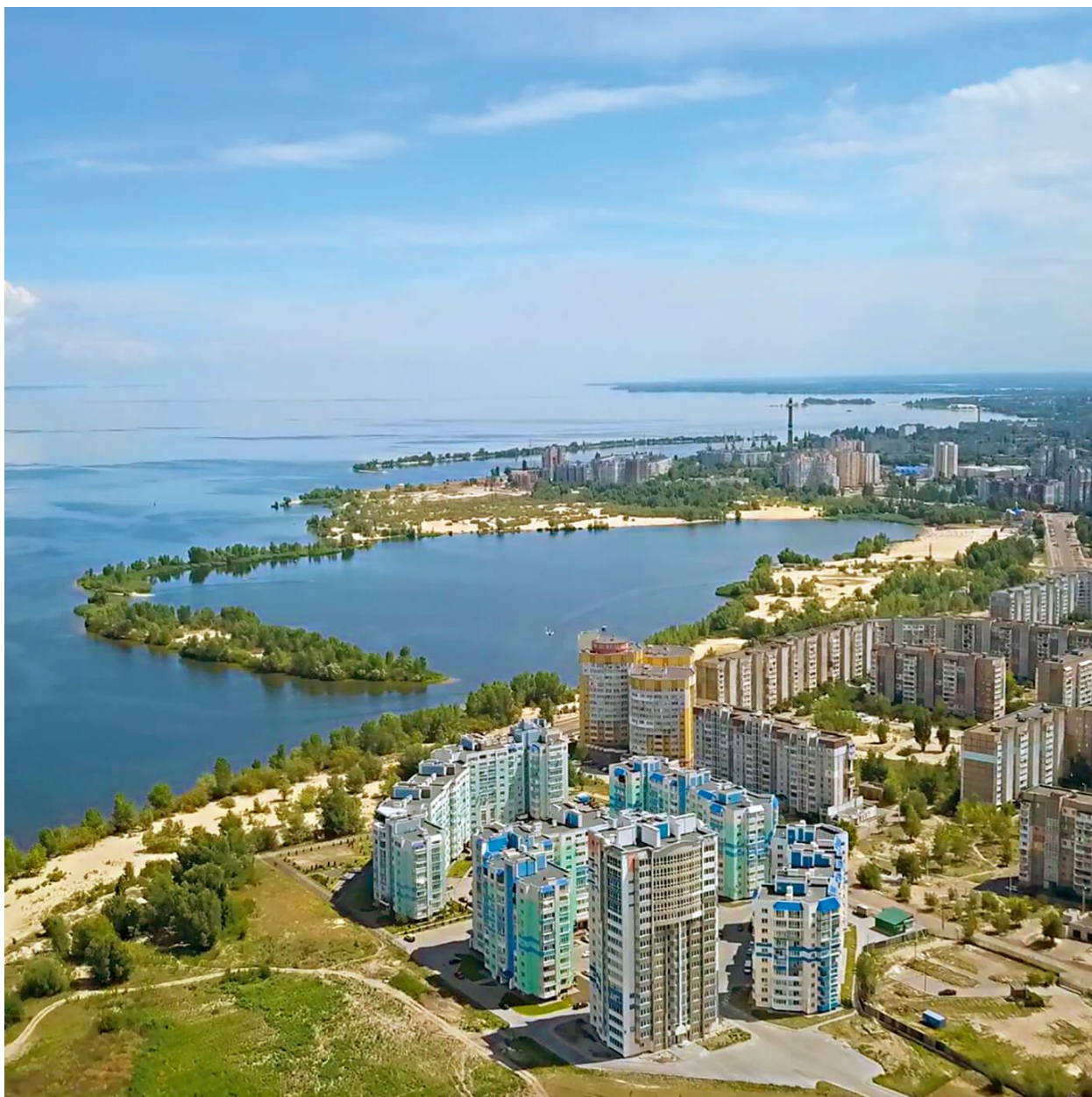

ПРОФІЛЬ МІСТА ЧЕРКАСИ

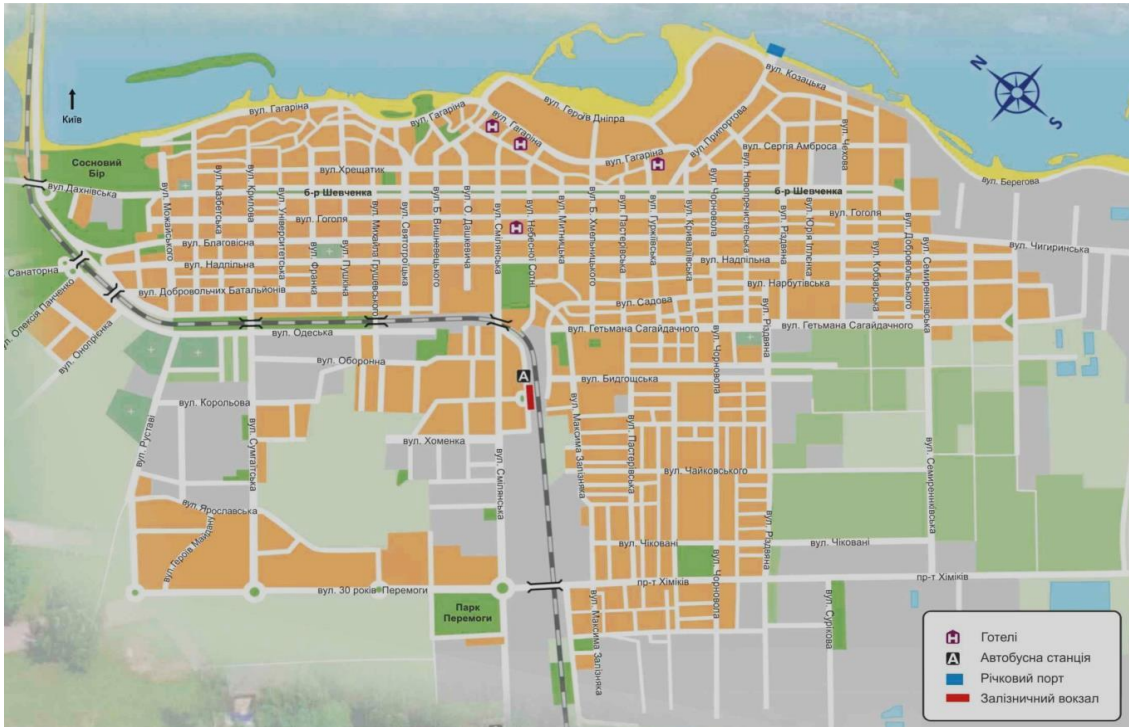
2021 рік

Зміст

<u>1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ</u>	3
<u>Контактна інформація</u>	3
<u>Загальна площа</u>	3
<u>Відстані до основних центрів та кордонів</u>	3
<u>Географічні особливості</u>	4
<u>Адміністративно – територіальні одиниці</u>	6
<u>Населення</u>	7
<u>Історична довідка</u>	10
<u>Природні ресурси</u>	15
<u>Структура земельного фонду</u>	21
<u>Бюджет міста</u>	21
<u>Результати зовнішнього оцінювання міста</u>	25
<u>2. ЕКОНОМІКА</u>	27
<u>Загальний опис</u>	27
<u>Питома вага Черкас в економіці Черкаської області</u>	28
<u>Найважливіші підприємства за галузями</u>	29
<u>Промисловий комплекс м. Черкаси</u>	32
<u>Підприємництво</u>	38
<u>Ключові характеристики</u>	45
<u>Споживчий ринок</u>	48
<u>Динаміка залучення іноземних інвестицій</u>	49
<u>Динаміка зовнішньоекономічної діяльності</u>	52
<u>3. ІНФРАСТРУКТУРА</u>	57
<u>Загальний опис</u>	57
<u>Транспортна інфраструктура</u>	59
<u>Торгівельна інфраструктура міста</u>	64
<u>Характеристика сервісної інфраструктури для бізнесу</u>	66
<u>Комунальна інфраструктура</u>	69
<u>Інфраструктура туризму</u>	74
<u>4. СОЦІАЛЬНА СФЕРА</u>	86
<u>Загальний опис</u>	86
<u>Ринок праці та заробітна плата</u>	88
<u>Заборгованість із виплати заробітної плати</u>	90
<u>Трудові ресурси</u>	91
<u>Охорона здоров'я</u>	93
<u>5. ГУМАНІТАРНА СФЕРА</u>	97
<u>Загальний опис</u>	97
<u>Освіта</u>	101
<u>Заклади культури</u>	103
<u>Найвизначніші пам'ятки</u>	103
<u>Фізкультура і спорт</u>	104
<u>Комітети самоорганізації населення</u>	105
<u>6. МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ</u>	107

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Контактна інформація

Черкаська міська громада — територіальна громада в Україні, в Черкаському районі Черкаської області. Адміністративний центр - місто Черкаси. Утворена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 року.

КАТОТТГ (кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад): UA71080490000022110

Адреса Черкаської міської ради та виконавчого комітету Черкаської міської ради:

- поштовий індекс 18000, місто: Черкаси, вулиця Байди Вишневецького 36;
- код 472, телефон: 36-01-84;
- електронна пошта: info@rada.ck.ua;
- сайт: <http://www.rada.cherkasy.ua/>;

Загальна площа

7759 га (77,59 кв. км.)

в т. ч.

- забудовані землі 5978 га
- площа парків та скверів міста 203,2 га

Відстані до основних центрів та кордонів

до найближчих значних аеропортів України:

- до аеропорту Бориспіль 160 км (99,4 милі);
- до аеропорту Жуляни 192 км (119,3 милі);

до найбільших міст України:

- до Києва 189 км (117,44 милі);
- до Харкова 371 км (230,53 милі);
- до Дніпропетровська 281 км (174,6 милі);
- до Львова 727 км (451,7 милі);
- до Одеси 445 км (276,5 милі);

до найбільших європейських міст:

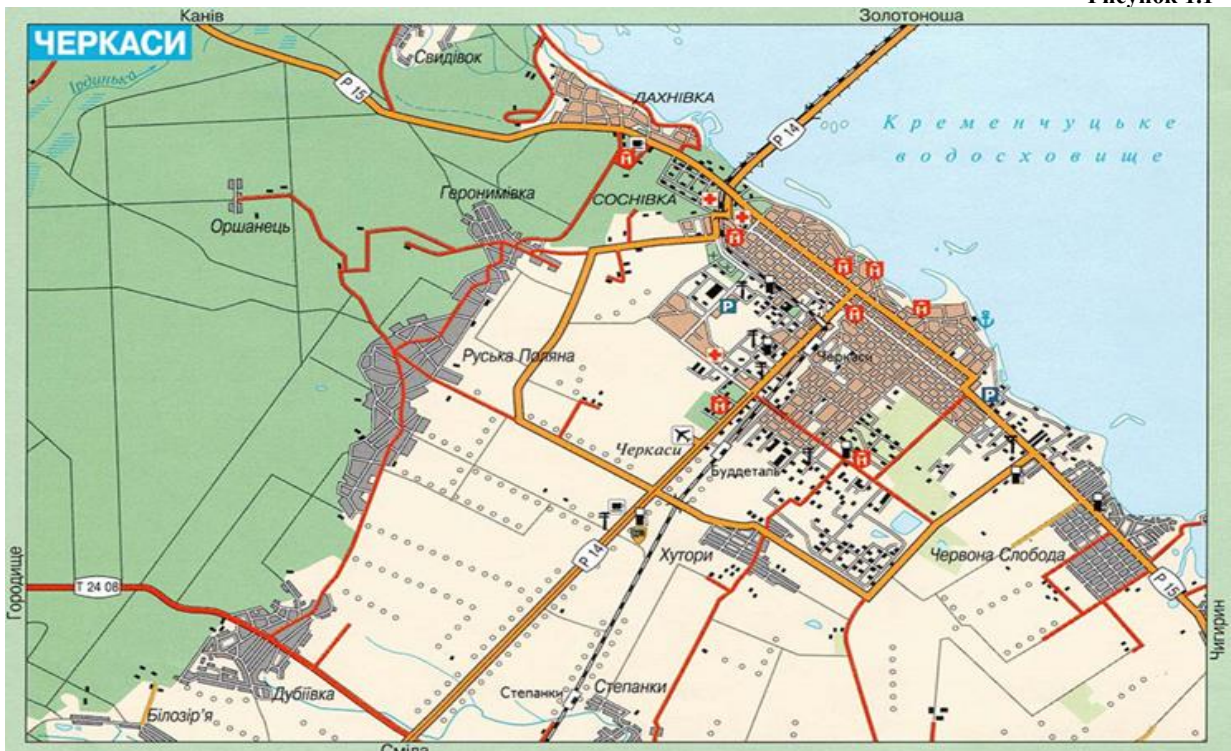
- до Лондона 2592 км (1610,5 милі);
- до Парижа 2588 км (1608,1 милі);
- до Берліна 1526 км (948,2 милі);
- до Рима 2541 км (1578,9 милі);
- до Варшави 966 км (600,2 милі);

до пунктів пропуску через державний кордон України:

- до переходу Ягодин – Дорогуськ (на кордоні з Польщею) 692 км (429,9 милі);
- до переходу Ужгород - Вишне-Немецьке (на кордоні з Словаччиною) 998 км (620,1 милі);
- до переходу Чоп - Захонь (на кордоні з Угорщиною) 1000 км (621,3 милі);
- до переходу Дякове – Халмеу (на кордоні з Румунією) 1030 км (640 милі);
- до переходу Танюшівка – Ровеньки (на кордоні з Російською Федерацією) 662 км (411,3 милі);
- до переходу Виступовичі – Словечно (на кордоні з республікою Білорусь) 406 км (252,2 милі);
- до переходу Могилів-Подільський – Отач (на кордоні з республікою Молдова) 405 км (251,6 милі);

Географічні особливості

Рисунок 1.1

Черкаси розташовані в Центральній Україні, на високому правому березі головної річкової артерії України — Дніпра, зокрема, створеного в його середній течії Кременчуцького водосховища, через яке збудовано найбільший міст-дамбу в Україні. Рельєф історичної частини міста сформували Замкова гора, на якій колись розташовувався Черкаський замок, та численні яри в Соснівці. Більша частина міста розташована на рівнині. Площа міста Черкаси становить 77,5 км². Місто простяглось на 17 км уздовж берега Кременчуцького водосховища, завширшки Черкаси близько 8 км.

Рисунок 1.2

Громада межує на півночі та північному заході з Будищенською громадою, на півночі існує невеликий кордон (на Черкаській дамбі) із Золотоніською громадою Золотоніського району. На півночі, північному сході, сході, південному сході, півдні та південному заході її оточує Червонослобідська громада. На південному заході громада має кордон зі Степанківською громадою та на південному заході, заході та північному заході з Руськополянською громадою. Крайня північна точка знаходиться північніше мікрорайону Дахнівка на березі Кременчуцького водосховища, крайня південна - на перехресті вулиць Героїв Холодного Яру та Попівка, поблизу ПРАТ "Азот", крайня західна знаходиться у селищі Оршанець, та крайня східна розташовується поблизу вулиці Берегової.

Територія міста повністю належить до лісостепової зони. Відповідно до геоморфологічної та орогідрографічної ситуації природний ґрунтовий покрив території неоднорідний.

Домінуючими в західній половині міста та його околиць є темно-сірі опідзолені ґрунти в комплексі з лучно-чорноземними та чорноземами опідзоленими і деградованими. Східна половина міста покрита чорноземами осолоділими, чорноземами глибокими малогумусними в комплексі з лучно-

чорноземними ґрунтами і солодами. Ці ґрунти вважаються найбільш родючими в регіоні.

Територія борової тераси (район Соснівки-Дахнівки) складена піщаними та глинисто-піщаними ґрунтами дернового типу - від пісків слабогумусованих до дернових з різним ступенем розвинутості гумусового горизонту та оглеєності. Рівень родючості через низький вміст гумусу цих ґрунтів низький, а піщаний механічний склад, обумовлюючи вітрову ерозію, потребує їх лісозакріплення. Низькі та заплавні ділянки зайняті гідроморфними ґрунтами переважно легкого механічного складу - лучними солонцюватими та болотними, нерідко в комплексі з солонцями. Природна родючість гідроморфних ґрунтів низька через їх перезволоженість (значна частина їх відноситься до заливних луків), малу структурованість гумусового горизонту та низький вміст поживних речовин. Тому ґрунти потребують меліорації, мінерального та органічного живлення; вони здебільшого сприятливі для вологолюбних насаджень, організації лугопаркових зон.

В структурно-тектонічному відношенні місто знаходиться в межах північно-східного середньодніпровського схилу Українського кристалічного щита з різким падінням його поверхні, в межах якого і сформувалась терасова правобережна рівнина. В межах міста докембрійський фундамент залягає на глибинах понад 180 м і представлений гнейсами, пегматитами. Зверху він перекритий потужною товщею тріасових, юрських, палеогенових осадових відкладів. Інженерно-геологічний шар товщею від декількох до декількох десятків метрів представлений переважно четвертинними піщаними відкладами з прошарками супісків та суглинків, перекритими на терасах горизонтом лесовидних суглинків товщиною в декілька метрів. В районі Соснівки верхній шар відкладів - це еолові піски потужністю до 10 м.

Таким чином, геолітологічна основа є сприятливою в інженерно-геологічному відношенні для містобудівного освоєння території.

В гідрогеологічному відношенні територія міста розташована в межах басейну Дніпровсько-Донецької западини. Підземні води спостерігаються у всіх стратиграфічних комплексах осадових порід - крейдяних, палеогенових, неогенових, четвертинних відкладах.

Адміністративно – територіальні одиниці

До складу Черкаської міської громади увійшла Черкаська міська рада, що до адміністративної реформи об'єднувала два населених пункти, які і стали членами громади:

- місто Черкаси
- селище Оршанець (навчальний центр Державної прикордонної служби України).

У зоні економічного впливу м.Черкаси, як обласного та районного центру, на території 6878,0 км² розташовано 26 територіальних громад, де мешкає понад 597,0 тис. осіб.

Населення

Таблиця 1.1

	Одиниці виміру	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Наявне населення (на кінець року)	осіб	292888	287712	284235	282439	278830	277258	275665	273533
Щільність населення (на кінець року)	осіб на 1 км ²	4184	3689	3662	3640	3593	3573	3543	3525
Розподіл наявного населення за статтю (на кінець року)									
Чоловіки	осіб	133466	130610	130138	129382	127745	126898	126131	124638
Жінки	осіб	156955	154635	154097	153057	151085	150360	149534	148895
На 1000 чоловіків припадає жінок (на кінець року)	осіб	1175	1183	1184	1183	1182	1185	1185	1194

Максимальна чисельність жителів міста – 312,7 тис. осіб зафіксована на 1 січня 1994 р. З того часу в Черкасах, як в більшості регіонів України триває процес скорочення чисельності населення.

Рисунок 1.3

За даними Держкомстату України, на початок 2021 р. чисельність наявного населення в Черкасах становила 273533 осіб.

Серед обласних центрів України за чисельністю населення Черкаси посідають 15 місце.

Таблиця 1.2

№	Місто	Населення на (01.01.2003), тис. осіб	Населення на (01.01.2015), тис. осіб	Населення на (01.01.2021), тис. осіб	Зміна 2003–2021
1	Київ	2621,689	2887,974	2967,360	+13,19%
2	Харків	1466,297	1452,887	1443,207	-1,57%
3	Одеса	1021,064	1016,515	1017,699	-0,33%
4	Дніпро	1071,421	992,178	990,724	-7,53%
5	Донецьк	1026,036	936,257	908,456	-11,46%
6	Запоріжжя	811,078	761,992	731,922	-9,76%
7	Львів	758,686	759,094	724,314	-4,53%
8	Миколаїв	511,522	494,763	480,080	-6,15%
9	Луганськ	499,040	444,243	401,297	-19,59%
10	Вінниця	357,941	372,484	370,707	+3,57%
11	Сімферополь	363,997	338,319	338,319 ¹	-7,05%
12	Херсон	364,345	334,851	286,958	-21,24%
13	Чернігів	303,817	294,760	286,899	-5,57%
14	Полтава	315,268	294,962	286,649	-9,08%
15	Черкаси	294,823	285,608	273,533	-7,30%
16	Хмельницький	253,952	267,736	273,213	+7,78%
17	Чернівці	241,166	264,333	267,060	+10,74%
18	Житомир	282,321	269,942	264,318	-6,38%
19	Суми	291,586	271,570	262,119	-10,11%
20	Рівне	248,472	249,639	246,003	-0,99%
21	Івано-Франківськ	254,541	247,792	237,686	-6,62%
22	Кропивницький	260,233	240,942	225,339	-13,41%
23	Тернопіль	226,318	217,773	223,462	-1,26%
24	Луцьк	206,215	217,103	217,315	+5,38%
25	Ужгород	117,220	115,515	115,512	-1,46%

¹ на 01.01.2014

Скорочення чисельності населення міста пов'язане з негативними процесами, що відбувалися після 1990 року в Україні загалом та в господарському комплексі міста зокрема, загальним зниженням рівня життя, що призвело до зменшення народжуваності і збільшення смертності.

Як результат вищезазначених демографічних та міграційних процесів, відбулися негативні зміни у віковій структурі населення: дещо зменшилась частка населення молодшої вікової групи, та збільшилась частка населення старшої вікової групи. Відбулося певне «старіння» населення міста: якщо на кінець 2001 року середній вік жителя Черкас становив 37,1 року, то вже на початок 2020 р. цей показник становив 42,2 р.

Динаміка вікової структури населення за основними віковими групами наведена нижче в таблиці:

Таблиця 1.3

Таблиця 1.3

	Розподіл постійного населення за окремими віковими групами (на кінець року), осіб			Демографічне навантаження на 1000 осіб у віці 15-64 роки особами у віці 0-14 та 65 років і старше (на кінець року), осіб	Частка окремої вікової групи у загальній кількості постійного населення (на кінець року), %		
	обидві статі				0-14 років	15-64 роки	65 років і старше
	0-14 років	15-64 роки	65 років і старше				
2005	36897	217540	35984	335	12,7	74,9	12,4
2010	34452	214491	36302	330	12,1	75,2	12,7
2011	34677	212564	37204	338	12,2	74,7	13,1
2012	35182	210591	38151	348	12,4	74,2	13,4
2013	35856	208233	39433	362	12,7	73,4	13,9
2014	36514	205402	41225	378	12,9	72,5	14,6
2015	37298	202305	42165	391	13,2	71,8	15,0
2017	37720	194431	44212	421	13,6	70,3	15,9
2018	37712	192298	44781	428,9	13,7	69,9	16,4
2019	37405	190027	48233	437,6	13,6	69,5	16,7
2020	36839	188031	46196	441,6	13,5	69,4	17,1

Продовження Таблиці 1.3

	Одиниці виміру	2005	2010	2012	2013	2015	2017	2018	2019	2020
Середній вік (на кінець року)	років	38,5	39,9	40,4	40,7	41,2	41,9	42,2	42,5	42,8
Кількість живонароджених	осіб	2290	2721	2831	2759	2663	2199	2050	1902	1693
на 1000 осіб наявного населення	‰	7,8	9,4	9,9	9,6	9,3	7,8	7,4	6,9	6,2
Кількість померлих	осіб	3424	3259	3206	3208	3314	3352	3448	3467	3738
на 1000 осіб наявного населення	‰	11,7	11,3	11,2	11,2	11,6	12,0	12,4	12,5	13,6
Природний приріст (скорочення) населення	осіб	-1134	-538	-375	-449	-651	-1153	-1398	-1565	-2045
на 1000 осіб наявного населення	‰	-3,9	-1,9	-1,3	-1,6	-2,3	-4,1	-5,0	-5,6	-7,4
Міграційний приріст (скорочення) населення	осіб	-15	-200	-146	47	-722	-2456	-174	-28	-87
на 1000 осіб наявного населення	‰	-0,1	-0,2	-0,5	0,2	-2,5	-8,8	-0,6	-0,1	-0,3
Кількість шлюбів	одиниць	2481	2391	2374	2568	3047	2529	2375	2508	1781
на 1000 осіб наявного населення	‰	8,5	8,3	8,3	9,0	10,7	9,0	8,5	9,1	6,5
Кількість розлучень	одиниць	1407	1025	390	408	388	361	641	396	315
на 1000 осіб наявного населення	‰	4,8	3,6	1,4	1,4	1,4	1,3	2,3	1,4	1,1

Історична довідка

Вже в пізньому палеоліті (40-10 тис. років тому) місце розташування Черкас знаходилося в зоні стійкого заселення та господарської діяльності людини. До епохи мезоліту (9-6 тис. років до н. е.) відносяться окремі артефакти, знайдені на території Черкас, поруч з сучасною Долиною троянд. Також відома стоянка Дніпровець епохи раннього мезоліту, в гирлі річки на околиці мікрорайону Дахнівки, що відноситься до зимовніковської культури (9-7 тис. років до н. е.) В IV ст. н. е. на березі Дніпра, на території майбутнього міста (сучасний район готелю «Дніпро»), існувало поселення черняхівської культури. Поряд знаходився могильник жителів цього поселення, функціонування якого датується приблизно 350-375 рр. н.е. .

За часів Київської Русі, на території сучасного міста існувало поселення - городище, яке входило в систему оборонних замків-фортець для захисту від кочівників, що підтверджується виявленими артефактами - зброєю, знаряддями праці, монетами, датованими X-XII ст. Судячи з досліджених археологами і антропологами поховань, основним населенням цього селища були слов'яни і алани, невелика частина його жителів вже були християнами. Представники алан та інших кочових іраномовних племен скіфо-сарматського походження перебували на службі київського князя, проте вже в XII в. їх сліди губляться, згадки в літописах відсутні. Літопис також називає берендеїв, яких селили тут київські князі, чорними клобуками або черкасами. Звідси бере назву одна з теорій походження назви міста.

Татаро-монгольська навала надовго спустошило ці землі, але з часом люди потроху поверталися, відродилося життя. Безперервний розвиток міста простежується з кінця XIII ст. Російський історик І.М.Болтін у своїх дослідженнях стверджує, що Черкаси засновані 1284 року, що на 2 роки раніше за офіційно прийняту дату. Цієї ж думки дотримуються і відомі вчені-історики М.М.Карамзін, П.П.Семенов-Тянь-Шанський та інші.

Перша письмова згадка про Черкаси датується 1305 роком у Густинському літописі відомостями про те, що в "літо 1305 литовський князь Гедимін завоював Київ, потім Канів і Черкаси". Черкаси згадуються там як вже існуюче місто. Місцевий люд, що тяжів до укріпленого міста, як і всіх українців, тоді називали черкасами.

Починаючи з 1360-их років XIV століття в історії Черкас розпочинається період, пов'язаний із входженням міста до Литовського князівства. Відтоді Черкаси, в складі автономного на той час від литовських урядників удільного Київського князівства, стають центром Черкаського староства. Тут постійно перебував староста – намісник великого литовського князя. Так, у 1384 році місто згадується як укріплене місто на південних окраїнах держави. Роль Черкас зросла наприкінці XV століття, коли посилюлись напади кримських татар на Україну. Так, у 1483 році мешканці міста успішно відбили напад військ хана Менглі-Герай. Черкаський замок разом з замками Вінниці, Брацлава і Канева утворював своєрідну лінію

оборони на південних рубежах Київської землі, на шляху кримсько-татарських нападників.

Географічні й політичні умови впливали і на внутрішнє життя Черкас. В цей період місто стає одним із осередків формування нового соціального стану — козацтва. Польський історик і етнограф Едвард Руліковський, автор статті про місто Черкаси у «Географічному Словнику Королівства Польського», наводить переказ про те, що ще до переселення за Дніпровські пороги у XVI ст., перша Січ була біля с. Дахнівка - нині мікрорайону Черкас. Перші згадки про козаків відносяться до періоду, коли намісником черкаським був князь Богдан Глинський (1488-1495), людей якого татари називали "козаками черкаськими". Особливо уславились черкаські козаки в той період, коли старостою черкаським і канівським в 1514—1535 роках був Остафій Дашкевич (1472-1535). У цей час (1531р.) Черкаси витримали місячну облогу військ кримського хана Саадет-Герая. За час свого старостування Дашкевич очолив кілька вдалих походів черкасців проти кримських татар і турків. Урядуючи в Черкасах і Каневі, Дашкевич згуртував навколо себе козаків, зміцнив роль цих міст як центрів формування українського козацтва. У середині XVI століття місце черкаського й канівського старости посідав князь Дмитро Вишневецький - один з перших гетьманів запорозького козацтва. Від назви міста, навколо яких поселялись козаки, їх почали називати черкасами. А в російських документах XVI-XVII століть черкасами називали вже всіх українців.

Для оборони міста 1549 року черкаські звели на виступі дніпровської кручі (пізніше Замковій горі) фортецю. Від поля її відділяв широкий рів, саме ж місто розбудовувалось обабіч замку. На виступах круч височіли дерев'яні церкви. Були у місті і муровані будівлі. Серед них — споруди, що містились на території сучасного скверу Богдана Хмельницького. Тут була резиденція князів Вишневецьких, укріплена високими мурами.

Відіграючи роль своєрідного плацдарму у заселенні пониззя Дніпра, Черкаси далі розвивались як місто. Тоді місто нараховувало 2 тис. дорослих жителів. Городяни обробляли землю, ловили рибу в Дніпрі та численних річках і озерах, полювали, розводили бобрів, приручали диких коней, тримали пасіки. Водним шляхом Черкаси вже тоді сполучались не тільки з прилеглими до Дніпра землями, а й з Волинню — через Прип'ять та її праві притоки. Центром міського життя у той час був замок, збудований на місці старого. Він стояв на найвищій, вигідній з погляду оборони, Замковій горі над Дніпром. Стіни цієї фортифікаційної споруди були зведені з міцних дубових і соснових колод і по периметру мали 4 башти, між якими було 29 засипаних землею зрубів з накриттям. На випадок облоги в замку зберігалось продовольство і вода.

1 липня 1569 року відбулося підписання Люблінської унії, згідно з якою Україну, а отже і місто Черкаси, було передано зі складу Великого князівства Литовського до Польської корони. Розпочалася польська колонізація краю. У 1591 році вибухнуло повстання під проводом гетьмана Криштофа

Косинського, котрий загинув у Черкасах від рук челяді черкаського старости Олександра Вишневецького. У 1595 році повстання під проводом Северина Наливайка поширилось і на територію Черкащини, міста Канів і Черкаси перейшли під контроль повстанців.

В історії міста особливе місце посідає Черкаський полк, який утворений 1625 року як один з полків реєстрового козацтва. У роки Національно-Визвольної війни з 1648 року він набув значення адміністративно-територіальної одиниці. Тоді Черкаський полк був одним з найбоєздатніших і брав участь в усіх важливих битвах війська Богдана Хмельницького.

Спогади сучасників про Черкаси 17 сторіччя:

Гійом ле Вассер де Боплан французький інженер і військовий картограф, з початку 1630-х перебував на польській службі, на території нинішньої України, творець перших карт території України на основі інструментальних зйомок, автор «Опису України» 1637 рік.:

«... Черкаси дуже старе місто, добре розміщене і придатне для укріплення. Я бачив його у час розквіту, коли сюди звідусіль сходились козаки і навіть мав резиденцію сам гетьман реєстрових козаків. У той час, як ми з ними воювали, вони теж тримали тут козацький полк. Є також пором для переправи через річку...»

Архидиякон Павло Алеппський «Подорож антіохійського патріарха Макарія в Росію» 1655 рік:

«...Переправившись через Дніпро, і, проїхавши дві милі, прибули в торгове місто, місце походження козаків, по імені Черкаси. Тут вони споряджають судна, які ходять в Чорне море, так як річка Дніпро тече біля самого міста. Тут вперше з'явилися козаки...».

Евлія Челебі богослов, державний діяч, мандрівник і письменник Османської імперії 17 століття «Книга подорожей», 1657 рік:

«...Черкаси це кам'яна фортеця у володіннях польського короля. Однак намісник польського короля обмежений у своїх діях, і фортеця знаходиться під владою Дорошенка. Черкаси — це міцна кам'яна споруда, паланка, оточена насипним земляним валом з частоколом з колод, яка стоїть на березі Дніпра. У фортеці близько тисячі критих тесом будинків, монастир з трьома дзвонами, її лавки, гармати, арсенал чудові... У цій фортеці 3 тис. війська. І невірні саме цієї фортеці, користуючись придатними для цього човнами, нападають на прибережні землі Чорного моря...»

За переписом 1622 р., у місті нараховувалося 120 дворів «послушних» міщан, зобов'язаних до кінної служби при старості, і понад 1000 козацьких «непослушних» дворів (разом з хуторами), тобто, рахуючи в середньому по 6 осіб на двір, понад 6700 жителів

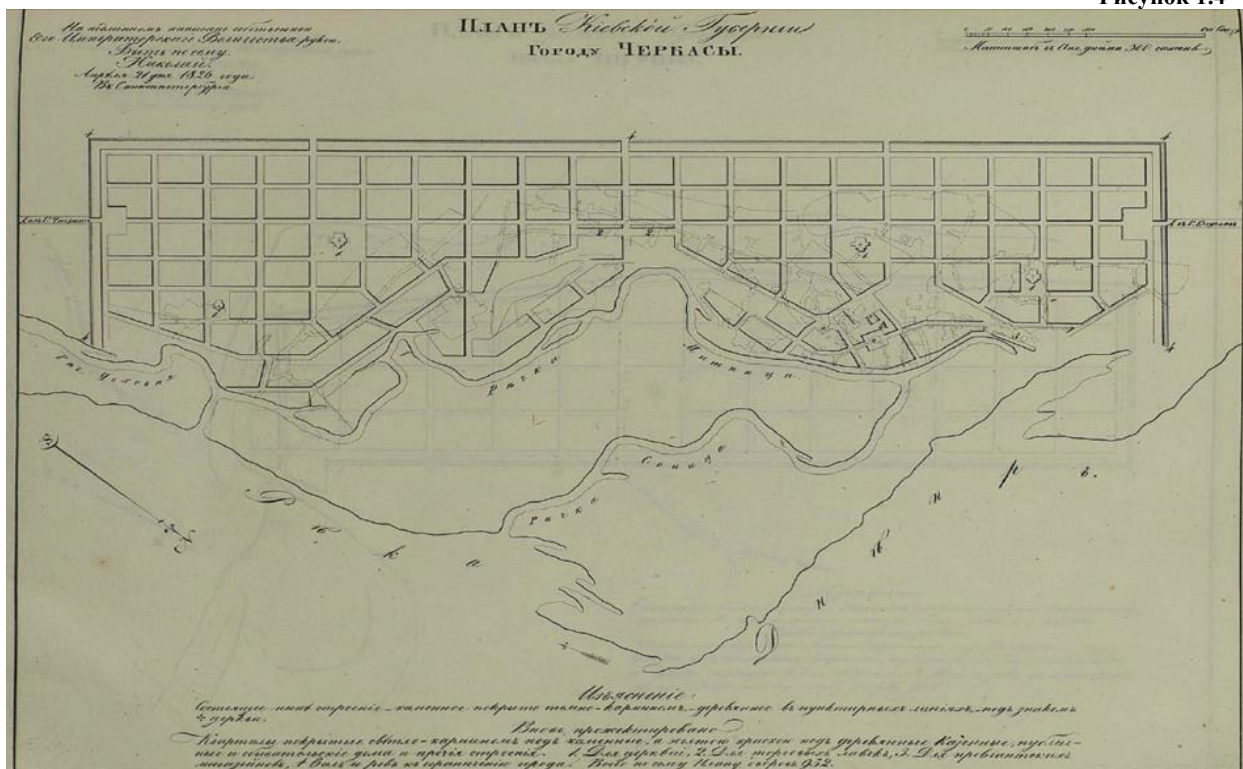

11 квітня 1714 р. за мирним договором між Річчю Посполитою і Туреччиною, укладеним у Константинополі, Правобережжя України, а з ним разом і Черкаси, було оголошене володінням Польщі. 1791 року місто отримало магдебурзьке право, хоч існує версія, що такий привілей Черкаси мали й раніше.

Після другого поділу Польщі 1793 року місто відійшло до Росії, ставши одним з повітових центрів Вознесенського намісництва, а з серпня 1797 року — Київської губернії. На той час у місті було 535 дворів, 4 церкви, єврейська синагога, 3 шинки, 17 кузень, 8 крамниць, 2 бані та 2 вітряки. Населення становило 3 657 осіб, з них міщан було 471 особа, дворових — 81, казенних селян — 29, купців — 76 осіб.

Указом 1831 року цар Микола I скасував магдебурзьке право по всій Україні, в т.ч. втратило право самоуправління і місто Черкаси - замість обраного міщанами бургомістра владою призначався градоначальник. На початку XIX ст. почалась розробка плану генеральної забудови міста, яка здійснювалась потім з обов'язковим дотриманням певних норм і правил. В складанні проектів будинків брали участь відомі архітектори В.В.Стасов, Л.Руска, В.Гесте та інші. Майже вся нагірна територія міста була поділена на рівні прямокутники. Кожен квартал розбивався на 14 ділянок. На довшій стороні розміщувалось 5 будинків, на коротшій — 3. За планом вся територія міста складалась з 952 таких ділянок.

Рисунок 1.4

Ділилось місто на 5 частин. Соснівка слугувала місцем заміських прогулянок. Крім того, тут містились дачі місцевих багатіїв. Місцевість між сучасними вулицями Можайського та Пушкіна, називалась Казбет. Тут мешкали бідніші верстви населення. В районі сучасних вулиць

Університетської та Красіна стояли вітряки. Від вулиці Пушкіна до Пастерівської простягалось власне місто (Середина).

На місці сучасних музичного училища та Палацу юності знаходились відповідно чоловіча і жіноча гімназії. У квадраті вулиць Лазарєва, Хрещатик Байди Вишневецького та Бульвару Шевченка була Соборна площа із Свято-Миколаївським собором. Поруч — ринок. Там, де зараз кінотеатр «Салют» та дитячий парк, містились театр і цирк. На розі вулиць Гоголя та Смілянської була міська управа. А поруч — офіцерське зібрання. Від Пастерівської до площі 700-річчя знаходилась Кривалівка. Тут до початку XX століття було 3 монастирі та 10 шинків. Внизу — Митниця, де розміщувались основні промислові підприємства: цвяхо-болтовий, чавуноливарний, деревообробний заводи, механічні млини, пристань. Узбережжям жили рибалки, матроси, плотогони, ближче до узвозу — робітники, ремісники. Під час повені води Дніпра підходили до самих круч, затоплюючи все навкруги. Щоб уникнути підтоплення, в кінці XVIII ст. Митниця була відгороджена від Дніпра земляною дамбою.

Кожна частина міста мала свій громадський центр — майдан, де проводились ярмарки, базари та сходки. У центрі міста збереглись будинки, які мають значну історичну та архітектурну цінність. Перша в Черкасах двоповерхова споруда зведена в середині XIX століття, - це частина будинку медичного училища. Цікаві за архітектурою будинок колишнього банку (нині редакція газети «Вечірні Черкаси»), приватний будинок (нині Палац одруження). Після Другої Світової війни тут тривалий час знаходився обласний краєзнавчий музей.

На місці сучасного скверу Хмельницького у XVIII ст. спорудили в'язницю, а пізніше — урядовий центр (так звані «присутственні місця»). Наприкінці XIX та початку XX століть приміщення знову перебудовали під в'язницю. Під час революційних подій 1918-1920 рр. вони були зруйновані.

У липні 1859 року в місті перебував Т. Г. Шевченко, якого заарештували біля Прохорівки і відвезли до Черкас. Тут поет склав свої вірші «Сестрі» та «Колись дурною головою», записав народну пісню «Чи бачиш ти, дядьку...», виконав відомий малюнок «В Черкасах». У будинку черкаських купців Цибульських, де перебував під домашнім арештом Т.Г. Шевченко, нині розташований Музей Кобзаря.

На другу половину XIX століття припало стрімке економічне піднесення міста. В 1854 році у Черкасах збудовано рафінадний завод Тульско-Черкаського акціонерного товариства рафінадних і цукрових заводів братів Терещенків — один з найбільших у Росії на той час та єдиний в Україні. У 1913 р. на підприємстві працювало 3307 робітників. В 1870 році в місті почала розвиватись деревообробна промисловість. Був пущений великий лісопильний завод підприємця Чорнобильського.

Після завершення в 1876 році прокладання залізниці, з'явилися перші промислові підприємства: цукроварня, цегельня, лісопильний завод,

тютюнова фабрика. Неабиякого розвитку набули металообробна, машинобудівна, борошномельна галузі та торгівля.

На кінець XIX століття у місті вже нараховувалось 29 фабрик та заводів, а у 1911 році — 57. В місті діяли десятки торговельних контор, складів, магазинів. Відбувалось 3 ярмарки на рік, по 3 дні кожна. Зростав вантажообіг пристані. Велике значення для Черкас мало спорудження в 1912 році залізничного моста через Дніпро і налагодження прямого залізничного сполучення по магістралі Одеса - Бахмач через місто. Більшість промислових підприємств знаходились біля Дніпра, яким перевозили сировину та готову продукцію.

У 1911 році інженер Володимир Шухов збудував у Черкасах “шухівську” водонапірну вежу гіперболоїдної конструкції (нині на території "Водоканалу"), одну з 11 уцілілих на даний час.

В післявоєнні роки відновився розвиток економіки. З 1954 року місто стає центром новоствореної Черкаської області. Провідними галузями промисловості стали хімічна, машинобудівна, приладобудівна, переробна та харчова. 1961 року, з будівництвом Кременчуцької ГЕС та утворенням Кременчуцького водосховища, через новостворене Черкаське море зводять найдовшу в Україні дамбу з мостом довжиною до 15 км.

Природні ресурси

Місто розташоване у межах Придніпровської низовини, на правому березі Дніпра, в лісостеповій зоні. Загалом клімат міста є помірно континентальним з м'якою зимою і теплим літом. На особливості мікроклімату впливає розташування Черкас поблизу великої водойми - Кременчуцького водосховища.

З північного заходу та з півночі місто оточує лісовий масив — Черкаський бір, що є найбільшим (28,5 тисячі га) у державі сосновим лісом природного походження. Лісові насадження Черкаського бору мають надзвичайно велике природоохоронне значення. Покриваючи піщані тераси берега Дніпра, вони запобігають руху та здуванню пісків, а також змиву та розмиву ґрунтів. Ліси прибережної смуги регулюють поверхневий стік атмосферної вологи, захищають береги найбільшого в Дніпровському каскаді Кременчуцького водосховища від розмивання. Вони покращують мікроклімат прилеглих територій та сприяють збереженню малих рік. Дуже часто жителі Черкас відпочивають та милуються природою у «Соснівці». Ця частина Черкаського бору розміщена на піщаній терасі Дніпра на околиці міста. З дерев тут переважає сосна звичайна, як і всюди в Черкаському борі (до 65% від усіх деревних порід). Крім сосни тут ще росте дуб звичайний, клен ясенелистий, а в підліску — глід кривочашечковий, бузина чорна, бузина червона. З трав'яних рослин найпоширеніші: чистотіл, розрив-трава, орляк звичайний, пирій, костриця лучна, підмаренник справжній, суниця лісові, нечуй-вітер волохатий, перстач сріблястий, деревій звичайний. Всього флора налічує 65 видів. Рельєф тут переважно рівний з невеликими піщаними

горбами та пониженнями. Великих тварин біля міста немає. Є білки. З птахів — жовтобровий та весняний вівчарики, зяблики, велика синиця, сіра сова, багато дятлів (великий, строкатий). Ґрунти — бідні дерново-слабопідзолисті, які й є найбільш сприятливими для соснових та дубово-соснових лісів. В системі зоогеографічного районування Черкаський бір відноситься до центрального лісостепового зоогеографічного округу правобережжя Дніпра.

Середньорічна температура повітря в місті становить +7,7 °С, мінімальна вона у січні (-5,9 °С), максимальна — у липні (+19,8 °С). Найнижча пересічна температура повітря в січні (-16,6 °С) зафіксована в 1963 році, найвища (+1,6 °С) — в 2007. Такі ж піки для липня становлять відповідно — найнижчий +17,6 °С (1978 і 1979 роки), а найвищий +25,8 °С (1936). Абсолютний мінімум температури повітря в Черкасах було зафіксовано в січні 1935 року і він склав -35,3 °С, тоді як абсолютний максимум +37,4 °С — 30 липня 1936 року та +38 °С — 7 липня 2012 року.

У середньому за рік у Черкасах випадає 517 мм атмосферних опадів, найменше — у березні та жовтні, найбільше — у липні. Пересічна кількість днів з опадами в місті — 135 (найбільша їх кількість припадає на грудень), крім того взимку в Черкасах зазвичай випадає сніг, однак значної висоти снігового покриву не буває майже ніколи.

Середня кількість опадів, (мм)

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Рік
36	33	29	38	37	63	76	53	36	31	41	44	517

Відносна вологість повітря в середньому за рік становить 76 %, мінімальна вона у травні (64 %), максимальна ж — у грудні (87 %).

Відносна вологість повітря, (%)

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Рік
85	84	80	70	64	69	70	69	71	79	86	87	76

Найменша хмарність спостерігається у серпні, найбільша — у грудні.

Загальна хмарність, (бали)

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Рік
7,3	7,4	7,1	6,6	5,7	5,4	5,1	4,6	5,0	6,0	7,9	8,1	6,4

- 0 балів - ясно.
- Менше 5 балів нижнього ярусу, або хмар середнього ярусу, що просвічують, або будь-яка кількість хмар верхнього ярусу - невелика хмарність.
- Від 1-3 до 6-9 балів або 3-8 балів хмар нижнього ярусу або щільних хмар середнього ярусу - мінлива хмарність.
- Від 8-10 до 0-3 балів хмар нижнього ярусу - хмарно з проясненнями.
- 7-10 балів хмар нижнього ярусу - хмарно.
- 10 балів хмар нижнього ярусу - похмуро.

У Черкасах переважають вітри, що дмуть з північного заходу. Пересічна швидкість вітру в січні становить 4,5 м/с, у липні — 3,1 м/с.

Повторюваність вітру різних напрямків, (%)

Пн	ПнС	С	ПдС	Пд	ПдЗ	З	ПнЗ	Штиль
14,3	9,1	14,4	8,1	12,2	13,6	13,6	14,7	20,4

Найбільша швидкість вітру – у січні–лютому, найменша – влітку. У січні вона в середньому становить 4,5 м/с, у липні – 3,1 м/с.

Швидкість вітру по місяцях, (м/с)

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Рік
4,5	4,6	4,4	4,3	3,8	3,2	3,1	3,2	3,3	3,6	4,1	4,3	3,9

У ґрунтовому покриві міста переважають чорноземи типові та чорноземи сильно реградовані. В місті наявні середньо суглинкові ґрунти. Багате місто на пісок річковий.

Рівневий режим підземних вод у м. Черкаси формується, з однієї сторони, під впливом природних факторів (метеорологічні умови), з іншої, ряду факторів техногенного характеру: підпір ґрунтових вод, створений Кременчуцьким водосховищем, втрати води з міських комунікацій, фільтрація стічних вод і т.п. Взаємодія цих факторів обумовила формування на фоні природного положення ґрунтових вод локальних ділянок з високим заляганням рівня води.

Основним джерелом водопостачання міста Черкаси є річка Дніпро. Ширина Дніпра в межах міста 9 – 13 км. Течія - з північного заходу на південний схід. Взимку Дніпро замерзає зазвичай після 20-денної температури нижче 0°C. Замерзання починається з півночі, а скресання льодового покриву — з півдня. Завдяки цьому затори криги та спричинені ними повені на Дніпрі трапляються рідко. Крига на Дніпрі в районі Черкас з'являється зазвичай у третій декаді грудня, а скресає – у третій декаді березня.

В межах міста налічується 32 об'єкти природно -заповідного фонду: парк - пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення; ботанічні пам'ятки природи місцевого значення; парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення; ботанічні пам'ятки природи місцевого значення; зоологічний парк та окремі зоологічні пам'ятки природи місцевого значення, дендропарк пам'ятка садово - паркового мистецтва місцевого значення, ландшафтні насадження дуба та сосни ботанічні пам'ятки природи місцевого значення.

Перелік об'єктів природно-заповідного фонду в межах міста Черкаси

№	Назва об'єкту ПЗФ	Категорія	Площа, га	Адреса
1	Парк «Сосновий бір»	Парк-пам'ятка садово – паркового мистецтва загальнодержавного значення	39,2	Вул. Дахнівська, 121
2	Зоологічний парк	Зоологічний парк	4,37	Вул. Смілянська, 132
3	Ландшафтне насадження дуба	Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення	10,9	Мікрорайон «Соснівський», вул. Дахнівська (колишній кв.24
4	Ландшафтне насадження сосни	Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення	27,0	Мікрорайон «Соснівський», (колишній кв.23 Дахнівського л-ва)
5	Дерево ялини звичайної	Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення	0,01	Територія міської СЕС (бульв. Шевченка, 287)
6	Совина ялина	Зоологічна пам'ятка природи місцевого значення	0,01	Територія в/ч А 3640 (вул. Дашковича)
7	Колоніальне поселення сови вухатої	Зоологічна пам'ятка природи місцевого значення	0,01	Територія ПАТ «Хімволокно» (просп. Хіміків, 74)
8	Дендропарк університету ім. Б. Хмельницького	Парк- пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення	4,58	Обмежений вул. Максима Залізняка, Євгена Кухарця, Гетьмана
9	Парк обласної лікарні	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення	20,6	Територія обласної лікарні, по вул. Менделєєва, мікрорайон «Соснівка»
10	Парк «Перемога»	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення	20,1893	Вул. Смілянська, 132/1
11	Парк першої міської лікарні	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення	13,1	Територія Першої міської лікарні

12	Парк ім. Б.Хмельницького	Державна парк- пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення	1,6	Вул. Б.Вишневецького/узв із Замковий
13	Парк «Хіміків»	Парк-пам'ятка садово- паркового мистецтва місцевого значення	10,4664	Квартал між просп. Хіміків, вулицями Чорновола, Самійла Кішки, Чіковані
14	Долина троянд	Парк-пам'ятка садово- паркового мистецтва місцевого значення	5,1019	Вул. Гагаріна
15	Сквер «Юність»	Парк-пам'ятка садово- паркового мистецтва місцевого значення	0,9216	Між вул. О. Дашкевича та бульв. Шевченка
16	Сквер Обласної ради	Парк-пам'ятка садово- паркового мистецтва місцевого значення	0,6259	Квартал між вулицями Хрещатик, Лазарева, Б.Вишневецького та
17	Сквер «Козацький»	Парк-пам'ятка садово- паркового мистецтва місцевого значення	0,3	Між буд.№7 по вул. Козацькій та №12/2 по вул. Припортова
18	Сквер «Дніпровський»	Парк-пам'ятка садово- паркового мистецтва місцевого значення	0,97	По вул. Припортовій, 16 -18
19	Сквер ім. Сержанта Смірнова	Парк-пам'ятка садово- паркового мистецтва місцевого значення	0,91	По вул. С.Смірнова - Гагаріна
20	Сквер надії	Парк-пам'ятка садово- паркового мистецтва місцевого значення	0,376	По вул. 30 років Перемоги біля пологового будинку №2
21	Сквер пам'яті	Парк-пам'ятка садово- паркового мистецтва місцевого значення	0,7	На розі вулиць Канівська - Карбишева
22	Сквер «Подих Дніпра»	Парк-пам'ятка садово- паркового мистецтва місцевого значення	0,4375	По вул. Припортовій (вздовж буд. № 38,40 та 42)
23	Сквер дружби	Парк-пам'ятка садово- паркового мистецтва місцевого значення	0,4	По вул. М.Грушевського (вздовж буд. № 97 та

24	Парк «Соснівський»	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення	6,2906	В районі вулиць Золотоніська, Грузиненка, Соснівська, Ціолковського
25	Парк «Зелений гай»	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення	3,5	В районі вул. Дахнівської та вул. Курортної
26	Парк «Спортивний»	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення	16,3	В р-ні вул. Олексія Панченка (з врах. проектної частини вул. Менделєєва від вул. Санаторної до вул. Олексія
27	Сквер «Водограй»	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення	0,29	На розі вул. Гетьмана Сагайдачного та вул. Максима Залізняка
28	Сквер на площі 700-річчя	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення	0,57	В районі бульв. Шевченка та вул. Добровольського на площі 700-річчя
29	парк «Європейський»	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення	6,3645	в районі вул. Гагаріна та вул. Сержанта Жужоми
30	Сквер Героїв Чорнобиля	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення	0,3	вул. Ярославська
31	сквер «Сонячний»	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення	0,54	вул. Академіка Корольова в районі будинків № 24 та № 32
32	Парк «Лісова пісня»	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення	6,3	в районі вул. Лісова Просіка та автодороги Н-16
РАЗОМ			203,2337	

Структура земельного фонду

Таблиця 1.5

Територія, усього	7,8 тис.га
у тому числі сільськогосподарські угіддя	1,5 тис.га
від площ сільськогосподарських угідь області	0,1%
із них: рілля	1,2 тис.га
Ліси і інші лісовкриті площі	0,1 тис.га
Забудовані землі	6,0 тис.га
Землі водного фонду	0,1 тис.га
Інші землі	0 тис.га

Бюджет міста

Рішенням від 24.12.2020 №2-48 Черкаська міська рада затвердила бюджет Черкаської міської територіальної громади на 2021 рік та визначила:

- Доходи міського бюджету на 2021 рік.

Прогноз бюджету м. Черкаси на 2021 рік (з офіційними трансфертами) обраховано в сумі 2859462,487 тис. грн, у тому числі:

Доходи загального фонду – 2752815,845 тис. грн., в т.ч.:

- податкові та неподаткові надходження – 2267304,3 тис. грн;
- офіційні трансферти – 485511,545 тис. грн.

Доходи спеціального фонду – 106646,642 тис. грн., в т.ч. доходи бюджету розвитку – 14067,893 тис. грн.

Прогнозні показники надходження податків і зборів до бюджету м. Черкаси на 2021 рік (без офіційних трансфертів), порівняно із очікуваними надходженнями у 2020 році (станом на 01.12.2020) збільшуються на 228 192,8 тис. грн, або на 10,6 відс., у тому числі:

- доходи загального фонду (без офіційних трансфертів) – збільшуються на 203610,0 тис. грн, або на 9,9 відс.;
- доходи спеціального фонду – збільшуються на 24582,8 тис. грн, що становить 130,0 відс. до очікуваних надходжень у 2020 році.

Таблиця 1.6

Структура надходжень до бюджету, тис. грн.

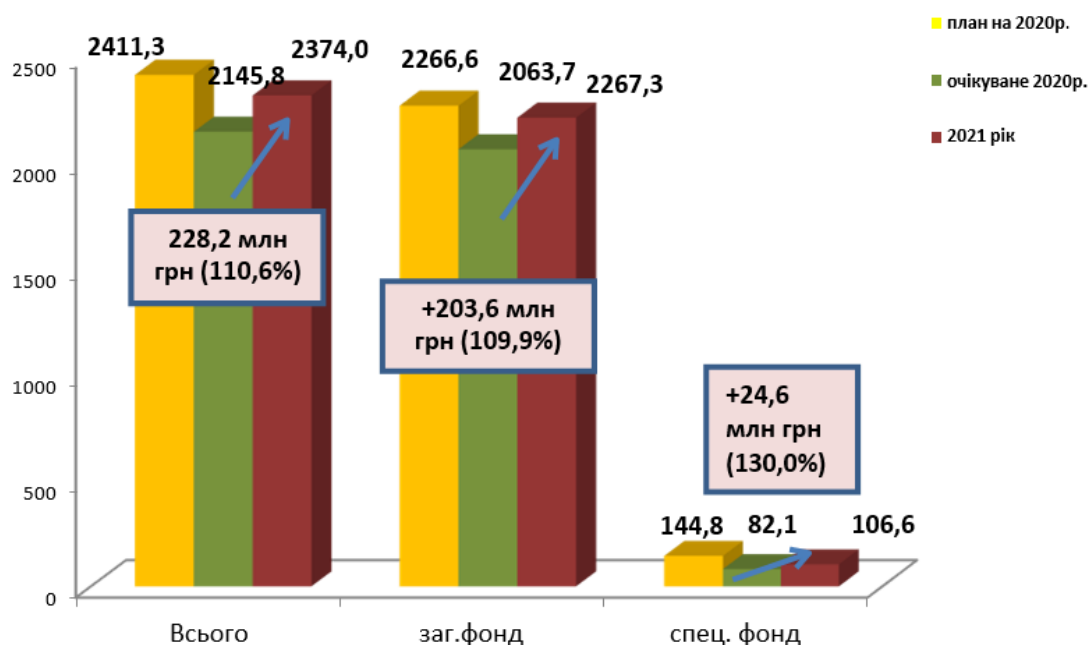
Найменування	Уточнені планові показники на 2020 рік	Надходження за 2020 рік	Прогноз на 2021	Відхилення до очікуваних надходжень у 2020	
				Сума	%
Доходи загального фонду (без офіційних трансфертів)	2268598,0	2063694,3	2267304,3	+203610,0	109,9

Доходи спеціального фонду (без офіційних трансфертів)	137067,8	82063,8	106646,6	+24582,8	130,0
Всього доходи заг. та спец. фондів	2405665,8	2145758,1	2373950,9	+228192,8	110,6
Офіційні трансферти (станом на 01.12.2020)	540064,6	540064,6	485511,6	-54553,0	89,9
Всього доходи бюджету м. Черкаси	2 945 730,4	2685822,7	2859462,5	+173639,8	106,5

Очікуваний темп приросту доходів бюджету м. Черкаси (без офіційних трансфертів) на 2021 рік очікується у розмірі 10,6 відс., в т.ч. приріст доходів загального фонду – 9,9 відс., спеціального фонду - 30,0 відс.

Рисунок 1.5

Показники доходів бюджету м. Черкаси на 2021 рік (без офіційних трансфертів, млн грн)

Обсяг доходів загального фонду міського бюджету на 2021 рік (без офіційних трансфертів) визначений у сумі **2267304,3 тис. грн**, що на 203610,0 тис. грн, або на 9,9% більше очікуваних надходжень у 2020 році, в тому числі:

- податок та збір на доходи фізичних осіб – 1378722,8 тис. грн;
- акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів - 92400,0 тис. грн;
- акцизний податок з пального – 92 350 тис. грн (15 грудня 2020 року Верховна Рада України прийняла проєкт Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» (№4100-д від 05.11.2020), яким передбачено зарахування до бюджетів місцевого самоврядування частини (13,44%) акцизного податку на пальне);
- **місцеві податки – 659047,0 тис.грн, в т.ч.:**
  - податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки –

55674,0 тис.грн;

- плата за землю – 188243,0 тис.грн;
  - транспортний податок – 1500,0 тис.грн;
  - туристичний збір – 830,0 тис.грн;
  - єдиний податок – 412 800,0 тис.грн;
- плата за розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів – 5 400,0 тис.грн;
- плата за оренду цілісних майнових комплексів та іншого комунального майна – 6 500,0 тис.грн;
- плата за надання адміністративних послуг (*адміністративні збори, інші адміністративні послуги*) – 18 539,0 тис.грн;
- всі інші податки та неподаткові платежі – 14 345,5 тис.грн.

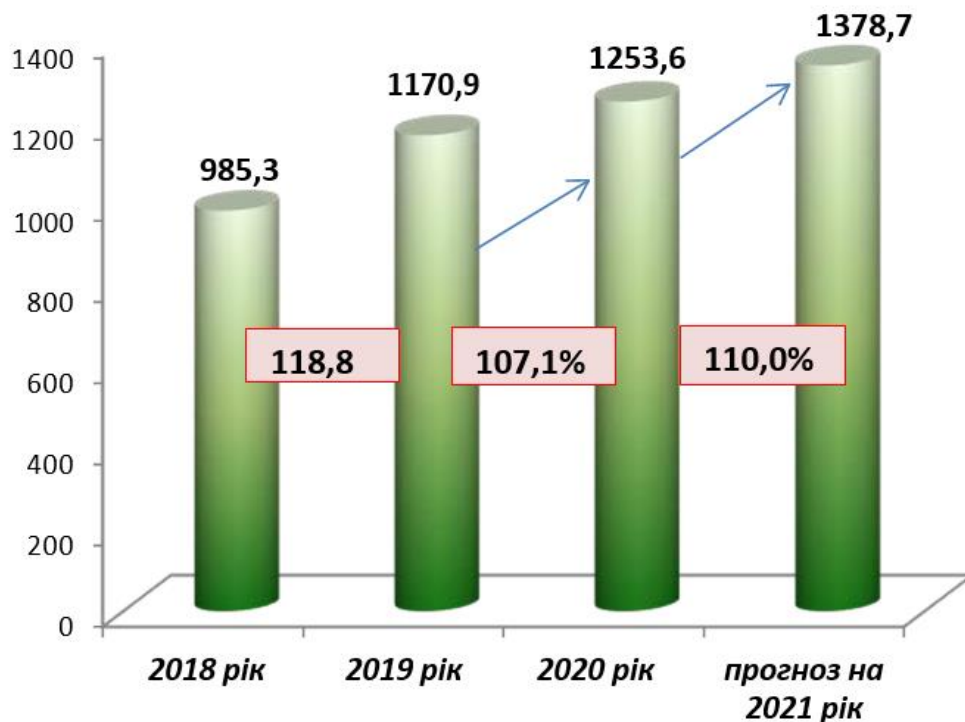
Основним платежем надходжень до загального фонду бюджету м. Черкаси є податок та збір на доходи фізичних осіб, що становить більше 60 відсотків від прогнозного показника доходів загального фонду на 2021 рік.

Прогнозні показники надходження ПДФО до бюджету м. Черкаси у 2021 році розраховані з урахуванням прогнозного обсягу фонду оплати праці, рівня середньої заробітної плати, а також бази та діючих ставок оподаткування доходів фізичних осіб.

Прогнозний показник надходжень до бюджету м. Черкаси по податку на доходи фізичних осіб визначений у сумі 1 378,7 млн грн, що на 125,1 млн грн більше очікуваних надходжень у 2020 році, або на 10,0 відс.

Рисунок 1.6

Динаміка надходження ПДФО до бюджету м. Черкаси (млн грн)

- Видатки міського бюджету на 2021 рік.

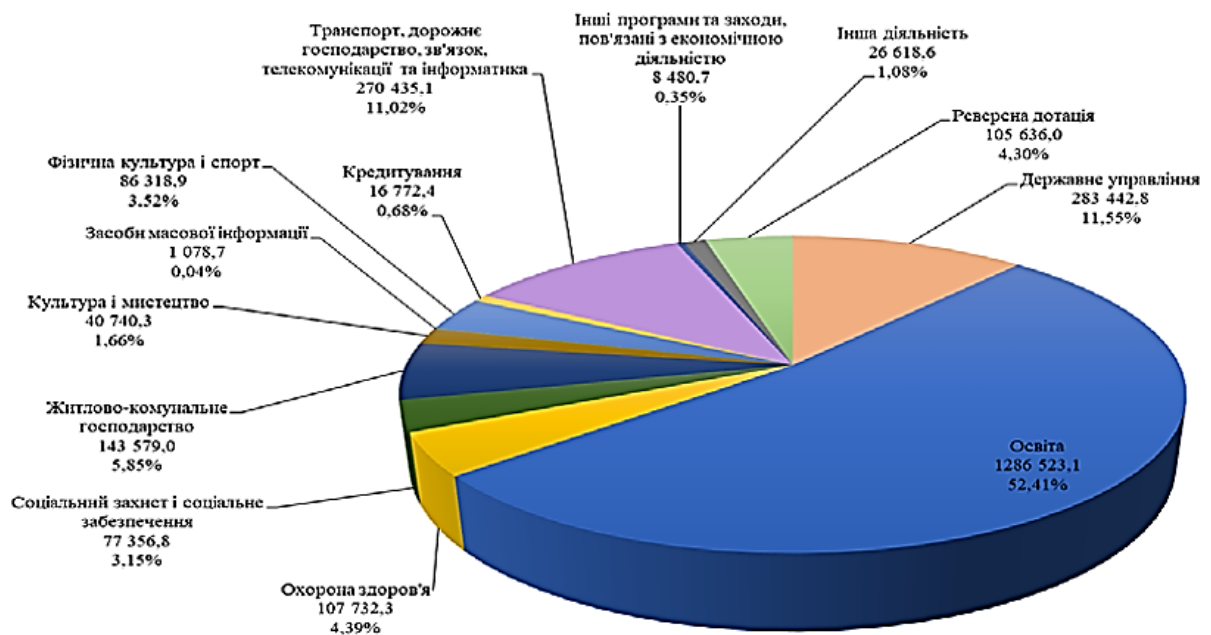
Загальний обсяг видатків та кредитування міського бюджету на 2021 рік визначено у сумі 2868 556,4 тис. грн, у тому числі обсяг видатків загального фонду – 2437942,3 тис. грн, видатків спеціального фонду – у сумі 440 636,4 тис. грн, обсяг кредитування – (мінус) 10022,3 тис. грн (в тому числі по загальному фонду – 16772,4 тис. грн, по спеціальному фонду – (мінус) 26794,7 тис. грн).

Без урахування трансфертів з державного та обласного бюджетів видатки та кредитування міського бюджету заплановані у сумі 2373951,0 тис. грн, у тому числі по загальному фонду – 1960109,3 тис. грн, по спеціальному фонду – у сумі 413841,7 тис. грн, з них бюджет розвитку (без урахування кредитування) – 348049,2 тис. грн.

Перевищення по загальному фонду доходів над видатками у сумі – 307195,0 тис. грн пояснюється передачею коштів із загального фонду до бюджету розвитку (спеціального фонду). Перевищення видатків над доходами по спеціальному фонду в сумі 307195,0 тис. грн пояснюється передачею коштів із загального фонду до бюджету розвитку (спеціального фонду).

Рисунок 1.7

Структура видатків та кредитування міського бюджету на 2021 рік по загальному фонду

На фінансування заходів та утримання закладів галузі освіти по загальному фонду передбачено 1286523,1 тис. грн (52,4% загального обсягу видатків), охорони здоров'я – 107732,3 тис. грн (4,4%), соціального захисту та соціального забезпечення – 77356,8 тис. грн (3,2%), культури і мистецтва – 40740,3 тис. грн (1,7%), фізичної культури і спорту – 86318,9 тис. грн (3,5%), державне управління – 283442,8 тис. грн (11,5%), житлово- комунальне господарство – 143579,0 тис. грн (5,8%), транспорт та транспортна інфраструктура, дорожнє господарство – 270435,1 тис. грн (11,0%), інші

видатки (з урахуванням резервного фонду та надання кредитів) – 52950,4 тис. грн (2,2%) та визначено обсяг реверсної дотації – 105 636,0 тис. грн (4,3%).

Бюджет розвитку

Виходячи з очікуваного фінансового ресурсу обсяг коштів спеціального фонду міського бюджету (бюджету розвитку) на 2021 рік у сумі 348049,2 тис.грн заплановано спрямувати на департамент економіки та розвитку, КПКВК 2717370 «Реалізація інших заходів щодо соціально-економічного розвитку територій» на виконання заходів Програми соціально-економічного і культурного розвитку міста Черкаси на 2020 – 2022 роки, (а саме: за рахунок коштів, що передаються із загального фонду до бюджету розвитку (спеціального фонду) – 241600,6 тис.грн; за рахунок доходів бюджету розвитку – 14067,9 тис.грн; за рахунок коштів від повернення кредитів, наданих з міського бюджету - 92380,7 тис.грн (в т.ч. наданих для виконання гарантійних зобов'язань за позичальників, що отримали кредити під місцеві гарантії – 91229,6 тис. грн, наданих учасникам антитерористичної операції/ операції об'єднаних сил і бійцям - добровольцям, які брали участь у захисті територіальної цілісності та державного суверенітету на Сході України та членам їх сімей на будівництво та придбання житла – 1151,1 тис.грн)). Розподіл коштів за об'єктами буде здійснено окремим рішенням Черкаської міської ради при внесенні змін до міського бюджету на 2021 рік.

Результати зовнішнього оцінювання міста

Місто Черкаси регулярно бере участь у престижному конкурсі європейських муніципалітетів. За розвиток та поширення ідей європейської єдності та співробітництва Черкаси отримували визнання від Парламентської Асамблеї Ради Європи: Диплом Ради Європи у 2013 році та Почесний Прапор Європи у 2016 р. Отримані нагороди є важливим інструментом у поліпшенні відносин між усіма громадянами Європи та розповсюдженні ідеї єдиної Європи.

Трансперенсі Інтернешнл Україна – акредитованим представником глобального руху Transparency International, неурядової міжнародної організації по боротьбі з корупцією та дослідженню рівня корупції у всьому світі, опубліковано Рейтинг прозорості 100 найбільших міст України у 2020 році. За результатами Рейтингу прозорості 2020 року Черкаси зайняли 32 місце у загальному рейтингу. Місто набрало у підсумку 55,2 балів. За результатами Рейтингу підзвітності 2020 року Черкаси зайняли 14 місце у загальному рейтингу. Місто набрало у підсумку 15 балів.

Сьоме всеукраїнське муніципальне опитування, яке було проведено Соціологічною групою «Рейтинг» від імені Міжнародного республіканського інституту у вересні 2021 року серед обласних центрів України показало наступні рейтингові місця Черкас:

У зведеному рейтингу м. Черкаси за якістю життя, надання послуг і комфортом (всього 22 показники) посіли 9-те місце, випередивши такі міста як Київ (18 місце), Дніпро (19), Одеса (14), Львів (10), Рівне (16), Полтава (21) та інші.

Індекси задоволення жителів Черкас якістю комунальних послуг, інфраструктурою та гуманітарною сферою, у порівнянні з попередніми роками, покращились по всіх напрямках.

Так, майже 80 % містян «відчувають гордість», що вони проживають саме в Черкасах. За рівнем підтримки дій влади: 61 % опитаних черкасців цілком «схвалюють» діяльність міського голови (тоді як у Києві – 50 %, Рівному – 47 %, Львові – 59 %, Одесі – 58 %, Полтаві – 28 %).

Підтримують роботу Черкаської міської ради – 50 %, виконавчого комітету – 34 %.

Загалом, з усіх показників рейтингового опитування Черкаси входять у 10-ку міст України, маючи середній рівень підтримки розвитку міста, міської влади та наявної якості життя.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького за підсумками 2021 року на 18 місці серед вишів України за показниками престижної всесвітньої бази даних Scopus. У рейтинговій таблиці вищі навчальні заклади ранжовані за індексом Гірша — кількісним показником, що базується на кількості наукових публікацій і кількості їх цитувань. Черкаський національний зайняв у цьому рейтингу 17 сходинку із 505 публікаціями та індексом Гірша — 37. До бази даних Scopus включено 177 закладів вищої освіти України.

Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького посів 38 сходинку в академічному рейтингу серед 200 закладів освіти України. У чотирнадцятому академічному рейтингу закладів вищої освіти України “Топ-200 Україна 2021” ЧНУ піднявся на 23 позиції за рік і посів 38 місце. Рейтинг презентував центр міжнародних проєктів “Євроосвіта” в партнерстві з міжнародною групою експертів IREG Observatory on Academic Ranking and Excellence.

За рейтингом журналу «Фокус-2021» де фахівці обирали найкомфортніше місто України, місто Черкаси, у порівнянні з попереднім роком піднялося на одинадцять щаблів та посіло 6-те місце серед міст України, «де жити добре».

Серед критеріїв, за яким и оцінювалися міста: економічні показники, наявність рейтингових навчальних закладів, якість муніципальних послуг, стан екології, тривалість життя, показники захворюваності на COVID-19 та ін.

Укладачі списку найкомфортніших міст відзначили значний прорив Черкас у розвитку інфраструктури: реконструкція театру, відкриття першої черги відділення екстреної допомоги у міській лікарні №3, відкриття соціального коворкінгу Digital Cherkasy, ремонт міжквартальних проїздів тощо.

2. ЕКОНОМІКА

Загальний опис

Рисунок 2.1

Економіка м. Черкаси має індустріальний характер. В місті ведуть діяльність понад 200 промислових підприємств. Їх частка в загальнообласному обсязі реалізованої промислової продукції в 2020 році становила 35,4% (в 2019 році - 36,8%).

Структура економіки має достатній рівень диверсифікації за видами економічної діяльності та за основними підприємствами. При цьому наявна певна залежність господарського комплексу та бюджету міста від діяльності окремих провідних промислових підприємств.

В Черкасах функціонує різнопланова економіка, в якій задіяні підприємства різних галузей промисловості, у т. ч. які мають стратегічне значення для економіки держави.

Черкаси - значний індустріальний центр Наддніпрянщини з розвиткою хімічною та будівельною промисловістю, машинобудуванням, металообробкою, виробництвом мінеральної продукції. Усе більшого значення набувають фармацевтична, легка та харчова промисловість, сфера обслуговування. Зростає вплив і цінність інтелектуальної складової в економічному розвитку міста.

Черкаси формують вагомую частку економіки Черкаської області, яка входить до ТОП 10 областей України за рівнем валового регіонального продукту.

Питома вага Черкас в економіці Черкаської області

Таблиця 2.1

Показник	Од. виміру	Черкаська область	Питома вага міста Черкаси
Чисельність населення	тис. осіб	1178,2	23,2%
Середньомісячна заробітна плата	грн	10773	105,9%
Реалізація промислової продукції	млн грн	76199,1	35,4%
Експорт продукції	млн \$	810,6	20,1%
Імпорт продукції	млн \$	681,8	71,3%
ПП	млн \$	357,1	28,7%
Капітальні інвестиції	млн грн	10798,7	28,2%
Виконані будівельні роботи	млн грн	2518,1	43,6%
Введення в експлуатацію житла	м2	73509	21,6%
Надання послуг	млн грн	10774,2	61,9%
Роздрібний товарооборот	млн грн	16387,4	58,9%
Пасажирооборот	млн пас км	1178,3	16,6%
Вантажооборот	млн т км	9062,5	5,4%
Фінансовий результат до оподаткування	млн грн	12123,3	37,2%

Черкаси - значний індустріальний центр Наддніпрянщини з розвиткою хімічною та будівельною промисловістю, машинобудуванням, металообробкою, виробництвом мінеральної продукції. Усе більшого значення набувають легка та харчова промисловість, сфера обслуговування. Зростає вплив і цінність інтелектуальної складової в економічному розвитку міста.

В місті ведуть діяльність понад 200 промислових підприємств. Їх частка в загальнообласному обсязі реалізованої промислової продукції в 2020 році становила 35,4% (в 2019 році – 36,8%).

Галузі економіки, в яких зосереджена найбільша кількість підприємств:

- постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 3,1%;
- виробництво хімічних речовин і хімічної продукції -18,4%;
- виробництво харчових продуктів -9,8%;
- машинобудування - 21,1%;
- водопостачання, каналізації, поводження з відходами –2,7%;
- оброблення деревини, целюлозно-паперове виробництво – 9,0%;
- металургійне виробництво – 9,0%;

- виробництво меблів, ремонт і монтаж машин і устаткування – 15,8%;
- легка промисловість – 7,0%.

Найважливіші підприємства за галузями

Машинобудування та металообробка:

- ПАТ «Черкаський автобус». Завод виробляє автобуси малого та середнього класів міського, міжміського призначення під торговою маркою «АТАМАН» та вантажні автомобілі на базі шасі та агрегатів виробництва компанії Isuzu Motors Limited (Японія).
- Державне Підприємство НВК «Фотоприлад» Основний напрямок діяльності підприємства - розробка, конструювання, виробництво оптико-електронних приладів та спецтехніки для потреб Збройних Сил України та системи охорони здоров'я.
- ТОВ «Науково-Інженерний Центр «Сканер». Підприємство спеціалізується на розробці, виробництві, гарантійному та післягарантійному обслуговуванні складної медичної техніки: кольпоскопів, електрохірургічних високочастотних апаратів, медичних відеосистем, спеціального програмного забезпечення.
- ТОВ «Черкасиелеватормаш». Підприємство виготовляє обладнання для сільського господарства та переробки сільськогосподарської продукції: екструдери, олійні преси, норії і транспортери, екструзійні лінії, елеваторне обладнання.
- ТОВ «Компанія "Метал Інвест"». Компанія в грудні 2011 року ввела в експлуатацію завод гарячого цинкування металоконструкцій, що не має аналогів в Україні. Унікальність заводу в розмірах лінії гарячого цинкування, яка обладнана ваннами розміром 14 x 1,6 x 3,2 м, що дозволяє оцинкувати металоконструкції довжиною до 14м. Продуктивність заводу 36000 т / рік.
- ПМВП «Фотоніка Плюс». Розробник і виробник лазерної апаратури для хірургії та терапії, а також інструменту на основі оптичного волокна.
- Чисельність працюючих становить 35 осіб.
- НПФ «ОНТФ». Спеціалізується на виготовленні високоточних оптичних елементів (лінз, призм, дзеркал, пластин, фільтрів та ін.)
- Дочірнє підприємство «Семпал» ТОВ "Фірма "Семпал Ко ЛТД". Компанія розробляє і виробляє ультразвукові лічильники тепла і води СВТУ-10М, регулятори температури РТ-10, а також інші прилади та програмне забезпечення.

Хімічна промисловість:

- ПРАТ «Азот» Публічне акціонерне товариство «АЗОТ» – один із найбільших вітчизняних виробників мінеральних добрив, виробник

карбаміду та іонообмінних смол, аміачної селітри з часткою 36% на внутрішньому ринку.

- ТОВ «Фабрика агрохімікатів» Виробництво засобів захисту рослин: гербіцидів, протруйників, фунгіцидів, інсектицидів, регуляторів росту рослин, фумігантів.
- ТОВ «Хеліос Україна» Підприємство випускає фарби для дорожньої розмітки ТМ «TRAFFIC», лаки ТМ «Аврора», декоративні лакофарбові матеріали ТМ «МІКС color».
- ТОВ «Ватфарм» Товариство виробляє вироби з вати та марлі медичного призначення під торговою маркою «Мальва».
- ТОВ «Черкаський завод автохімії» Підприємство спеціалізується на виробництві рідин технічного призначення для автомобільної промисловості під торговельними марками «Вамп», «Sobol», «Полюс».
- ТОВ "Кемікал Елементс Юкрейн" Завод виробляє хімічні реактиви. Потужності виробництва – до 3 тис. тонн продукції в рік.
- ТОВ «Юджин Лтд» Компанія «Юджин Лтд» спеціалізується на переробці пластмас і продажу пластмасових виробів.

Фармацевтична промисловість

- ТОВ «Юрія-Фарм» - виробництво лікарських засобів та інфузійних розчинів;

Виробництво неметалевої мінеральної продукції:

- ТОВ "Завод теплоізоляційних матеріалів «Техно» Підприємство виробляє негорючу теплоізоляцію на основі кам'яної вати.

Виробництво меблів, іншої продукції, ремонт і монтаж машин і устаткування:

- ТОВ «Група Венето». Підприємство проектує і виготовляє меблі, механізми трансформації для меблів, обладнання для дитячих та спортивних майданчиків, обладнання для баскетбольних залів і майданчиків, ортопедичні та анатомічні матраци.

Харчова промисловість:

- ТОВ «Альтера Ацтека Мілінг Україна». Виробництво борошна кукурудзяного та крупи кукурудзяної.
- ПАТ «Фрау Марта» Виробництво заморожених овочів та фруктів.
- ПАТ «Юрія» Виробництво молочних та кисломолочних продуктів.
- ПРАТ «Черкаський комбінат хлібопродуктів» Виробництво борошна пшеничного вищого, першого та другого ґатунків, висівок пшеничних.
- ТОВ «Агрофірма «Поле» Виробництво круп: пшеничної твердих сортів, кукурудзяної, горохової, пшона.
- ТОВ «Черкасихліб ЛТД» Виробництво хліба та хлібобулочних виробів.

- ТОВ «Світ Ласощів» Виробництво борошновмісної кондитерської продукції.
- ТОВ «Гуд Фуд» Виробництво безалкогольних напоїв та мінеральної води.

Легка промисловість:

- ПАТ «Черкаський шовковий комбінат» Виробництво тканин.
- ТОВ «Манеж» Виробництво сучасних зовнішніх та внутрішніх віконних сонцезахисних систем.
- ПП «Хутрова фабрика «Ант» Виробництво одягу з хутра.
- ПРАТ «Лавента» Виробництво взуття.
- ПРАТ "ЛЕСЯ УКРАЇНКА" Підприємство спеціалізується на виробництві жіночого одягу.
- ТОВ "ВАЙСЕ-СТИЛЬ" Підприємство спеціалізується на виробництві верхнього одягу.

Оброблення деревини:

- ТОВ «Гален» Виробництво паркету.

Целюлозно-паперове виробництво:

- ПАТ «Графія Україна» Виробництво етикеток та ярликів з паперу та картону для тютюнових виробів.
- ТОВ «ММ Пекеджінг Україна» Виробництво етикеток та ярликів з паперу та картону для тютюнових виробів.

Відновлення відсортованих відходів:

- ПАТ «Черкасивторресурси» – Вторинна переробка пластикових виробів.

Водопостачання; каналізація:

- КП «Черкасиводоканал» Черкаської міської ради – Збирання, очищення та розподілення води.

Розподілення та постачання електроенергії:

- ПАТ «Черкасиобленерго» – Постачання електричної енергії.

Постачання тепла та гарячої води:

- Комунальне Підприємство Теплових Мереж «Черкаситеплокомуненерго» Черкаської міської ради – Постачання теплової енергії та гарячої води.
- Відокремлений Підрозділ «Черкаська ТЕЦ» ПАТ «Черкаське хімволокно» – Постачання теплової енергії та гарячої води.

Промисловий комплекс м. Черкаси

Основою промислового комплексу м. Черкаси є переробна промисловість. За результатами 2020 р. у структурі промислової продукції частка продукції переробної промисловості складала 68,2%. Продукція промислового комплексу реалізується всередині країни, а також експортується. У реалізації промислової продукції переробної промисловості переважає:

- виробництво хімічних речовин та продукції (17,3%), (частка галузі в структурі промислового виробництва у 2017-2020 рр. скоротилась з 37,3% до 17,3%);
- виробництво харчових продуктів (12,8%);
- виробництво неметалевої мінеральної продукції (7,4%);
- виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (5,4%);
- машинобудування (5%)

Рисунок 2.2

Обсяг реалізованої промислової продукції підприємствами міста Черкаси за 2020 рік становить 26974,5 млн. грн.

Статус промислового міста обумовлює високий показник реалізованої промислової продукції на одну особу населення, який за 2020 р. залишається вищим за середній показник по Україні на 63,7% та становить 97570,9 грн.

Реалізація промислової продукції на одну особу

Таблиця 2.2

Показник, тис. грн	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Черкаська область	57,9	61,5	64,6

Україна	59,3	59,1	59,4
Черкаси	100,9	98,4	97,5

Частина промислових підприємств міста збільшила обсяги реалізації продукції. Приріст обсягів реалізованої промислової продукції до відповідного періоду минулого року зафіксований у таких галузях промисловості:

- виробництво харчових продуктів +10,1%;
- текстильне виробництво +38,7%;
- виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність +20,1%;
- виробництво неметалевої мінеральної продукції +1,0%;
- постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря +7,5%;
- водопостачання; каналізація, поводження з відходами +7,1%;

Рисунок 2.3

Основні напрямки та обсяги реалізації промислової продукції у 2018-2020р.

Таблиця 2.3

	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Постачання енергоресурсів та води (млн,грн)	9711,8	7971,3	8569,6
Хімічна промисловість (млн, грн)	5201,2	5737,9	4667,7

Харчова промисловість (млн,грн)	3352,3	3125,1	3442,8
Виробництво неметалевої мінеральної продукції	2004,2	1979,6	1998,1
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	1365,1	1209,1	1451,6
Машинобудування (млн,грн)	2266,9	2752,2	1362,2
Легка промисловість (млн,грн)	539,4	571,5	793,2

Господарський комплекс м. Черкаси демонструє загалом стабільну роботу та зростання за деякими напрямками. Зокрема, в 2020 році порівняно із 2019 роком збільшились обсяги виконаних будівельних робіт на 2,0%, реалізованих послуг на 18,1%, освоєних капітальних інвестицій на 18,1%, обсяги роздрібної внутрішньої торгівлі на 9,3%.

Підсумки соціально-економічного розвитку міста Черкаси за 2020 рік

Таблиця 2.4

№ п/п	Основні показники	Фактично за 2020 рік	Темп зростання/зниження до попереднього року
1	Вантажооборот, млн. ткм.	496,0	92,8
2	Пасажирооборот, млн. пас. км	195,9	51,1
3	Обсяг реалізованих послуг, млн. грн.	6675,7	118,1
4	Обсяг виконаних будівельних робіт, млн. грн.	1097,9	102,0
5	Кількість зареєстрованих безробітних, тис. осіб	3626	184,9
6	Заборгованість із виплати заробітної плати, млн. грн.	18,7	99,4
7	Введення в експлуатацію житла, м.кв.	15931	12,5
8	Кількість наявного населення, тис. осіб	273,5	99,2
9	Обсяг реалізованої промислової продукції, млн. грн.	26974,5	99,13
10	Обсяг реалізованої промислової продукції на одного жителя, грн.	97570,9	99,6
11	Експорт товарів, млн. дол. США	162,9	106,1
12	Імпорт товарів, млн. дол. США	486,1	103,3
13	Середньомісячна номінальна заробітна плата, грн. (за 4 квартал 2020р.)	11409	113,0
14	Роздрібна торгівля, млн. грн.	9652,2	109,3

15	Фінансовий результат промислових підприємств м. Черкаси (станом на 01.01.2021р.)	Збиток 751,1 млн. грн.	-

На економіку міста та його фінансовий стан негативно впливають продовження конфлікту в східному регіоні України, розрив міжрегіональних зв'язків, звуження як зовнішнього, так і внутрішнього попиту на продукцію вітчизняних виробників, погіршення фінансових результатів підприємств та складна ситуація на фінансовому ринку. Зважаючи на те, що основним промисловим підприємством м. Черкаси (зокрема, хімічної промисловості) притаманна експортна орієнтованість, чутливість промислового комплексу міста до змін зовнішньоекономічної цінової кон'юнктури, світового попиту на продукцію та зовнішньоторговельної політики Уряду є значною. Ситуація на ринку праці багато в чому залежить від динаміки розвитку промислового комплексу міста, де здійснюють свою діяльність основні роботодавці. Протягом 2020 року, як і роками раніше під впливом рецесивних тенденцій в економіці України та збереження низького рівня ділової активності, ситуація на ринку праці міста залишалася складною. Але слід зазначити, що рівень зайнятості населення міста, як і в попередніх періодах, залишається високим.

Середньооблікова чисельність штатних працівників підприємств – юридичних осіб міста протягом 2020 року дещо зросла проти попереднього року, та становила 77,1 тис. осіб. (у 2019 році 76,5 тис. осіб)

Як і в попередніх періодах підприємства промислового комплексу визначають економічний профіль громади та відносяться до найбільших роботодавців та великих платників до бюджетів усіх рівнів.

Найбільші роботодавці міста

Таблиця 2.5

Назва підприємства	Основний вид діяльності
ПРАТ «АЗОТ»	Виробництво добрив і азотних сполук
ПРАТ "ЮРІЯ"	Перероблення молока, виробництво масла та сиру
ПАТ "ЧЕРКАСИОБЛЕНЕРГО"	Розподілення електроенергії
ТОВ"ЧЕРКАСИХЛІБ ТД"	Виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ "ЧЕРКАСЬКА ТЕЦ" ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА "ЧЕРКАСЬКЕ ХІМВОЛОКНО"	Виробництво електроенергії Постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря
КП "ЧЕРКАСИВОДОКАНАЛ"	Забір, очищення та постачання води
КПТМ "ЧЕРКАСИТЕПЛОКОМУНЕНЕРГО"	Постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря

ДП НВК "ФОТОПРИЛАД"	Виробництво оптичних приладів і фотографічного устаткування
ТОВ "ВИРОБНИЧА КОМПАНІЯ ГУД ФУД"	Виробництво безалкогольних напоїв; виробництво мінеральних вод та інших вод, розлитих у пляшки
ТОВ "ГРУПА ВЕНЕТО"	Виробництво матраців
КП "ЧЕРКАСИЕЛЕКТРОТРАНС"	Пасажирський наземний транспорт міського та приміського сполучення
ПРАТ "ЧЕРКАСЬКИЙ ШОВКОВИЙ КОМБІНАТ"	Ткацьке виробництво
АТ "ЧЕРКАСЬКИЙ АВТОБУС"	Виробництво автотранспортних засобів
ПП "НАДІЯ"	Будівництво житлових і нежитлових будівель
ТОВ "КТД ЧЕРКАСИ"	Виробництво електричних побутових приладів
ТОВ "СВІТ ЛАСОЦІВ"	Виробництво печива; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання
ПП "УКРГОСПТОВАРИ"	Виробництво фанери, дерев'яних плит і панелей, шпону
ТОВ "УКРАВІТ САЙЕНС ПАРК"	Виробництво пестицидів та іншої агрохімічної продукції
ТОВ "BIBA - ТРЕЙД"	Виробництво готових текстильних виробів
ТОВ "КОМПАНІЯ "МЕТАЛ ІНВЕСТ"	Оброблення металів та нанесення покриття на метали
КП "ЧЕРКАСЬКЕ ЕКСПЛУАТАЦІЙНЕ ЛІНІЙНЕ УПРАВЛІННЯ АВТОМОБІЛЬНИХ ШЛЯХІВ"	Допоміжне обслуговування наземного транспорту
ТОВ "КОНТИНЕНТ-ГРУП"	Виробництво будівельних виробів із пластмас
ТОВ "СІД КОРП"	Оброблення насіння для відтворення
ТОВ "АЛЬТЕЯ"	Виробництво інших меблів
ТОВ "ЧЕРКАСЬКИЙ ЗАВОД АВТОХІМІЇ"	Виробництво автохімічної продукції
ТОВ "АЛЬТЕРА АЦТЕКА МІЛІНГ УКРАЇНА"	Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості
ТОВ "МГК-ЧЕРКАСИ"	Виробництво будівельних металевих конструкцій і частин конструкцій

Господарська спеціалізація міста базується на діяльності в межах адміністративно-територіальної одиниці значної кількості суб'єктів господарювання та підприємницької діяльності, вигідному транспортно-географічному положенні, значному природно-ресурсному, агропромислового потенціалі, базою якого є родючі ґрунти, що обумовлює розвиток сільського господарства регіону в цілому, а на його основі — багатогалузевої харчової промисловості в місті. Наявність в Черкасах розгалуженої мережі навчальних закладів різних рівнів акредитації створює належне підґрунтя для забезпечення економіки міста професійними кадрами. Через місто проходить ряд транспортних потоків загальнодержавного значення, що підвищує його роль в масштабах України.

Поряд з цим, в місті існує необхідність створювати нові робочі місця та розвивати галузі, яким раніше не приділялося достатньої уваги, а саме - туристично- рекреаційну сферу. В межах Черкаської області виділяється Черкаський туристично-рекреаційний район з центром у місті Черкаси, до складу якого входять чотири туристично-рекреаційні зони з центрами в містах Канів, Корсунь-Шевченківський, Черкаси та Чигирин. Місто має зручні транспортні зв'язки з містами Черкаської області, багатьма регіонами України та близького зарубіжжя, має на своїй території та прилеглих до міста територіях ряд туристичних об'єктів, і може стати центром тяжіння для туристів, при умові створення на його території розгалуженої мережі туристичної інфраструктури. Крім того, місто має унікальні рекреаційні ресурси, обумовлені бальнеологічними властивостями району Соснівка та прилеглих лісових насаджень, а також рекреаційними можливостями прибережної зони Кременчуцького водосховища. Створення сучасних об'єктів туристично-рекреаційної інфраструктури, таких як великі туристично-розважальні комплекси, готелі та міні-готелі, сімейні пансіонати, як в самих Черкасах, так і на території Черкаського регіону, буде сприяти розвитку галузі рекреації та туризму, а створення етнографічних центрів, будівництво екстрим-парку та аква-парку сприятиме підвищенню інтересу до міста, як до об'єкту туристичних відвідувань. Місто може стати центром проведення фольклорних та театральних фестивалів, присвячених видатним землякам та літературним героям

Комплексна оцінка передумов і обмежень, в сукупності з існуючою виробничою базою, дає можливість визначити пріоритетні напрямки розвитку економіки Черкас на перспективу та фактори, за допомогою яких можливий подальший значний розвиток міста, а саме:

- подальший розвиток промисловості, транспорту, високотехнологічних та наукоємних виробництв та підприємств малого та середнього бізнесу;
- розвиток інноваційної діяльності у пріоритетних галузях господарського комплексу, залучення іноземних інвестицій, створення системи місцевих пільг для інвесторів;
- створення в місті технопарків та бізнес-інкубаторів на базі існуючих підприємств, наукових та учбових закладів;
- розвиток сфери туризму, стимулювання розвитку туристичної інфраструктури, створення етнічних центрів, великих туристичних комплексів, розвиненої туристичної інфраструктури;
- переорієнтація частини виробництв на задоволення потреб населення міста та туристів, розвиток галузей, що надають послуги.

Підприємництво

Мале і середнє підприємництво відіграє значну роль в підвищенні рівня конкурентоспроможності міста, відновленні сталого економічного зростання та розвитку сприятливого середовища для провадження підприємницької діяльності, у збалансуванні інтересів учасників ринку, забезпечує насичення усіх сегментів ринку товарами та послугами, сприяє позитивним економічним та соціальним тенденціям розвитку міста і регіону.

Активізація підприємництва, зростання масштабів та ефективності функціонування підприємницького сектору є одним із головних чинників позитивних структурних змін і модернізації місцевої економіки, становлення нових ресурсів економічного пожвавлення, підвищення якості життя населення.

У 2020 році у місті Черкаси функціонували 20690 суб'єктів господарювання, з них 77,7% – фізичні особи-підприємці. Проти 2019 року кількість суб'єктів господарювання зросла на 213 одиниць (на 1,2%).

Переважає більшість суб'єктів господарювання міста (99%) – це суб'єкти малого та середнього підприємництва, за рахунок яких і відбулося збільшення загальної кількості суб'єктів.

Показники діяльності суб'єктів господарювання міста Черкаси

Таблиця 2.6

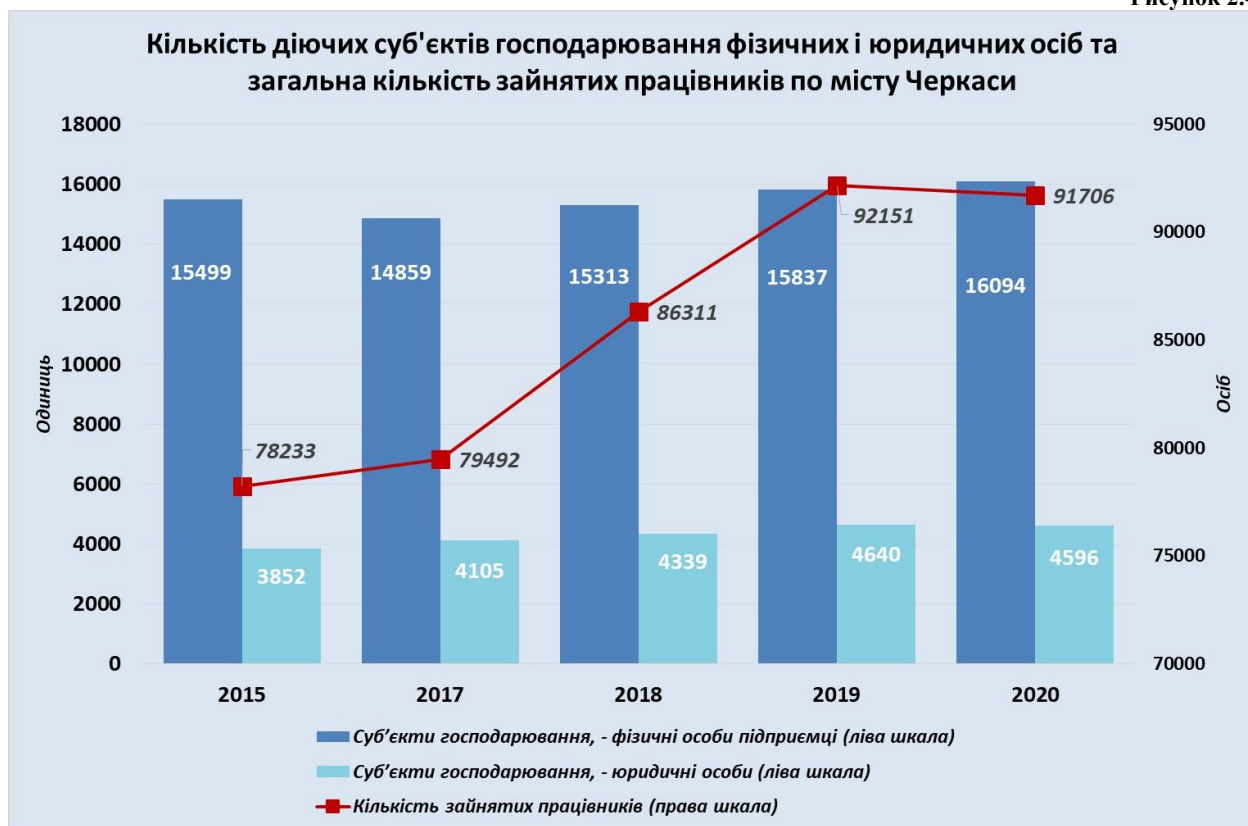
	Кількість суб'єктів, одиниць	З них кількість ФОП, осіб	Загальна кількість зайнятих працівників, осіб	З них кількість найманих працівників, осіб	Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), тис.грн
2015	19351	15499	78233	61532	46642051,5
2017	18964	14859	79492	63497	68426679,2
2018	19652	15313	86311	70054	76732980,8
2019	20477	15837	92151	74174	98397344,9
2020	20690	16094	91706	74582	105896816,7

Кількість підприємств - суб'єктів підприємницької діяльності юридичних осіб (далі – підприємств) зменшилась проти попереднього року на 44 одиниці (на 1%) і склала 4596 одиниць. У 2020 році в Черкасах діяли 3 великих підприємства (0,1% від їх загальної кількості), 186 – середніх (4,1%), 4407 – малих (95,8%).

Кількість зайнятих працівників на підприємствах – юридичних особах до 2019 року зросла на 2 % і становила 62,458 тисячі осіб.

На оплату праці підприємствами –юридичними особами було витрачено 6546,741 млн.грн, у розрахунку на одного працівника – 104,818 тис.грн (у 2019 році – 95,477 тис.грн).

Рисунок 2.4

За останні декілька років основні показники діяльності суб'єктів підприємницької діяльності зберігають позитивну тенденцію. Кількість середніх та малих, в т.ч. мікро- підприємств, до 2020 року поступово збільшувалась. У 2020 році загальна кількість підприємств незначно зменшилась, зокрема малих та мікропідприємств, при цьому тенденція до зростання кількості середніх підприємств зберігається.

Кількість суб'єктів підприємницької діяльності за розмірами

Таблиця 2.7

Рік	Всього підприємств юридичних осіб	З них			СПД-фізичні особи
		Великі	Середні	Малі	
2015	3852	3	142	3707	15499
2017	4105	4	145	3956	14859
2018	4339	5	154	4180	15313
2019	4640	5	178	4457	15837
2020	4596	3	186	4407	16094

У розрахунку на 10 тисяч осіб наявного населення міста Черкаси припадає 756 суб'єктів господарювання (загалом в Україні – 471), з них фізичних осіб-підприємців – 588 осіб (в Україні – 381).

Рисунок 2.5

У сфері підприємництва було зайнято 91,706 тисячі осіб (на 0,5% менше проти 2019 року). З них 62,458 тисячі осіб (68,1%) були задіяні на підприємствах, решта 29,248 тисячі – у фізичних осіб-підприємців. Більше половини зайнятих, - 48,981 тис. осіб (53,4%) – це працівники малого бізнесу.

З 2017 року зберігається тенденція щодо збільшення кількості зайнятих працівників, що в свою чергу свідчить про певні позитивні зрушення з детінізації місцевої економіки. Кількість зайнятих у юридичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності та у підприємців – фізичних осіб з 2015 року зросла на 17,2%.

Кількість зайнятих працівників у м. Черкаси за розмірами підприємств, осіб

Таблиця 2.8

	Великі підприємства		Середні підприємства		Малі підприємства		Кількість зайнятих у СПД - юридичних осіб	Кількість зайнятих у СПД - фізичних осіб	У т. ч. кількість найнятих працівників у СПД - фізичних осіб	Загальна кількість зайнятих
	осіб	у % до загальної кількості зайнятих	осіб	у % до загальної кількості зайнятих	осіб	у % до загальної кількості зайнятих				
2015	9237	17,2	26722	49,6	17905	33,2	53864	24369	8870	78233
2017	9548	18,0	25427	47,9	18143	34,1	53118	26374	11515	79492

2018	9548	17,3	26764	48,5	18893	34,2	55205	31106	15793	86311
2019	9680	15,8	31397	51,2	20264	33,0	61341	30810	14973	92151
2020	9120	14,6	33605	53,8	19733	31,6	62458	29248	13154	91706

Кількість найманих працівників у порівнянні з 2019 роком незначно зросла (на 1%) і склала 74,582 тисяч осіб. Але кількість найманих працівників у фізичних осіб-підприємців зменшилась на 13,8%, склавши 13,154 тисячі осіб.

Кількість найманих працівників у СПД - юридичних осіб у 2020 році становила 61,428 тис. осіб. Частка найманих працівників у суб'єктів господарювання, що були задіяні у великому підприємстві становила 14,6%, у середньому – 53,8%, в малому – 31,6%.

Рисунок 2.6

Одним із важливих показників, що характеризує ефективність розвитку підприємництва є обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг). Суб'єктами господарювання міста Черкаси (юридичними та фізичними особами) реалізовано продукції (товарів, послуг) на суму 105896,816 млн.грн, що на 7,6% більше проти попереднього року.

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млн. грн.

Таблиця 2.9

	Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) юридичними та фізичними особами, млн. грн.	у % до загальнообласного показника	Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), юридичними особами, млн. грн.	У тому числі Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), юридичними особами – малими підприємствами, млн. грн.	Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), фізичними особами – підприємцями, млн. грн.
2015	46642	38,5	40389	10951	6253
2017	68426	41,2	59164	17781	9262
2018	76733	37,9	65677	21982	11056
2019	98397	41,4	85622	23696	12775
2020	105896	42,9	92002	23984	13894

У тому числі малі підприємства реалізували продукції (товарів, послуг) на 23984,6 млн. грн, що на рівні показників реалізації 2019 року. Фізичні особи-підприємці реалізували продукції (товарів, послуг) на 13894 млн. грн, що на 8,7% більше ніж у 2019 році. Як зазвичай, через вищу швидкість обігу коштів більше половини цього обсягу забезпечено в сфері торгівлі та посередництва.

Рисунок 2.7

У розрахунку на одного найманого працівника реалізовано продукції, товарів та послуг на суму 1473,1 тис. грн. (у 2019 р. - 1446,2 тис.грн.)

Підприємства міста Черкаси забезпечили 42,9% загальнообласного обсягу реалізованої продукції, товарів та послуг.

Підприємствами промисловості забезпечено 29,3% обсягу реалізації продукції (товарів, послуг) у місті. Частка великих підприємств у обсязі реалізації склала 24,6%, середніх – 49,4%, малих – 26,0%.

За результатами діяльності підприємств міста у 2020 році досягнуто збиток в сумі 762,158 млн.грн., хоча, в тому числі малі підприємства, отримали прибуток у розмірі 371,7 млн.грн.

Зростаючий вплив на розвиток економіки міста має діяльність малого бізнесу, що при підтримці міської влади поглиблює диференціацію надходжень до бюджету. Сплачено малими підприємствами до бюджету міста єдиного податку за 2020 р. 376808,9 тис. грн., що на 9,5% більше обсягів надходжень єдиного податку від малого бізнесу за 2019 рік.

Основні показники діяльності малих-підприємств юридичних осіб м. Черкаси

Таблиця 2.10

Найменування показників	2015	2017	2018	2019	2020
Кількість малих підприємств – юридичних осіб, одиниць	3707	3956	4180	4457	4407
Кількість зайнятих працівників, осіб	17905	18143	18893	20264	19733
Обсяг реалізованої продукції, товарів, послуг (без ПДВ та акцизу), млн. грн.	10951	17781	21982	23696	23984
Питома вага реалізованої продукції (робіт і послуг) малими підприємствами - юридичними особами міста Черкаси від загального обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) малими підприємствами - юридичними особами Черкаської області, %	50,2%	52,2%	55,5%	54,4	53,7
Питома вага реалізованої продукції (робіт і послуг) малими підприємствами - юридичними особами міста Черкаси від загального обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) підприємствами - юридичними особами міста Черкаси всіх форм власності, %	27,1%	30,0%	33,4%	27,4	26,6

Основні показники діяльності фізичних осіб - підприємців м. Черкаси

Таблиця 2.11

Найменування показників	2015	2017	2018	2019	2020
Кількість фізичних осіб – підприємців, які здійснюють діяльність	15499	14859	15313	15837	16094

Кількість зайнятих працівників, осіб	24369	26374	31106	30810	29248
Обсяг реалізованої продукції, товарів, послуг, млн. грн	6253	9262	11056	12775	13894
Питома вага реалізованої продукції (товарів і послуг) фізичними особами від загального обсягу виробленої продукції (товарів, послуг) фізичними особами – підприємцями Черкаської області	42,4%	44,0 %	44,4%	44,5 %	44,4

Протягом 2020 року спостерігалось покращення основних структурних показників діяльності малого і середнього підприємництва (загальної кількості суб'єктів малого і середнього підприємництва, кількості фізичних осіб-підприємців, кількості зайнятих працівників, обсягу реалізованої продукції та надходжень до бюджетів усіх рівнів.

Ключові характеристики

Питома вага міської економіки в економіці області

Таблиця 2.12

Показник	Од. виміру	Черкаська область	Місто Черкаси	Питома вага міста Черкаси
Чисельність населення	тис. осіб	1178,2	273,5	23,2%
Середньомісячна заробітна плата	грн	10773	11409	105,9%
Реалізація промислової продукції	млн грн	76199,1	26974,5	35,4%
Експорт продукції	млн \$	810,6	162,9	20,1%
Імпорт продукції	млн \$	681,8	486,1	71,3%
ПП (на 01.01.2020р.)	млн \$	357,1	102,5	28,7%
Капітальні інвестиції (на 01.01.2020р.)	млн грн	10798,7	3053,2	28,2%
Виконані будівельні роботи	млн грн	2518,1	1097,9	43,6%
Введення в експлуатацію житла	м2	73509	15931	21,6%
Надання послуг	млн грн	10774,2	6675,7	61,9%
Роздрібний товарооборот	млн грн	16387,4	9652,2	58,9%
Пасажирооборот	млн пас км	1178,3	195,9	16,6%
Вантажооборот	млн т км	9062,5	496,0	5,4%

Обсяг оптового товарообороту підприємств міста Черкаси за 2020 рік склав 18897,8 млн. грн.

Таблиця 2.13

Обсяг оптового товарообороту

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Черкаська область, млн. грн.	13022,5	12320,6	15202,8	23101,3	22675,5	26939,1	37358,2	45182,2	47086,1
м. Черкаси, млн. грн.	5890,8	5081,4	7405,5	8434,4	10256,8	10937,6	14028,0	16211,6	18897,8

Роздрібний товарооборот підприємств міста Черкаси, які здійснюють діяльність із роздрібною торгівлю (роздрібний товарооборот торгової мережі) за 2020 рік становив 9652,1 млн. грн., що більше обсягу 2019р. на 11,6%. Індекс фізичного обсягу (у порівнянних цінах), 2020 до 2019,- 109,3%.

Таблиця 2.14

Обсяг роздрібного товарообороту

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Черкаська область, млн. грн.	7770,3	8276,3	9523,4	11057,9	12153,5	11327,8	12567,3	15172,9	16382,9
м. Черкаси, млн. грн.	4169,3	4505,7	4953,2	5600,0	6182,9	5940,1	6905,8	8641,1	9652,1

В розрахунку на одну особу населення міста загальний обсяг роздрібного товарообороту за 2020р. становив 35149,9 грн.

Таблиця 2.15

Обсяг роздрібного товарообороту на одну особу населення

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Черкаська область, грн.	6103	6546	7583	8865	9824	9241,2	10357,1	12715,1	13822,9
м. Черкаси, грн.	14547	15743	17331	19656	21825	21169,2	24841,0	31251,9	35149,9

Таблиця 2.16

Порівняльна характеристика роботи промисловості міста Черкаси у 2015 - 2020р.

	Обсяг реалізованої промислової продукції без ПДВ та акцизу у 2015 році, тис. грн.	Обсяг реалізованої промислової продукції без ПДВ та акцизу у 2016 році, тис. грн.	Обсяг реалізованої промислової продукції без ПДВ та акцизу у 2017 році, тис. грн.	Обсяг реалізованої промислової продукції без ПДВ та акцизу у 2018 році, тис. грн.	Обсяг реалізованої промислової продукції без ПДВ та акцизу у 2019 році, тис. грн.	Обсяг реалізованої промислової продукції без ПДВ та акцизу у 2020 році, тис. грн.	2020р. до 2019р., %
<i>м. Черкаси</i>	21084109,5	26646350,3	24203275,3	27998788,4	27211325,9	26974562,1	99,13
<i>Добувна та переробна промисловість</i>	16046444,6	18778734,1	15637305,3	18287023,4	19239885,7	18404934,6	95,66
<i>Добувна промисловість і розроблення кар'єрів</i>	–	–	–	–	–	–	–
<i>Переробна промисловість з неї</i>	16046444,6	18778734,1	15637305,3	18287023,4	19239885,7	18404934,6	95,66
<i>Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів</i>	2416772,8	2464095,2	2846694,2	3352304,5	3125147,6	3442802,3	110,16

	Обсяг реалізованої промислової продукції без ПДВ та акцизу у 2015 році, тис. грн.	Обсяг реалізованої промислової продукції без ПДВ та акцизу у 2016 році, тис. грн.	Обсяг реалізованої промислової продукції без ПДВ та акцизу у 2017 році, тис. грн.	Обсяг реалізованої промислової продукції без ПДВ та акцизу у 2018 році, тис. грн.	Обсяг реалізованої промислової продукції без ПДВ та акцизу у 2019 році, тис. грн.	Обсяг реалізованої промислової продукції без ПДВ та акцизу у 2020 році, тис. грн.	2020р. до 2019р., %
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	400551,9	416226,1	518475,1	539439,8	571589,6	793266,0	138,78
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	1241544,8	1315211,0	1254997,8	1365116,8	1209146,2	1451694,0	120,06
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	8697245,5	9944063,5	5025027,8	5201285,6	5737976,6	4667798,7	81,35
Виробництво гумових і пластмасових виробів; іншої неметалевої мінеральної продукції	946858,7	1216369,9	1558012,2	2004273,1	1979602,7	1998195,4	100,94
Машинобудування крім ремонту і монтажу машин і устаткування	645914,9	1090246,8	1428589,7	2266945,5	2752278,0	1362204,8	49,49
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	225587,3	235080,0	396899,5	486470,3	674954,9	526218,4	77,96
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря. Забір, очищення та постачання води	4858846,8	7867616,2	8565970	9711765	7971440,2	8569627,5	107,5

Таблиця 2.17

Фінансовий результат до оподаткування підприємств міста Черкаси

2014 рік, тис. грн.	-6748067,4
2015 рік, тис. грн.	-3614162,5,
2016 рік, тис. грн.	-716919,9
2017 рік, тис. грн.	149330,5
2018 рік, тис. грн.	1681785,7
2019 рік, тис. грн.	4510643,4
2020 рік, тис. грн.	-762158,0

Таблиця 2.18

20 найбільших підприємств – платників податків до місцевого бюджету, тис.грн

п/п	Назва підприємства
1	ТОВ «Хім-Трейд»
2	ТОВ "АТБ-МАРКЕТ"
3	ПАТ Черксиобленерго"
4	ВП "Черкаська ТЕЦ" ПАТ "Черкаське хімволокно"
5	ТОВ «Юрія –фарм»
6	ЧД ПАТ «Укрпошта»

7	ТОВ «Тедіс-Україна»
8	ТОВ «Енергозбут»
9	КП Черкасиводоканал»
10	АТ «Оператор газорозподільної системи «Черкасигаз»
11	ТОВ «Завод ТЕХНО»
12	ФОП Хелетій О. П.
13	КПТМ «Черкаси теплокомуненерго»
14	Філія «Одеська залізниця» АТ «Укрзалізниця»
15	ДП НВК «Фотоприлад»
16	ПРАТ «ЧШК»
17	ФОП Олійник Ю. П.
18	ТОВ «Епіцентр К»
19	АТ «Черкаський автобус»
20	ПРАТ «Юрія»

Споживчий ринок

Таблиця 2.19

Мережа роздрібної торгівлі станом на 01.01.2021

	на 01.01.2021	Площа, м ²
Кількість об'єктів роздрібної торгівлі у тому числі:	1534	223835,64
Магазини продовольчі	228	19712,6
Магазини непродовольчі	569	113214,96
Магазини змішані	103	58813,6
Склади магазини продовольчі	37	8490,2
Склади магазини непродовольчі	37	6203,7
Аптеки та аптечні пункти	160	7998,58
Кіоски роздрібної мережі	124	1141,57
Павільйони	276	8260,43
Кількість автозаправних станцій, включаючи АГНКС	39	-
Кількість ринків	8	-

Таблиця 2.20

Перелік закладів ресторанного господарства та громадського харчування на території м. Черкаси

Вид закладу	Кількість закладів	Кількість посадкових місць
Ресторани	25	2634
Бари	41	2272
Кафе	180	10270
Їдальні	21	1318
Буфети	12	332

Кафетерії	11	353

Динаміка залучення іноземних інвестицій

Таблиця 2.21

Прямі іноземні інвестиції	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
- на початок року (наростаючим підсумком), тис. дол. США	223269	154995	106411	99705	105967,2	105050,7	102536,8
- на 1 особу (на початок року), дол. США	787	547,1	376,8	356,1	380,9	381,2	374,2

Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій в економіку міста станом на 1 січня 2020р. становив 102,5 млн.дол. США. (28,7% від загального обсягу по області).

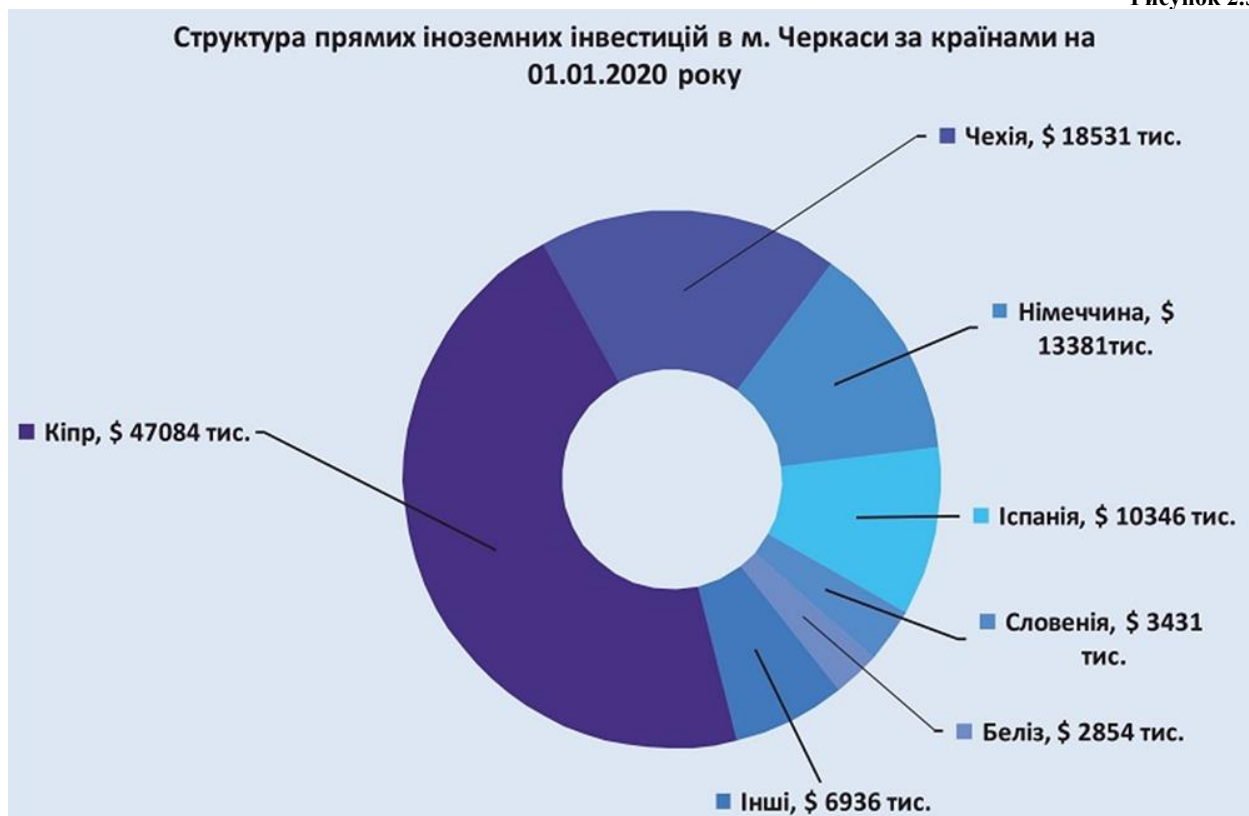
У 2019 році прямий акціонерний капітал нерезидентів збільшився на 81,2 тис.дол. США, вилучено 917,2 тис.дол. прямих інвестицій. За рахунок впливу курсової різниці збільшено вартість акціонерного капіталу на 4035,8 тис.дол.

Рисунок 2.8

Обсяг прямих інвестицій у розрахунку на одну особу населення міста станом на 1 січня 2020р. становив 374,2 дол. США.

Рисунок 2.9

Таблиця 2.22

Прямі інвестиції у м. Черкаси за видами економічної діяльності

	Обсяги інвестицій на			
	01.01.2019		01.01.2020	
	тис.дол. США	у % до загального підсумку	тис.дол. США	у % до загального підсумку
Усього	98699,8	100,0	102536,8	100,0
Промисловість	64173,3	65,0	68289,6	66,6
у тому числі				
переробна промисловість	62987,6	63,8	66962,3	65,3
виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	10834,4	11,0	10872,6	10,6
виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	14499,5	14,7	13881,8	13,5
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	31527,3	31,9	35920,3	35,0
машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	699,8	0,7	753,0	0,7
постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1173,1	1,2	1313,2	1,3
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	4475,1	4,5	4899,8	4,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	36,4	0,0	40,7	0,0
Інформація та телекомунікації	73,5	0,1	74,1	0,1

Операції з нерухомим майном	25941,9	26,3	25183,0	24,6
Професійна, наукова та технічна діяльність	3145,8	3,2	3357,6	3,3
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	451,8	0,5	449,6	0,4

Найбільші обсяги прямого іноземного капіталу зосереджено на підприємствах промисловості – 68,3 млн.дол. (66,6% від загального обсягу прямих інвестицій в економіку міста), у т.ч. переробної – 65,3%, а також на підприємствах і в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном – 25,2 млн.дол. (24,6%).

Таблиця 2.23

Прямі інвестиції (акціонерний капітал) у м. Черкаси за країнами світу

	Обсяги інвестицій на			
	01.01.2019		01.01.2020	
	тис.дол. США	у % до загального підсумку	тис.дол. США	у % до загального підсумку
Усього	98699,8	100,0	102536,8	100,0
Беліз	2833,2	2,9	2854,9	2,8
Британські Віргінські Острови	327,1	0,3	364,8	0,4
Іспанія	10365,1	10,5	10346,6	10,1
Китай	22,1	0,0	24,7	0,0
Кіпр	41942,5	42,5	47084,2	45,9
Нідерланди	1597,1	1,6	1578,3	1,5
Німеччина	13948,0	14,1	13381,0	13,0
Польща	42,7	0,0	56,8	0,1
Російська Федерація	630,9	0,6	643,1	0,6
Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	1311,5	1,3	547,7	0,5
Франція	329,1	0,3	315,7	0,3
Чехія	19318,5	19,6	18531,6	18,1

До основних країн-інвесторів, на які припадає 94,7% загального обсягу прямих інвестицій, належать: Кіпр, Чехія, Німеччина, Іспанія, Словенія, Беліз, та Нідерланди.

Заборгованість підприємств міста за кредитами та позиками, торговими кредитами та іншими зобов'язаннями (боргові інструменти) перед прямими інвесторами на 31 грудня 2019р. становила 6,7 млн.дол., і загальний обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу та боргових інструментів) – 109,2 млн.дол.США.

Динаміка зовнішньоекономічної діяльності

Таблиця 2.24

Зовнішня торгівля товарами	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Експорт, тис.дол. США	420532	291316,4	167879,4	177793,8	141423,1	157036,0	153649,6	162946,4
Імпорт, тис.дол. США	799251	280304,4	124916,3	174082,5	250372,7	329103,8	470588,2	486129,6
Сальдо, тис.дол. США	-378719	11012,0	42963,1	3711,3	-108949,6	-172067,9	-316938,6	-323183,2
коефіцієнт покриття експортом імпорту	0,53	1,04	1,34	1,02	0,56	0,48	0,32	0,33

У 2020р. обсяг експорту товарів, здійсненого учасниками зовнішньоекономічної діяльності, склав 162946,4 тис. дол. США, що становило 20,1% експорту області, імпорту товарів – 486129,6 тис. дол., або 71,3 % імпорту області. Негативне сальдо зовнішньої торгівлі склало 323183,2 тис. дол. Обсяг експорту у порівнянні з 2019р. збільшився на 6,1%, імпорту – на 3,3%. Зовнішньоторговельний оборот за 2020 рік становив 649076 тис. дол. США.

Рисунок 2.10

Зовнішньоторговельні операції з товарами здійснювались з партнерами зі 110 країн світу.

Найбільша частка експорту (за підсумками 2020 року) припала на:

- Білорусь – 14,7% (23,9 млн. дол. США);
- Німеччина – 8,6% (14,1 млн. дол. США);
- Польща – 8,2% (13,4 млн. дол. США);
- Румунія – 6,1% (9,9 млн. дол. США);
- Оман – 5,6% (9,0 млн. дол. США);
- Молдова – 3,9% (6,3 млн. дол. США);
- Росія – 3,6% (5,8 млн. дол. США);
- Китай – 3,3% (5,4 млн. дол. США);
- Азербайджан – 3,1% (5,0 млн. дол. США);
- Нідерланди - 2,7% (4,4 млн. дол. США);
- Італія – 2,6% (4,2 млн. дол. США);

Рисунок 2.11

У товарній структурі експорту, за підсумком 2020 року, найбільшу питому вагу мали такі групи:

- готові харчові продукти - 18,7% (30,5 млн. дол. США);
- насіння і плоди олійних – 13,4% (21,8 млн. дол. США);
- вироби з деревини – 9,2% (14,9 млн. дол. США);
- продукція борошномельної промисловості – 7,3% (11,9 млн. дол. США);
- жири та олії - 5,9% (9,5 млн. дол. США);
- зернові культури - 5,8% (9,4 млн. дол. США);
- машини та механізми – 5,5% (8,9 млн. дол. США);
- текстиль – 2,8% (4,5 млн. дол. США);

Таблиця 2.25

Товарна структура експорту підприємств міста Черкаси, млн. дол. США

Групи товарів	2017 рік	2018 рік	2019	2020
готові харчові продукти	34,4	24,8	21,9	30,5
насіння і плоди олійних	13,7	29,4	14,5	21,8
продукція борошномельної промисловості	12,7	9,2	8,8	11,9
зернові	11,2	11,1	18,8	9,4
жири та олії	8,6	9,4	10,2	9,5
вироби з деревини	8,1	12,2	12,5	14,9
текстиль	6,7	6,1	5,6	4,5
машини та механізми	5,7	4,0	7,1	8,9

Рисунок 2.12

Найбільша частка імпорту підприємствами міста Черкаси за 2020 рік припала на такі країни:

- Словаччина – 23,8% (115,5 млн. дол. США);
- Швейцарія – 15,4% (74,6 млн. дол. США);
- Угорщина – 10,5% (50,8 млн. дол. США);
- Польща – 8,5% (41,0 млн. дол. США);
- Китай – 8,3% (40,4 млн. дол. США);
- Німеччина – 5,1% (24,5 млн. дол. США);
- Російська Федерація – 4,7% (23,0 млн. дол. США);
- Туреччина – 3,1% (15,2 млн. дол. США);

- Білорусь – 3,0% (14,7 млн. дол. США);
- США – 2,0% (9,7 млн. дол. США);

Рисунок 2.13

Оснoву товарної структури імпорту за підсумками 2020 року склали такі групи товарів:

- палива мінеральні – 57,4% (278,8 млн. дол. США);
- механічні машини – 6,7% (32,3 млн. дол. США);
- пластмаси, полімерні матеріали – 4,7% (22,7 млн. дол. США);
- транспортні засоби – 3,0% (14,3 млн. дол. США);
- органічні хімічні сполуки – 4,1% (19,9 млн. дол. США);
- текстильні матеріали – 4,7% (22,6 млн. дол. США);
- добрива – 2,2% (10,7 млн. дол. США);
- папір та картон – 2,3% (11,0 млн. дол. США);

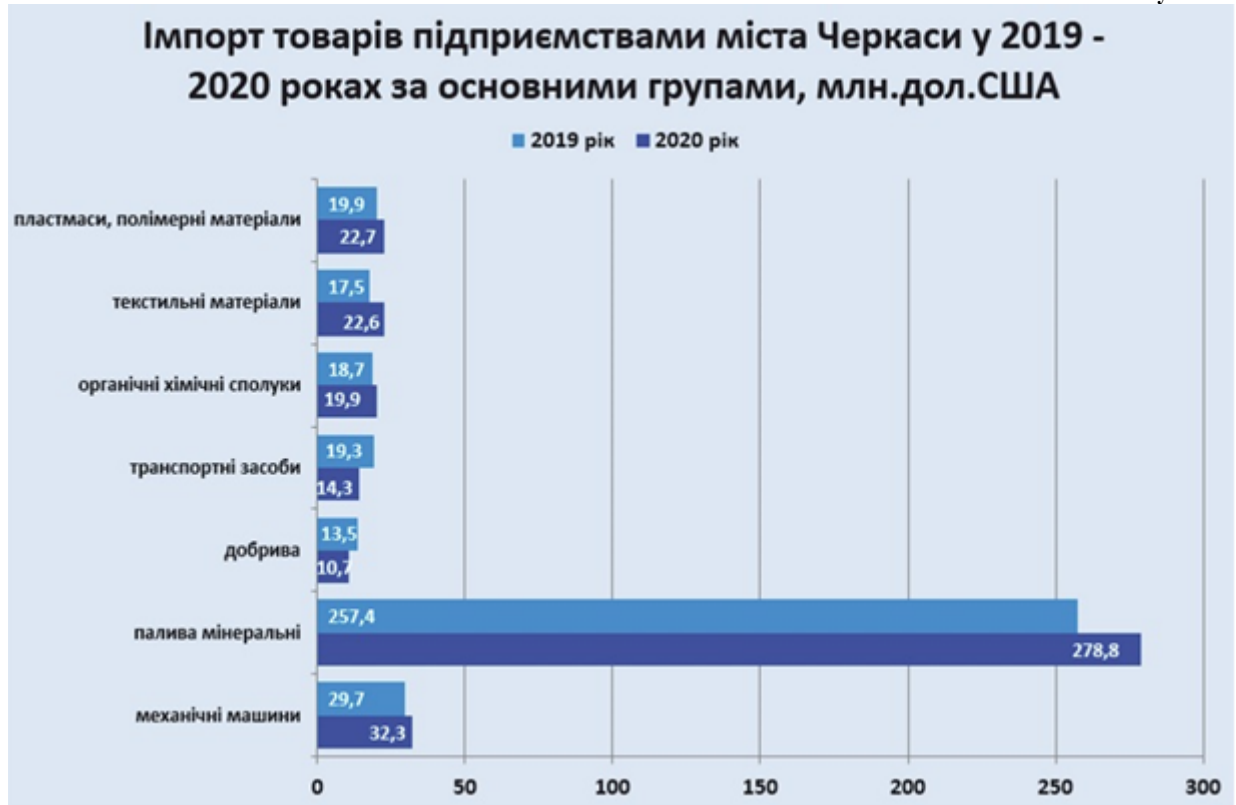
Таблиця 2.26

Товарна структура імпорту підприємств міста Черкаси, млн. дол. США

Групи товарів	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
механічні машини	61,0	36,5	29,7	32,3
палива мінеральні	40,2	132,4	257,4	278,8
добрива	5,6	8,5	13,5	10,7
транспортні засоби	12,2	12,7	19,3	14,3
органічні хімічні сполуки	18,5	21,5	18,7	19,9

текстильні матеріали	15,4	16,2	17,5	22,6
пластмаси, полімерні матеріали	14,7	22,9	19,9	22,7
папір та картон	12,4	12,4	9,5	11,0

Рисунок 2.14

3. ІНФРАСТРУКТУРА

Загальний опис

Черкаси є одним з значних міст Правобережної України, адміністративним і територіальним центром Черкаської області. Місто є одним з найпривабливіших в Україні місць для інвестування, з промисловим і високим кадровим потенціалом, розвиненою транспортною інфраструктурою, банківською системою і сприятливим підприємницьким кліматом. Черкаси займають вигідне положення на перетині важливих транспортних комунікацій та характеризуються щільним автомобільним і залізничним сполученням з усіма регіонами країни та портами Азовського і Чорного морів.

У місті зосереджені організації та установи управління міського й обласного значення, значна кількість фінансово-кредитних установ. Розвинене складське господарство, що забезпечує зберігання продукції, обслуговування галузей матеріального виробництва. Організації сільського господарства виконують в основному управлінські функції.

Місто має розгалужену систему зелених насаджень. Загальна площа парків, скверів і бульварів міста становить – 203,2 га. Рекреаційна зона міста сформувалась на базі існуючих зелених насаджень, лісів, прилеглих до міста, в районі Соснівка та вздовж Кременчуцького водосховища.

У місті Черкаси діє Генеральний план, який затверджено рішенням Черкаської міської ради від 29.12.2011 року №3-505. Перспектива розвитку інфраструктури Черкас пов'язана з транспортно-логістичними послугами: інтер- та мультимодальні перевезення, навантаження та розвантаження, складування та зберігання вантажів, їх обробка (комплектація, консолідація) тощо.

Логістичні переваги міста:

Місто розташоване в центрі України, на перетині важливих транспортних магістралей України та Європи, що проходять з півночі на південь (з країн Балтії і Скандинавії у Південно-Східну Європу), та з заходу на схід (з країн Західної і Центральної Європи в Росію та країни Середньої Азії). Містом пролягають автошляхи загальнодержавного значення.

Місто розташоване в центрі України, на перетині важливих транспортних магістралей України та Європи, що проходять з півночі на південь (з країн Балтії і Скандинавії у Південно-Східну Європу), та з заходу на схід (з країн Західної і Центральної Європи в Росію та країни Середньої Азії). Містом пролягають автошляхи загальнодержавного значення.

Черкаси – є одним з найбільших міст на Дніпрі. Головна річкова судноплавна артерія, що проходить територією України з півночі на південь, по суті, є водною частиною міжнародного транспортного коридору № 9. У перспективі за спільної зацікавленості Євросоюзу, прибалтійських країн,

Польщі та Білорусі у проведенні гідротехнічних робіт Дніпро разом з Дніпро-Бузьким каналом, Бугом і Віслою з однієї сторони, в поєднанні з Західною Двіною та Даугавою — з іншої, може стати економічно вигідним водним коридором між Чорним та Балтійським морями. Відповідно і зростає потенціал Черкас як потужного порту на Дніпрі.

Перспективним виглядає проект реорганізації Черкаського аеропорту в логістично-митний центр та, як варіант - у ремонтну базу для літаків. Враховуючи, що у світі досить незначна кількість аеропортів, де можна відремонтувати літак, то авіаперевізники з багатьох країн світу залюбки замість Туреччини вибрали б значно ближчу за відстанню базу в Черкасах. Ідеальне географічне розташування, логістика та митниця забезпечили б розвиток аеропорту та міста в цілому.

Виходячи із світового досвіду розвитку туризму, для залучення туристів та екскурсантів до міста доцільно створити не тільки матеріальну базу для комфортного проживання цього контингенту але і організувати розгалужену мережу індустрії розваг і спорту. Як в місті, так і на прилеглих територіях, існують сприятливі умови для розвитку індустрії спорту і розваг. В рекреаційній прибережній зоні пропонується будівництво олімпійської веслувальної дистанції, яхт-клубу, аквапарку, парку розваг, історичного парку, парку для проведення історичних ігор, на території якого можливо проводити масові заходи, і ряд інших об'єктів обслуговуючого та розважального характеру.

Транспортна інфраструктура

Черкаси характеризуються розвинутою транспортною інфраструктурою. В місті функціонують практично всі види транспорту: залізничний, автомобільний, електричний, повітряний, водний.

Протяжність міських доріг із твердим покриттям становить 270,1 км. Понад 70% населення міста користується послугами громадського транспорту. Щорічно міським пасажирським транспортом Черкас перевозиться понад 25 млн. пасажирів. За даними регіонального сервісного центру МВС України в Черкаській області кількість автотранспорту, зареєстрованого в місті Черкаси: автобуси та мікроавтобуси – 1775 од., вантажні автомобілі – 5210 од., легкові автомобілі – 65710 од., мототранспорт – 2287 од.

Ключовим видом міського громадського транспорту в м. Черкаси є автомобільний, на який припадає майже дві третини всіх пасажирських перевезень в місті. Загальна кількість маршрутів автобусного громадського транспорту – 22. Загальна протяжність існуючої транспортної автобусної мережі складає 358,5 км по осі вулиць у межах міста. Кількість зупинок громадського автотранспорту сягає 395 шт. Автобусні перевезення забезпечують 190 одиниць рухомого складу.

П'ять міських автовокзалів обслуговують пасажирів як внутрішньодержавного, так і міжнародного сполучення. Забезпечується автобусне сполучення з населеними пунктами Черкаської області, обласними центрами України та містами за кордоном держави.

Через місто проходить національна автомобільна дорога Золотоноша Черкаси - Сміла - Умань (Н-16), яка забезпечує головні транспортні зв'язки міста із зовнішньою автомобільною мережею України. Крім того, поряд з містом проходять:

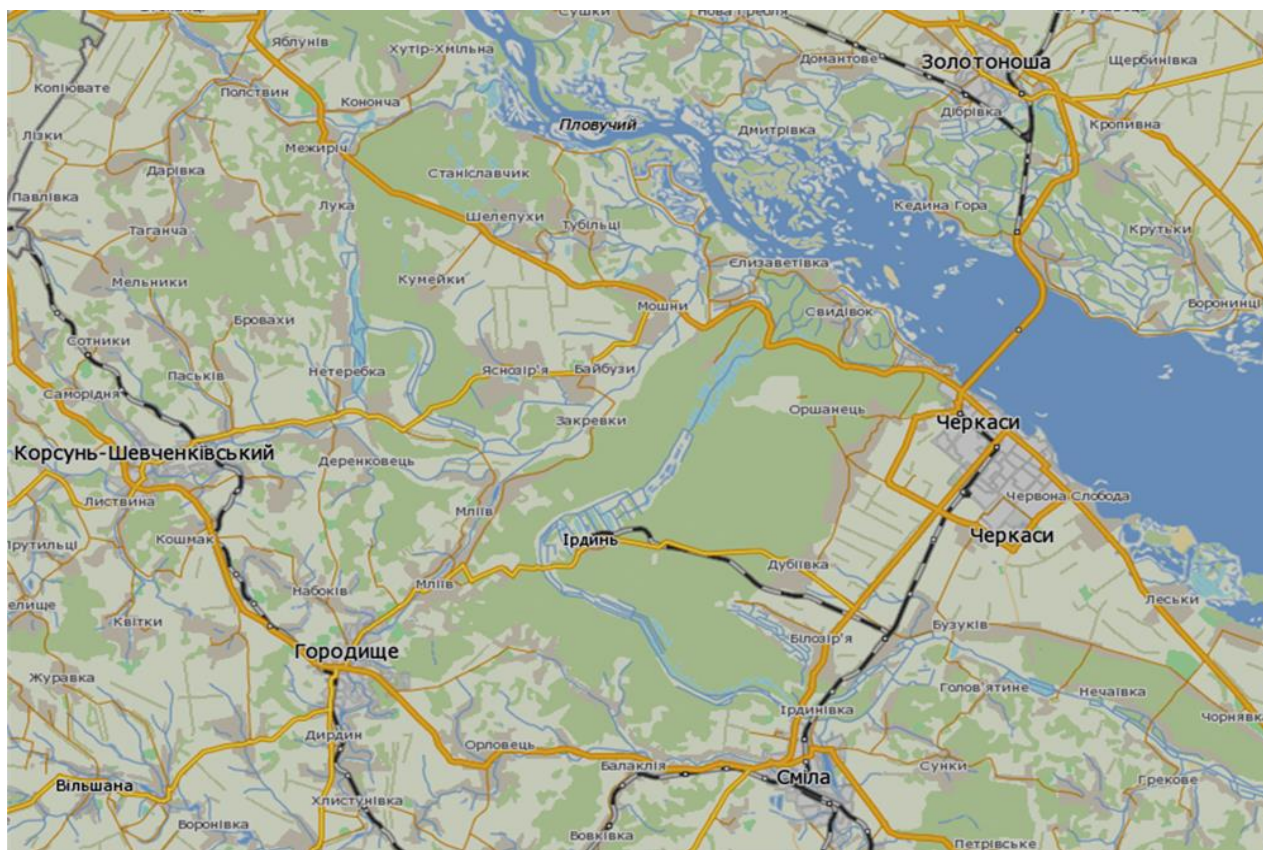
- Автомобільні дороги державного значення:
  - національні - Н-01 Київ - Знам'янка;
  - Н-08 Бориспіль – Дніпропетровськ - Запоріжжя;
  - регіональна - Р-10 Канів-Чигирин-Кременчук;
- Автомобільні дороги місцевого значення:
  - територіальні - Т-24-01 – Городище – Шпола – Бобринець - Устинівка,
  - Т-24-03 – Орадівка – Христинівка – Жашків - Мошни,
  - Т-24-08 - Шевченкове-Городище-до а/д Н-16,
  - Т-24-02 – Суботів – Медведівка - Кам'янка,
  - Т-24-09 – Драбів - Золотоноша;

Тролейбусний транспорт забезпечує близько третини пасажироперевезень. Існуюча протяжність тролейбусних маршрутів складає 127,7 км по осі вулиць. Кількість маршрутів тролейбусного руху - 15. На маршрутах задіяно до 54 одиниць рухомого складу. Це складає 54,0 % від максимально можливого.

Загальна протяжність маршрутів муніципального транспорту - 486,2 км

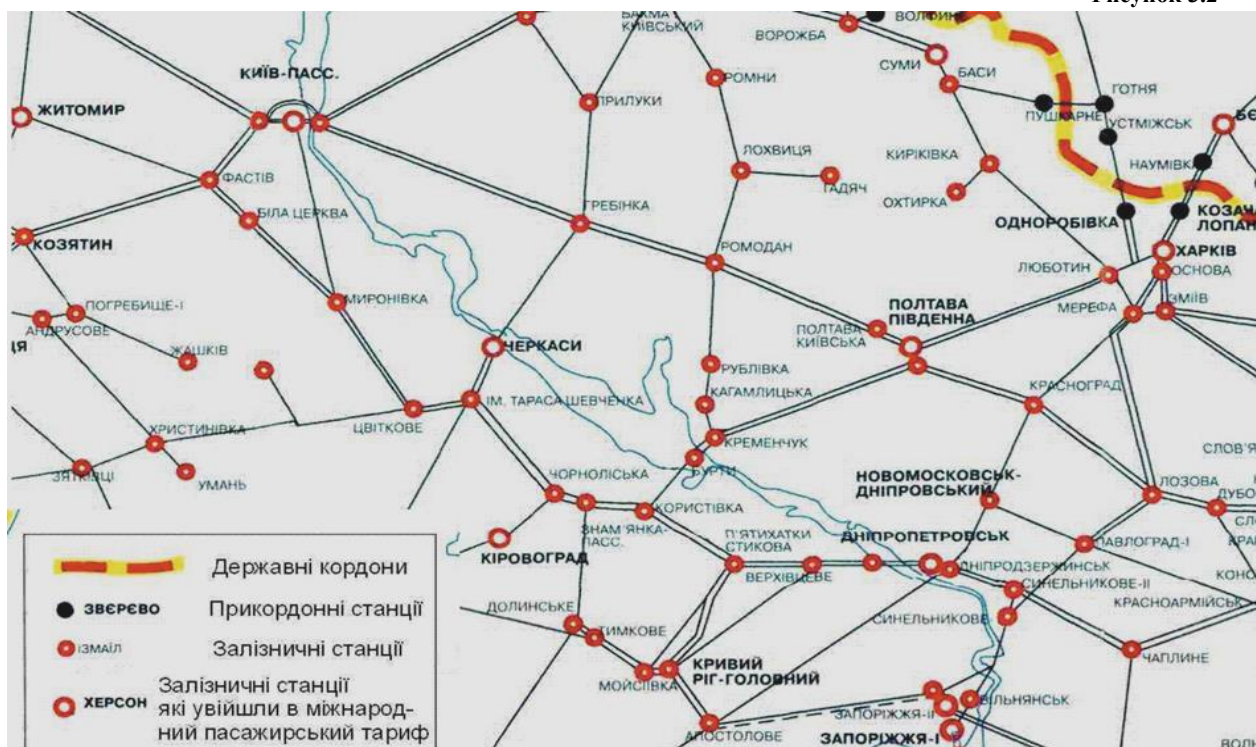

Рисунок 3.1

Пасажирським терміналом міста є залізнична станція «Черкаси» (заснована у 1863 році) з пропускною потужністю 3 тис. осіб на добу. Вантажний термінал залізничної станції «Черкаси» засновано у 1876 році.

Рисунок 3.2

Містом проходить залізниця, що зв'язує дві швидкісні магістралі — Київ-Харків та Київ-Дніпропетровськ. Залізниця проходить дамбою та мостом через Кременчуцьке водосховище, що є стратегічним об'єктом державного значення. У Черкасах функціонує залізничний вокзал, з якого здійснюється регулярне сполучення з містами України.

Таблиця 3.1

Залізничне пасажирське сполучення у місті Черкаси

Сполучення	Відстань	Час у потязі
Черкаси - Київ	189 км	03 : 34
Черкаси - Миколаїв	317 км	07 : 23
Черкаси - Херсон	379 км	09 : 23
Черкаси-Одеса	445 км	09 : 09
Черкаси - Львів	727 км	15 : 10

Місто Черкаси обслуговує одноколійна не електрифікована залізнична лінія Золотоноша - Черкаси - Сміла, яка функціонально є залізничним перемиканням між потужними залізничними напрямками Київ-Гребінка-Полтава і Миронівка - Т.Шевченка-Знам'янка. Станція Черкаси – вантажна станція 1 класу, розташована на ділянці ім.Т.Шевченка – Гребінка. Основним призначенням станції є виконання вантажної та комерційної роботи: приймання для перевезення, зберігання, навантаження, вивантаження, сортування та видача вантажів.

Річковий транспорт представлений ПАТ «Черкаський річковий порт», який розташований на правому березі Кременчуцького водосховища та обслуговує переважно вантажні перевезення. Порт експлуатує вантажний причал довжиною 590м. До вантажного причалу підходить залізнична колія від станції Змагайлівка. Флот порту перевозить переважно сипучі матеріали (до 89%) від загального складу перевезень. Порт має також пасажирський вокзал, причал, довжиною 120м та пасажирський пірс довжиною 81м. Пасажирський річковий вокзал реконструйовано і введено в дію в 2011 році, після реконструкції.

Повітряний транспорт представлений КП «Аеропорт Черкаси» класу «В», що розташований у південно-західній частині міста і займає територію 174,463га, має одну штучну злітно-посадкову смугу розміром 2500м x 42м з асфальтно-бетонним покриттям та другу ґрунтову. На балансі КП «Аеропорт Черкаси» знаходиться: 10 літаків АН-2, вісім Л-410УВП, три вертольоти МІ-2. Відповідно до сертифікації, аеродрому дозволений прийом літаків: Боїнг 737-100, 200, 300, 800; В 737-200/200С; ТУ-154; Іл-76; АН-24, АН-26, АН-32, АН-12; а також приймає вертольоти всіх типів. Види робіт, що виконуються аеропортом: пасажирські, вантажні, тренувальні польоти. Для пасажирських перевезень служить аеровокзал на 400 пас/годину. Споруди

аеропорту: адміністративна будівля зі столовою; вантажно-комерційний склад на 120 тонн; 5 ангарів для літаків. Аеропорт Черкаси має хороший транспортний зв'язок з центром міста, залізничним вокзалом та автовокзалом і має всі умови розвитку на перспективу.

Таблиця 3.2

Транспорт

Громадський транспорт	
Кількість маршрутів за видами транспорту	Автобусних – 22 Тролейбусних - 15
Залізничний транспорт	
Наявність залізничних станцій	1
Авіаційний транспорт	
Наявність аеропортів	1
Автомобільний транспорт	
Наявність автостанцій	5
Наявність автомобільних доріг	
<i>Загальнодержавного значення</i>	1 Золотоноша - Черкаси - Сміла – Умань (Н-16)
<i>Місцевого значення</i>	1 Канів-Чигирин-Кременчук (Р-10)
Річковий транспорт	
Наявність річкових вокзалів	1

У 2020р. на підприємствах автомобільного транспорту міста вантажообіг зменшився проти 2019р. на 7,7% і становив 496,0 млн.ткм.

Автомобільним транспортом у 2020р. перевезено 1494,0 тис.т вантажів, що на 32,2% менше обсягів 2019р. та становить 26,4% від загальних автомобільних перевезень області.

Перевезення вантажів автотранспортними підприємствами скоротились на 2,1% порівняно з 2019р. і становили 764,2 тис.т, фізичними особами-підприємцями – зменшилися на 46,8% і становили 729,8 тис.т.

Пасажиروобіг у 2020р. зменшився проти обсягів 2019р. на 48,9% і становив 195,9 млн.пас.км. Послугами пасажирського транспорту скористалися 25,2 млн. пасажирів, що на 52,7% менше обсягів 2019р.

Таблиця 3.3

	Перевезено вантажів		Перевезено пасажирів	
	тис.т	у % до 2019	млн. осіб	у % до 2019
Транспорт	1494,0	67,8	25,2	47,2
автомобільний	1494,0	67,8	16,3	52,1
автотранспортні підприємства	764,2	97,9	15,2	53,5
фізичні особи-підприємці	729,8	53,2	1,2	38,8
тролейбусний	х	х	8,9	40,5

Пасажирськими перевезеннями автомобільним транспортом скористалися 16,3 млн. пасажирів, що на 47,9% менше обсягів 2019р. Виконана при цьому пасажирська робота дорівнює 145,2 млн.пас.км, що на 43,8% менше обсягів 2019р. Перевезення пасажирів автотранспортними підприємствами порівняно з 2019р. скоротились на 46,5% і становили 15,2 млн. осіб. Перевезення пасажирів автотранспортом фізичних осіб-підприємців зменшились на 61,2% і становили 1,2 млн. осіб.

Електротранспортом перевезено 8,9 млн. пасажирів, що на 59,5% менше обсягів 2019р. Пасажирооборот теж зменшився на 59,5% і становив 50,7 млн.пас.км.

Торгівельна інфраструктура міста

Іntenсивно розвивається ринок торгово-офісної нерухомості міста. Протягом останніх років у місті побудовано та здано в експлуатацію 11 торгово-офісних та торгово-розважальних центрів, загальною площею понад 141 тис. м²

Таблиця 3.4

Введені в експлуатацію торгово-розважальні центри

Назва ТРЦ	Адреса	Площа, м ²	Рік введення в експлуатацію
Торговий комплекс «Гранд-Маркет»	м. Черкаси, вул. Гагаріна, 55/1	2220	2005
Торговий центр «Плазма»	м. Черкаси, бульвар Шевченка, 145	9000	2006
Торгово офісний центр «Сіті центр»	м. Черкаси, вул. Смілянська, 46	11400	2008
Торговий центр «Епіцентр»	м. Черкаси, вул. 30-річчя Перемоги, 29	19715	2008
Торгово-розважальний центр «Дніпро-Плаза»	м. Черкаси, вул. Припортова, 34	17745	2010
Торговий центр «Хрещатик-Сіті»	м. Черкаси, вул. Остафія Дашковича, 19	23000	2010
Торгово-розважальний центр «Любава Сіті»	м. Черкаси, бульвар Шевченка, 207/1	25721	2013
Торговий центр «Green City»	м. Черкаси, вул. Сумгайтська, 8	8420	2013
Торгово-розважальний центр «Depot»	м. Черкаси, бульвар Шевченка, 385	19407	2016
Торгово-розважальний центр «PIONEER»	м. Черкаси, бульвар Шевченка 274/ вул. Митницька, 13	857,2	2018
Торговий центр «Ринковий»	м. Черкаси, вул. Небесної Сотні, 30	3554,9	2020
Разом		141040,1	

У Черкасах тривають роботи по реконцепції наймасштабнішого в регіоні ТРЦ Cherkasy Mall, який планується відкрити на майданчику непрацюючого ТЦ «Екватор». В 2020 році Черкаським обласним лабораторним центром Міністерства охорони здоров'я України були виконані відразу кілька досліджень. Всі проведені дослідження підтверджують факт відсутності забруднень як в самому торговому центрі, так і на прилеглій до нього території. В даний час ведеться кардинальна зміна концепції внутрішніх просторів.

В планах керуючої компанії залучити рітейлерів, які ще не представлені в місті та області. У ТРЦ Cherkasy Mall заплановано відкрити продуктовий супермаркет, магазини електроніки та побутової техніки, будівельний

супермаркет, кінотеатр на шість залів, дитячий розважальний центр, галерея модних магазинів та близько 15 кафе і ресторанів. Інфраструктура ТРЦ буде включати 2 тис. паркомісць. ТРЦ Cherkasy Mall із загальною площею (GBA): 68000 кв. м, орендною (GLA) – 54000 кв. м стане найбільшим об'єктом в Черкасах та регіоні.

Таблиця 3.5

Мережа роздрібно́ї торгівлі

	на 01.01.2021	Площа, м ²
Кількість об'єктів роздрібно́ї торгівлі у тому числі:	1534	223835,64
Магазини продовольчі	228	19712,6
Магазини непродовольчі	569	113214,96
Магазини змішані	103	58813,6
Склади магазини продовольчі	37	8490,2
Склади магазини непродовольчі	37	6203,7
Аптеки та аптечні пункти	160	7998,58
Кіоски роздрібно́ї мережі	124	1141,57
Павільйони	276	8260,43
Кількість автозаправних станцій, включаючи АГНКС	39	-
Кількість ринків	8	-

Таблиця 3.6

Перелік закладів ресторанного господарства та громадського харчування на території м. Черкаси

Вид закладу	Кількість закладів	Кількість посадкових місць
Ресторани	25	2634
Бари	41	2272
Кафе	180	10270
Їдальні	21	1318
Буфети	12	332
Кафетерії	11	353

Характеристика сервісної інфраструктури для бізнесу

У місті Черкаси функціонують дев'яносто сім відділень тридцяти одної банківської установи:

Таблиця 3.7

№з/п	Банк	Гаряча лінія	Кількість відділень
1	Credit Agricole	0 800 30 55 55	1 відділення
2	Forward Bank	0 800 300 880	1 відділення
3	Idea Bank (Ідея Банк)	0 800 502 030	1 відділення
4	UKRSIBBANK	0 800 505 800	4 відділення
5	А-Банк (Акцент-Банк)	7776	8 відділень
6	Акордбанк	0 800 503 880	1 відділення
7	Альфа-Банк Україна	(044) 494-01-01	3 відділення
8	Банк АЛЬЯНС	0 800 60 22 22	1 відділення
9	Банк Восток	0 800 30 70 10	1 відділення
10	Банк інвестицій і заощаджень	0 800 50 30 05	1 відділення
11	Банк Січ		3 відділення
12	Глобус	0 800 300 392	1 відділення
13	Кредобанк	0 800 500 850	2 відділення
14	Мегабанк	0 800 504 400	1 відділення
15	Міжнародний Інвестиційний Банк		1 відділення
16	ОТП Банк	(044) 290-92-05	1 відділення
17	Ощадбанк	0 800 210 800	19 відділень
18	Перший Український Міжнародний Банк	(044) 290-72-90	1 відділення
19	Перший Український Міжнародний Банк	(044) 290-72-90	1 відділення
20	Південний	0 800 307 030	1 відділення

21	Піреус Банк	0 800 308 880	1 відділення
22	Полтава-банк		1 відділення
23	Правекс-Банк	0 800 500 450	1 відділення
24	ПриватБанк	3700	29 відділень
25	РАДАБАНК	0 800 500 999	1 відділення
26	Райффайзен Банк Аваль	0 800 500 500	2 відділення
27	Сбербанк	5595	3 відділення
28	ТАСКОМБАНК	0 800 503 580	1 відділення
29	Український будівельно- інвестиційний банк	0 800 219 797	1 відділення
30	Укргазбанк	0 800 309 000	3 відділення
31	Укрексімбанк	0 800 504 450	1 відділення

Для проведення конференцій, семінарів, тренінгів, презентацій, нарад, ділових зустрічей та культурних заходів ряд готелів міста пропонують оснащені сучасним обладнанням комфортні конференц-зали.

Таблиця 3.8

Назва готелю	Адреса	Контакти	Номерний фонд	Супутні послуги
Готель «Черкаси Палац»	м. Черкаси, Верхня Горова, 145	Тел.: (+38) 0472 37 74 61 (+38) 067 461 53 14, 095-755-48-95 apelsinbook@gmail.com ,	52	3 конференц-зали (на 130, 40, 25 осіб)
Готель «Дніпро»	м. Черкаси, вул. Верхня Горова, 13	Тел.: +38 (0472) 36-01-99 +38 067 474 40 93 +38 098 182 11 11 E-mail: hoteldnipro.cherkassy@gmail.com Сайт: http://hoteldnipro.ck.ua	73	Конференц-зал на 70 осіб
Готель «Україна»	м. Черкаси, вул. Лісова, 1	Тел.: +38 (0472) 32-10-51 / 52 / 54 Тел. моб.: +38 (067) 443-11-44 Тел. моб.: +38 (050) 433-41-41 info@ukraina-hotel.org Сайт: http://ukraina-hotel.org/	91	4 конференц-зали (на 15 - 120 осіб)
Готель «Оптіма Черкаси»	м. Черкаси, вул. Лазарева, 6	Тел.: +38 (0472) 59-01-14 Факс: +38 (0472) 59 01 16 E-mail: cherkassy.hotel@reikartz.com	78	Конференц-зал на 90 осіб

		Сайт: http://reikartz.com/uk/hotels/cherkasy/		
Готель «Нива»	м. Черкаси, вул. Смілянська, 144	Тел.: +38 (0472) 63-26-71 +38(067)99-79-711 E-mail: info@sezon.in Сайт: http://niva-hotel.org.ua/	60	Конференц-зал
Готель «Селена»»	м. Черкаси, вул. Дахнівська, 216	067 4320772+38 (067) 617-33-33 http://www.hotelselena.info	42	Конференц-зал

У Черкасах розвивається не тільки бізнес-інфраструктура, а й інфраструктура міського простору та дозвілля. Молодіжний хаб імені Сергія Амброса відкрили в приміщенні Центру надання адміністративних послуг у 2019 році. Центр дозвілля розподілили на дві частини – зону відпочинку та конференц-зону, яка вміщуватиме близько 150 осіб. У одній частині відвідувачі зможуть спілкуватися та спільно проводити час. У іншій проводяться кінопокази, літературні, науково-дискусійні клуби, стендапи, концерти.

У 2021 році в Черкасах відкрито для відвідувачів сучасний соціальний коворкінг Digital Cherkasy. У ньому за попереднім бронюванням зможуть працювати всі охочі. Водночас, тут проводяться освітні та бізнес-події. Коворкінг облаштували за підтримки Міністерства цифрової трансформації України, компанії VISA, міської та обласної влади. У коворкінгу облаштовано 20 робочих місць, тут є окрема зала для проведення конференцій у більш тісному форматі або для Skype-переговорів, швидкісним Інтернет та лаунж-зона. Він може прийняти 72 особи. Послуги коворкінг надає безкоштовно.

У місті працює Центр надання адміністративних послуг, який займається видачою дозволів підприємствам, а також наданням адміністративних послуг юридичним і фізичним особам. У міського ЦНАПу функціонує портал адміністративних послуг. На веб-порталі можливо отримати інформацію про порядок та спосіб отримання адміністративних послуг, вивчити перелік необхідних документів або завантажити електронні бланки заяв. Також, дізнатися про місце розташування, графік роботи та перелік послуг, які надаються. Спеціальний онлайн сервіс дозволяє громадянам зареєструватися в електронній черзі без необхідності попереднього відвідування офісу.

Комунальна інфраструктура

Система електропостачання

Система електропостачання м. Черкас є єдиним енергокомплексом, що *входить* до Центральної електроенергетичної системи та Об'єднаної Енергосистеми України. Головними енергоджерелами Черкаського енерговузла є Черкаська ТЕЦ (встановлена потужність генерації 200 МВА) та генеруючі потужності КПТМ «Черкаситеплокомуненерго» (4 генератори, сумарна встановлена потужність яких складає 5,36 МВА).

Електропостачання м. Черкаси здійснюється від ПЛ-330кВ КремГЕС-Черкаси, Поляна-Черкаси та КанівГЕС-Поляна через ПС330/110/10кВ Поляна та ПС330/110/10 кВ Черкаська.

Основним виробником електричної енергії на території міста Черкаси є ВП Черкаська ТЕЦ ПАТ «Черкаське Хімволокно». Черкаська теплоелектроцентрально також є найбільшим виробником електроенергії у Черкаській області. Встановлена електрична потужність підприємства становить 200 МВт.

У м. Черкаси функції розподілу виконує компанія ПАТ «Черкасиобленерго». Одним з основних постачальників електроенергії є ТОВ «Черкасиенергозбут». У місті обслуговуються 120 тисяч побутових та 4 тисячі юридичних споживачів із 135 тис. лічильників.

Таблиця 3.9

Протяжність повітряних та кабельних ліній

№ з/п	Найменування об'єктів	Од. вим.	Станом на 01.01.2021
1	ПЛ 110кВ	км	181,499
2	ПЛ 35кВ	км	8,06
3	ПЛ 10кВ	км	15,933
4	ПЛ 6кВ	км	2,005
5	ПЛ 0,4кВ	км	254,103
Сумарна протяжність повітряних ліній у м. Черкаси		км	461,6
6	КЛ 110кВ	км	0,219
7	КЛ 10кВ	км	718,853
8	КЛ 0,4кВ	км	422,381
Сумарна протяжність кабельних ліній у м. Черкаси		км	1141,453

Таблиця 3.10

Кількість знижувальних підстанцій 35-150кВ і потужність силових трансформаторів на них

№ з/п		Станом на 01.01.2021	
		Кількість, шт.	Потужність, кВ
1	110 кВ	9	237600
	ВСЬОГО	9	237600

Таблиця 3.11

**Кількість та потужність силових трансформаторів, встановлених на
знижувальних підстанціях 3-150кВ**

№ з/ п		Станом на 01.01.2021	
		Кількість, шт.	Потужність, кВ
2	110 кВ	16	433600
3	35кВ	1	6300
4	6-20 кВ	885	317789
	ВСЬОГО	902	757689

Система теплопостачання

Теплопостачання та гаряче водопостачання міста Черкаси здійснюється переважно централізованими системами. Джерелами централізованого теплопостачання багатоквартирного житлового фонду, підприємств, організацій та закладів обслуговування міста є ВП «Черкаська ТЕЦ» ПАТ «Черкаське хімволокно» та місцеві опалювальні котельні, основна кількість з яких знаходиться в експлуатації КПТМ «Черкаситеплокомуненерго». В загальній схемі теплопостачання об'єктів промислового сектора м. Черкаси незначна частка теплового потоку забезпечується відомчими котельнями підприємств міста. Садибна житлова забудова в основному забезпечується від індивідуальних теплоустановок, та частково від джерел централізованого теплопостачання.

В структурному відношенні річне виробництво теплової енергії у місті Черкаси розподіляється таким чином: ВП Черкаська ТЕЦ ПАТ «Черкаське Хімволокно» – до 71%, КП «Черкаситеплокомуненерго» – близько 29%.

Відокремлений підрозділ «Черкаська ТЕЦ» Приватного акціонерного товариства «Черкаське хімволокно»

В даний час Черкаська ТЕЦ є основним джерелом централізованого теплопостачання багатоквартирних житлових будинків і промислових підприємств м. Черкаси. Підприємство обслуговує понад 102 км теплових мереж, які забезпечують тепловою енергією та гарячим водопостачанням 30 дитячих садочків, 22 школи, 14 лікувальних закладів, 85 бюджетних установ та 789 житлових будинків міста.

Черкаська ТЕЦ розташована у південно-східній частині міста, у промисловій зоні, на території 68 га. На станції встановлено 14 котельних агрегатів (9 силових та 5 водогрійних), об'єднаних у технологічні блоки. 9 котлоагрегатів розподілені на двох чергах — 4 котли на першій черзі і 5 на другій. Кожна черга має окремо свою димову трубу — №1 і №2 заввишки по

180 м. На балансі підприємства також функціонує котельня Припортового району.

Проектна електрична потужність станції 230 МВт, встановлена теплова потужність станції наразі 1308 Гкал, в тому числі регульованих відборів і протитиску турбін - 648 Гкал/год, водогрійних котлів ТЕЦ - 660 Гкал/год. Теплова потужність водогрійних котлів котельні Припортового району - 150 Гкал/год. Основні види продукції ПАТ "Черкаське хімволокно" - тепла й електрична енергія. Частка кожного виду продукції в загальному обсязі виробництва орієнтовно: 37,5% - тепла енергія; 62,4,% - електроенергія,

Комунальне підприємство теплових мереж «Черкаситеплокомуненерго» Черкаської міської ради

Загальна встановлена потужність 36 котелень КПТМ «Черкаситеплокомуненерго» становить 519,7 Гкал/год, підключена - 389,1 Гкал/год. Протяжність теплових мереж підприємства в двотрубному обчисленні – 161,3 км., з них: магістральних – 51,2 км, розподільчих – 110,0 км, - мережі ГВП – 25,71 км. По типу прокладення кількість підземних мереж 148 км, та надземних – 12,4 км Кількість встановлених котлів - 114од. Підприємство надає послуги з опалення та гарячого водопостачання у 470 будинків міста, 125 бюджетних організацій та 587 підприємств та організацій.

Система водопостачання

Водопостачання міста Черкаси здійснюється КП «Черкасиводоканал» – підприємством, профілюючим видом діяльності якого є надання населенню послуг з централізованого водопостачання та водовідведення, експлуатація водопровідних і каналізаційних мереж та споруд.

Загальна чисельність населення, яка отримує послуги з водопостачання — 228 тис. осіб.

Загальна чисельність населення, яка отримує послуги з водовідведення — 229 тис. осіб.

КП «Черкасиводоканал» щодня подає споживачам 70-80 тис. м³ питної води.

Персоналом підприємства обслуговується:

- Дніпровська водоочисна станція потужністю 90 тис.куб.м води на добу;
- насосна станція III-го підйому;
- 469,2 км водопровідних мереж і водоводів;
- 277,4 км каналізаційних мереж і головних колекторів;
- 45 підвищуючих насосних станцій;
- 17 каналізаційних насосних станцій.

Система газопостачання

Система газопостачання є державним майном, яке використовується для забезпечення розподілу природного газу, не підлягає приватизації,

обліковується на балансі АТ «ЧЕРКАСИГАЗ» та обслуговується згідно з договором. Власником державного майна є держава в особі Міністерства енергетики та вугільної промисловості України.

Станом на 01.01.2021 року на території міста Черкаси:

- протяжність розподільних газопроводів високого тиску становить - 111,599 км.;
- протяжність розподільних газопроводів середнього тиску становить - 73,534 км.;
- протяжність розподільних газопроводів низького тиску становить - 272,098 км.;
- газорегуляторних пунктів (ЕРІ) - 33 шт.;
- шафових газорегуляторних пунктів (ШГРП) - 79 шт.;
- станцій катодного захисту - 148 шт.;
- протекторних установок - 165 шт.;
- газифікованих квартир природним газом - 89306 шт.;
- газифікованих приватних будинків природним газом - 17350 шт.;
- комунально-побутових підприємств - 371 шт.;
- побутових газових приладів - 150165 шт.;
- лічильників газу - 87466 шт.

Таблиця 3.12

Житловий фонд міста

	Одиниці виміру	2016	2017	2018	2019	2020
Загальна площа житлового фонду	тис.м ²	5882	5845	5830	6105	5915
Житлова площа житлових приміщень	тис. м ²	3474	3447	3436	3605	3481
Забезпеченість населення житлом (у середньому на одну особу)	м ² загальної площі	20,1	21,1	21,2	22,3	21,8
Кількість житлових будинків	одиниць	13634	13703	13771	13895	13138
Із загальної кількості житлових будинків – гуртожитки	одиниць	81	81	83	81	93
Кількість квартир у житлових будинках та нежитлових будівлях	одиниць	110157	109332	109014	113755	110414
Загальна площа квартир	тис.м ²	5645	5620	5606	5884	5743
Ветхий житловий фонд						
кількість житлових будинків	одиниць	34	34	31	—	—
загальна площа житлових приміщень	м ²	8007	8007	7667	—	—
Аварійний житловий фонд						
кількість житлових будинків	одиниць	8	8	6	—	—

загальна площа житлових приміщень	м ²	588	588	412	—	—
Питома вага обладнаної загальної площі житлового фонду						
водопроводом	%	86,1	85,9	85,7	86,0	85,3
каналізацією	%	86,1	85,9	85,7	86,0	85,3
опаленням ¹	%	87,1	86,9	86,7	86,5	86,0
газом (включаючи балонний)	%	91,2	91,3	91,1	90,0	88,5
гарячим водопостачанням	%	78,6	78,5	78,3	77,1	75,9

Таблиця 3.13

Комунальна інфраструктура

Протяжність міських доріг із твердим покриттям	270,1 км.
Інженерна інфраструктура міста:	
- системи теплозабезпечення	263,3 км
- системи водопостачання	469,2 км
- системи водовідведення	277,4 км
- системи газозабезпечення	457,231 км.
Кількість ОСББ у місті Черкаси	411
Наявність муніципального енергетичного плану (період)	«План дій для сталого енергетичного розвитку міста Черкаси», затверджений рішенням Черкаської міської ради від 24.09.2013 р. № 4-25

Інфраструктура туризму

Таблиця 3.14

Кількість готелів категорії 4 або 5 зірок	1
Кількість готелів категорії 2 або 3 зірки	2
Кількість об'єктів розміщення в місті Черкаси на сайті booking.com	105
Відсоток завантаженості готелів	20%
Кількість туристів за рік	33879 осіб

Таблиця 3.15

Назва	Характеристика	Фото	Адреса
<u>Заклади культури</u>			
Черкаська Філармонія	Створена у 1955 році і за ці півстоліття стала однією з перлин духовно-культурної скарбниці України. 1957 року при філармонії створено Черкаський хор, 1983 року — Ансамбль «Росава» та тріо бандуристок «Вербена».		Адреса: м. Черкаси, вул. Хрещатик, 196
Черкаський краєзнавчий музей	Серед унікальних експонатів чільне місце посідає колекція речей козацької доби: пістолі, гармати різного калібру і розміру, порохівниці. Раритетами музею є колекція стародруків, ікон, етнографічна, археологічна та зоологічна колекції.		Адреса: м. Черкаси, вул. Слави, 1
Черкаський художній музей	Значну частину експозиції складають зібрання живопису з колекцій графів Бобринських, Кантакузинів-Сперанських та Лопухіних. У залах декоративно-вжиткового мистецтва представлена вишивка, з багатством її технік та орнаментів.		Адреса: м. Черкаси, вул. Хрещатик, 259

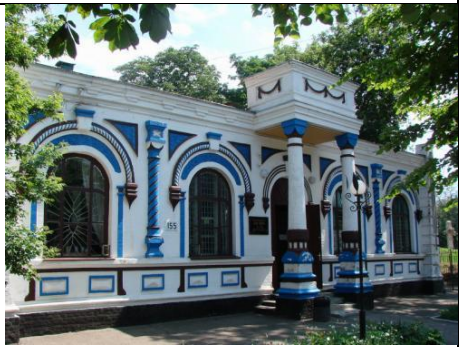
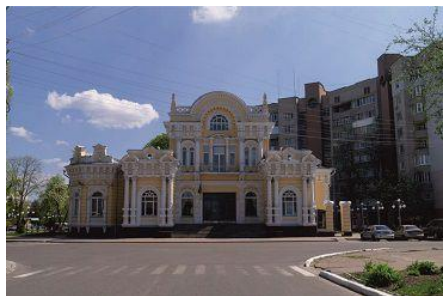
Назва	Характеристика	Фото	Адреса
Музей «Кобзаря Т.Г. Шевченка»	Музей однієї книги – «Кобзаря» Т.Г. Шевченка розташований у будинку, в якому з 18 по 22 липня 1859 р. у родині купців Цибульських проживав Т.Г. Шевченко. У музеї показано історію видання доробку поета, джерела його творчості, найцікавіші видання.		Адреса: м. Черкаси, вул. Б. Вишневецького, 37
Черкаський міський Палац молоді	У Палаці молоді функціонують: клуб спілкування, колектив сучасної хореографії, група "Йога в повсякденному житті", студія музичного мистецтва, танцювальні колективи, творчі студії та школа капоейри.		Адреса: вул. Сумгайтська, 12, м. Черкаси
Черкаський міський Будинок культури імені Івана Кулика	Черкаський міський будинок культури ім. Івана Кулика створений в 1959 році. МБК створює сценарії і режисерські постановки різних загальноміських культурно-мистецьких заходів: фестивалів, конкурсів, державних і професійних свят.		Адреса: вул. Благовісна, 170, м. Черкаси
Центр дитячої та юнацької творчості	Понад 2,5 тисячі юних черкасців щорічно навчаються в дитячих творчих об'єднаннях ЦДЮТ, а кількість дітей, залучених до участі в масових заходах, досягає 15 тисяч в рік.		Адреса: вул. Смілянська, 130, м. Черкаси
<u>Міські парки</u>			
Парк «Перемоги»	Це чарівний парк із озерами, ландшафтною зоною, тінистими алеями, каскадними ставками і фонтанами. Для самих маленьких відвідувачів обладнані дитячі майданчики та атракціони, Поляна казок і чудовий міський зоопарк, один з найкращих в Україні.		Адреса: м. Черкаси, вул. Смілянська, 132

Назва	Характеристика	Фото	Адреса
Черкаський зоопарк	В черкаському зоопарку зібрані тварини як місцевої, так і екзотичної фауни: леви, ведмеді, бізони, мавпи, верблюди, птахи. Функціонує великий тераріум. Колекція тварин налічує більше трьох тисяч екземплярів, представників 282 видів.		Адреса: м. Черкаси, вул. Смілянська, 132
Парк «Сосновий бір»	Комплекс парку «Сосновий бір», загальною площею 50 га, включає декілька зон: активного і тихого відпочинку з альпінарієм і каскадами озер, дитячий сектор, прогулянково - оглядову зону і зону пляжів.		Розташований у північно-західній частині міста, вздовж вулиці Дахнівської
Дитячий парк	Затишний парк в центральній частині міста. Біля замкового містечка розташувалися спортивні майданчики. Парк прикрашають альпійські гірки й клумбові композиції, що створюють особливу атмосферу затишку. На території знаходяться дитячі атракціони.		Адреса: м. Черкаси, вул. Хрещатик, 176
Парк Долина Троянд	Долина троянд це парк на березі Дніпра в 500 м від центру міста. Одне з улюблених місць відпочинку городян. В останні роки використовується для проведення загальноміських свят та фестивалів. Поряд знаходиться популярний міський пляж.		Адреса: м. Черкаси, вул. Гагаріна, 11
<u>Собори та Храми</u>			
Свято-Михайлівський кафедральний собор	У 2002 р в Черкасах освячений Свято-Михайлівський кафедральний собор - найбільший православний храм України (висота 72 м, довжина 58 метрів, а ширина 53 метри). Храм був зведений у візантійському стилі і розрахований на 12000 вірян.		Адреса: м. Черкаси, вул. Надпільна, 212

Назва	Характеристика	Фото	Адреса
Свято-Троїцький кафедральний собор	Свято-Троїцький кафедральний собор відновлений в Черкасах в 1991 р поруч з Замковою горою, на якій раніше знаходився головний православний храм міста. Сьогодні є однією з головних визначних пам'яток Черкас.		Адреса: м. Черкаси, вул. Слави, 10
Буддистський храм "Білий Лотос"	Найбільший в Європі буддистський храм "Білий Лотос" заснований в Черкасах в 1988 р. послідовниками школи кунг-фу "Ша-Фут-Фань". Його прообразом є буддистський храм у Лаосі. По неділях в "Білому Лотосі" проводяться екскурсії, чайні церемонії.		Адреса: м. Черкаси, узвіз І. Франка, 4
<i>Пам'ятки архітектури та історичні будівлі Черкас</i>			
Будинок братів Цибульських	У 1852 році було збудовано будинок для черкаських підприємців братів Цибульських. Свого часу це була найвища будівля в місті. Архітектура особняка виконана з використанням стилю класицизм.		Адреса: м. Черкаси, вул. Байди Вишневецького, 37
Перша міністерська чоловіча гімназія	Ця архітектурна споруда височіє в центрі Черкас на дніпровському пагорбі над Замковим узвозом. Колись в ній розташовувалась Перша міністерська чоловіча гімназія. Зараз тут міститься музичне училище ім. С.С. Гулака - Артемовського.		Адреса: м. Черкаси, вул. Байди Вишневецького, 6
Готель «Слов'янський»	Цю споруду в Черкасах називають Блакитним палацом. Тут у XIX столітті містився готель «Слов'янський». У 1994-1998 рр. будівля була реставрована коштом Укрсоцбанку, який після реставрації в ній і розмістився.		Адреса: м. Черкаси, вул. Хрещатик, 229

Назва	Характеристика	Фото	Адреса
Будинок Летичевського	Недалеко від центру міста вирізняється своєрідною архітектурою будинок заможного підприємця Летичевського, власника однієї з тютюнових фабрик Черкас. Тепер тут розміщується Будинок жалоби.		Адреса: м. Черкаси, бульв. Шевченка, 155
Громадський банк	Будівля колишнього Громадського банку – двоповерхова цегляна споруда з куполом оригінальної форми, побудована в 1914 р. за проектом В. В. Городецького. Тепер тут міститься редакція газети "Черкаський край" та музей-квартира В.Симоненка.		Адреса: м. Черкаси, вул. Хрещатик, 251
Казенний винний склад	До 1923 р в цьому приміщенні знаходився казенний винний склад. Основна споруда комплексу в стилі еклектики була побудована в 1887 р. Декор виконаний з облицювальної цегли. Зараз це один з корпусів Черкаського політехнічного технікуму.		Адреса: м. Черкаси, вул. Надпільна, 226
Особняк Щербини	Одним із головних символів Черкас є особняк, який був збудований у 1892 року для черкаського інженера Афанасія Щербини. Це цегляний будинок, архітектура якого виконана у стилі неоренесансу. З 1978 року тут знаходиться Палац одружень.		Адреса: м. Черкаси, вул. Небесної Сотні, 3
Жіноча гімназія	Двоповерховий мурований будинок жіночої гімназії витриманий в суворих, чітких формах неокласицизму. Вперше поріг жіночої міністерської гімназії 360 юних міщанок переступили у грудні 1905 р. Зараз це Центр дитячої та юнацької творчості.		Адреса: м. Черкаси, вул. Смілянська, 33

Назва	Характеристика	Фото	Адреса
Гімназія Городецького	Гімназія Городецького — будинок в Черкасах, збудований польським архітектором В. В. Городецьким на початку XX століття. В 1988 році будинок був переданий Черкаській художній школі імені Данила Нарбута.		Адреса: м. Черкаси, вул. Хрещатик, 214
Будинок Белахова	Одним із найкрасивіших особняків, зведених у 1880-х роках у Черкасах, був будинок купця Белахова. Будівлю було зведено у стилі модерну з елементами ампіру. Зараз тут розміщується обласна організація Національної спілки письменників України.		Адреса: м. Черкаси, вул. Хрещатик, 219
Будинок Тиверовських	Будівля колишнього Комерційного банку була зведена у 1912 році на замовлення підприємців Тиверовських. В роки першої світової війни у будинку працювало казино, в якому виступав з концертом видатний співак Ф. І. Шаляпін. Тепер тут стоматологія, магазин, різноманітні установи.		Адреса: м. Черкаси, вул. Хрещатик, 225
Прибутковий будинок Лисака- Гаркавенка	Прибутковий будинок збудований в 1870-их роках черкаськими підприємцями Ф. І. Лисаком та М. Ф. Гаркавенком. До 1917 року він слугував як казино. З 1964 року тут перебуває один з корпусів Черкаської музичної школи №1 імені М.В.Лисенка.		Адреса: м. Черкаси, вул. Байди Вишневецького , 33
Особняк підприємця Майбороди	Будинок заклали у 1906 році. Будівництво тривало 4 роки, в результаті в місті постала оригінальна споруда, виконана переважно у стилі неокласицизму із еkleктичним вкрапленням інших стилів. Зараз у цьому приміщенні знаходиться міська СЕС.		Адреса: м. Черкаси, бульв. Шевченка, 287

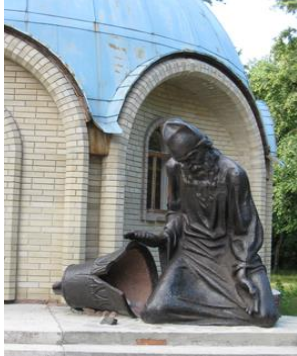

Назва	Характеристика	Фото	Адреса
Будинок Воробйова	Будинок збудований в 1879 році на замовлення міщанина П. П. Воробйова. Тривалий час в ньому розташовувалась школа-інтернат № 16. Нині тут працює Черкаський обласний Центр науково-технічної творчості учнівської молоді, який і реставрував його.		Адреса: м. Черкаси, вул. вулиця Верхня Горова, 77
Будинок лісничого	Будівля зведена у 1870-х роках, відноситься до так званих "Зразкових домівок", автором яких був архітектор Алоїзій Руска. Спершу будинок належав повітовому лісничому. Починаючи від 1970-их років тут розміщений дитячий Театр ляльок.		Адреса: м. Черкаси, вул. Небесної Сотні, 4
Будинок Лисака	Цей будинок грабар Лисак збудував у 1870-их роках як власну оселю. У 1960-их роках у приміщенні було обладнано перший міський планетарій, який працює і нині.		Адреса: м. Черкаси, вул. Байди Вишневецького, 14
Будинок Куліша	Будинок Куліша – один із особняків з альбому архітектора XIX ст. А. Руска "Зразкові фасади житлових будинків". Будинок був споруджений в 1916 році місцевими майстрами. З 70-х років господарем будинку став Черкаський клуб юних моряків з флотилією.		Адреса: м. Черкаси, бульв. Шевченка, 298
Пагорб Слави	Меморіальний комплекс з монументом "Батьківщина-мати" знаходиться на вершині колишньої Замкової гори. В середньовіччі на цьому місці знаходилася Черкаська фортеця. З вершини відкривається широка панорама Кременчуцького водосховища.		Адреса: м. Черкаси, вулиця Слави

Назва	Характеристика	Фото	Адреса
Гіперболоїдна вежа Шухова	Черкаська водонапірна вежа — одна з перших гіперболоїдних конструкцій інженера Володимира Шухова, збудована в 1914 році, коли місто використовувало для водопостачання підземні води. Таких башт у світі залишилось не більше 20.		Адреса: м. Черкаси, вул. Гетьмана Сагайдачного, 12,
<u>Готелі міста</u>			
Готель Апельсин	Тел.: +38 (0472) 37-74-61 Тел. моб.: +38 (067) 468-48-23 Електронна пошта: apelsinbook@gmail.com Сайт: http://apelsin.ck.ua/		Адреса: Україна, 18002, м. Черкаси, вул. Верхня Горова, 145
Готель Дніпро	Тел.: +38 (0472) 36-01-99 Факс: +38 (0472) 54-03-04 E-mail: hoteldnipro.cherkassy@gmail.com Сайт: http://hoteldnipro.ck.ua/		Адреса: Україна, 18002, м. Черкаси, вул. Верхня Горова, 13
Готель Україна	Тел.: +38 (0472) 32-10-51 / 52 / 54 Тел. моб.: +38 (067) 443-11-44 Тел. моб.: +38 (050) 433-41-41 E-mail: info@ukraina-hotel.org Сайт: http://ukraina-hotel.org/		Адреса: Україна, 18009, м. Черкаси, вул. Лісна, 1
Готель «Оптіма Черкаси»	Тел.: +38 (0472) 59-01-14 Факс: +38 (0472) 59 01 16 E-mail: cherkassy.hotel@reikartz.com Сайт: http://reikartz.com/uk/hotels/cherkasy/		Адреса: Україна, 18007, м. Черкаси, вул. Лазарєва, 6
Готель «Центральний»	Тел.: +38 (0472) 45-21-70		Адреса: Україна, 18000, м. Черкаси, вул. Небесної Сотні, 30

Назва	Характеристика	Фото	Адреса
Готель «Нива»	Тел.: +38 (0472) 63-26-71 E-mail: info@sezon.in Сайт: http://niva-hotel.org.ua/		Адреса: Україна, 18000, м. Черкаси, вул. Смілянська, 144
<u>Санаторно-курортні та оздоровчі заклади</u>			
Санаторій «Україна»	Профілі лікування в санаторії: - опорно-рухового апарату; - дихальної системи; - серцево-судинної системи; - неврологічний захворювань; - урології та гінекології; - дитяче оздоровлення.		Адреса: вул. Лісна, 1, м. Черкаси
Черкаський обласний дитячий багатопрофільний санаторій «Сосновий Бір»	Санаторій оздоровлює дітей у віці від 7 до 17 років із захворюваннями органів дихання, травлення, опорно-рухового апарату та постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС. Під час лікування діти навчаються в школі, яка функціонує в санаторії.		Адреса: вул. Мечникова, 25, м. Черкаси
<u>Спортивні об'єкти та комплекси</u>			
Спортивний комплекс «Будівельник»	Є базою олімпійської підготовки національних збірних команд з волейболу, баскетболу та греко – римської боротьби. Види спорту: баскетбол, волейбол, художня гімнастика, легка атлетика, дзюдо, бокс, спортивні бальні танці, тренажерний зал.		Адреса: проспект Хіміків, 50/1, м. Черкаси
Центральний стадіон	Головний багатофункціональний стадіон у місті Черкаси, що вміщує 10320 глядачів.		Адреса: вул. Смілянська, 78, м. Черкаси

Назва	Характеристика	Фото	Адреса
<u>Пам'ятки монументального мистецтва</u>			
Пагорб Слави	Меморіальний комплекс з монументом "Батьківщина-мати" знаходиться на вершині колишньої Замкової гори. В середньовіччі на цьому місці знаходилася Черкаська фортеця. З вершини відкривається широка панорама Кременчуцького водосховища.		Адреса: м. Черкаси, вулиця Слави
Пам'ятник Т.Г.Шевченку	Пам'ятник відкрито у 1964-му році, до 150-річчя Кобзаря під керівництвом скульпторів О.Олійника, М.Вронського і архітектора В.Гнезділова.		Адреса: м. Черкаси, Бульв. Шевченка, 234, біля обласного драматичного театру
Пам'ятник Бояну	Встановлено в 1986 році уособленому образу народного воїна, трудівника і співця Бояну на честь 700-річчя утворення Черкас. Скульптор А. В. Куш, архітектор О. К. Стукалов.		Адреса: м. Черкаси, Площа 700-річчя Черкас
Пам'ятний знак Жертвам Чорнобильської трагедії	Встановлено в пам'ять про жертв Чорнобильської катастрофи. Автори пам'ятника — М. М. Теліженко та І. Й. Лавріненко		Адреса: м. Черкаси, вул. Надпільна, 212, Соборний парк
Пам'ятник Зруйнованим храмам	Встановлено в пам'ять про жертв сталінських репресій та зруйнований храм міста. Створений з бронзи. Ідея пам'ятника як меморіалу зруйнованим храмам належить владиці Софронію		Адреса: м. Черкаси, вул. Надпільна, 212, Соборний парк

Назва	Характеристика	Фото	Адреса
Пам'ятний знак На честь 100-річчя футболу на Черкащині	Встановлено в 2005 році на честь 100-річчя розвитку футболу на Черкащині		Адреса: м. Черкаси, біля Центрального стадіону на розі вулиці Смілянської і вулиці Надпільної
Пам'ятник Пирогову М. І.	Встановлено на честь російського хірурга, анатома і педагога М. І. Пирогова		Адреса: м. Черкаси, вул. Менделєєва, на території Черкаської обласної лікарні
Погруддя Івана Підкови	Встановлено козацькому отаману Івану Підкові. Скульптор Петро Кулик, архітектор Володимир Блюсюк.		Адреса: м. Черкаси, ул. Парковий узвіз, 3, у сквері Богдана Хмельницького
Пам'ятник Симоненку В. А.	Встановлено 17 листопада 2010 на честь українського поета Василя Симоненка. Автор — скульптор В. В. Димйон		Адреса: м. Черкаси, вул. Верхня Горова, за будинком РАГСу
Пам'ятник Богдану Хмельницькому	Встановлено у 1995 році на честь 400-річчя від дня народження українського гетьмана Богдана Хмельницького		Адреса: м. Черкаси, бульвар Шевченка, 249

Назва	Характеристика	Фото	Адреса
Пам'ятник Тасмичій Незнайомці	Встановлено у 2011 році біля ювелірного магазину, як збірний образ панянки 18-19 сторіччя. Автор — скульптор Олександр Гульбіс. Виготовлений із склопластику, пофарбований під бронзу		Адреса: м. Черкаси, вул. Смелянская, 36 біля магазину КЮЗ
Пам'ятник Проні Прокопівні та Голохвастову	Встановлені в 2009 році на честь персонажів відомої радянської кінокомедії «За двома зайцями». Автор — скульптор Олександр Гульбіс. Встановлено за ініціативою й коштом черкаських підприємців. Створено із склопластику, пофарбовані під бронзу		Адреса: м. Черкаси, вул. Небесної Сотні, 61, біля Дому Моді "Ніна Владі"
Скульптура Сходи знань	Встановлено у 2010 році на площі Знань перед Черкаським Державним Технологічним Університетом на честь науки та наукових знань		Адреса: м. Черкаси, бульв. Шевченка, 460

4. СОЦІАЛЬНА СФЕРА

Загальний опис

Населення м. Черкаси складає 273,5 тисяч осіб. Кожен третій мешканець міста за віком, станом здоров'я, соціальним становищем, іншими обставинами потребує соціального захисту та підтримки. Так, на сьогодні близько 30 % населення отримує пенсійні виплати, а 21% є отримувачем різних видів соціальної допомоги.

Основними категоріями, що потребують особливої уваги з боку міської влади, є пенсіонери, особи з інвалідністю, особи, постраждалі внаслідок Чорнобильської катастрофи, ветерани війни і праці, учасники антитерористичної операції та члени їх сімей; особи або групи осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, сім'ї з дітьми, внутрішньо переміщені особи тощо. Чисельність вразливих груп населення щороку збільшується, а відповідно, виникає потреба у збільшенні кількості соціальних послуг та їх видів, комплексного підходу до подолання складних життєвих обставин мешканців м. Черкаси.

Реалізацію державної соціальної політики та соціальної політики міської влади здійснюють виконавчі органи Черкаської міської ради, бюджетні установи та недержавні суб'єкти, що надають соціальні послуги в м. Черкаси. У м. Черкаси соціальні послуги надаються двома бюджетними установами – територіальним центром надання соціальних послуг м. Черкаси, що знаходиться за адресою: м. Черкаси, вул. Пушкіна, 13а та територіальним центром соціальної допомоги Придніпровського району м. Черкаси, що знаходиться за адресою: м. Черкаси, вул. Гвардійська, 7/5. Територіальними центрами надаються соціально-побутові, соціально-педагогічні, соціально-медичні, соціально-економічні, юридичні та інформаційні послуги громадянам похилого віку, особам з інвалідністю, зокрема – дітям з інвалідністю. В середньому їх послугами користується близько 6 тисяч жителів м. Черкаси. З них – 4 тисячі осіб похилого віку, майже 2 тисяч осіб з інвалідністю, старших 18 років, 0,5 тисячі – дітей з інвалідністю. Більше 1,5 тисячі кризових сімей м. Черкаси отримують послуги з кризового втручання, влаштування до сімейних форм виховання, психологічні, юридичні, соціального супроводу, консультування та представництва інтересів, соціальної адаптації, інтеграції та реінтеграції, профілактики у Черкаському міському центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що знаходиться за адресою: м. Черкаси, вул. Благовісна, 170.

Серед більше ніж 30 громадських об'єднань, що позиціонують свою діяльність як соціально спрямовану, майже 10 надають соціальні послуги.

З листопада 2012 року, відповідно до угоди про співпрацю, укладеної між департаментом соціальної політики та Черкаською благодійною організацією ЛЖВ «Від серця до серця», в місті діє Центр обліку бездомних осіб. Метою

укладення угоди було створення центру реінтеграції бездомних осіб та осіб, звільнених з місць позбавлення волі.

На сьогодні не в повному обсязі задоволена потреба територіальної громади м. Черкаси у соціальному обслуговуванні кризових категорій населення. Враховуючи актуальність проблеми подолання насильства в сім'ї та необхідність надання соціальної підтримки жінкам, які опинилися в кризовому стані, важливим постає завдання утворення кризового центру для жінок з дітьми, що дозволить надавати комплекс соціальних послуг жінкам, які зазнали сімейного насильства, здійснювати їх соціальний супровід.

Залишається невирішеною проблема відсутності окремого відділення для тимчасового перебування бездомних осіб для можливості якісного та своєчасного проходження медичного обстеження, працевлаштування та реінтеграції в суспільство. Потребує врегулювання питання створення притулку у зимовий період, що дозволить запобігти випадкам загибелі або обмороження безпритульних осіб.

Також існує потреба щодо підтримки бездомних громадян, які пройшли ресоціалізацію, працевлаштування, але їх доходи недостатні для оренди (найму) або придбання житла.

Вирішенням проблеми може бути створення соціального готелю – закладу соціального захисту для проживання бездомних осіб, який має у своєму складі окремі номери (кімнати), проживання у якому є платним.

Потребує розробки та запровадження механізм раннього виявлення та раннього втручання, надання соціальних послуг з урахуванням виявлених потреб сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Оскільки соціальні послуги задовольняють невідкладні потреби вразливих груп населення та не орієнтовані на запобігання виникненню складних життєвих обставин, не формують в осіб навичок реінтеграції у суспільство, це призводить до утримання значної кількості таких осіб під опікою держави, в стаціонарних інтернатних установах та закладах, внаслідок чого не реалізується право осіб проживати у громаді.

Таким чином, рівень задоволеності потреби у соціальних послугах значною мірою залишається низьким через недостатній рівень розвитку ринку соціальних послуг, відсутність належного фінансування. Одночасно у суб'єктів соціальної роботи відсутні навички використання різних механізмів фінансування вирішення соціальних проблем громади: акцент робиться лише на фінансуванні з боку бюджету, а практика залучення коштів з інших джерел не розвинута. Як наслідок, рівень незадоволеності громадян отримуваними соціальними послугами залишається стабільно високим, а інтеграція вразливих груп населення в суспільство надалі уповільнюється.

Ринок праці та заробітна плата

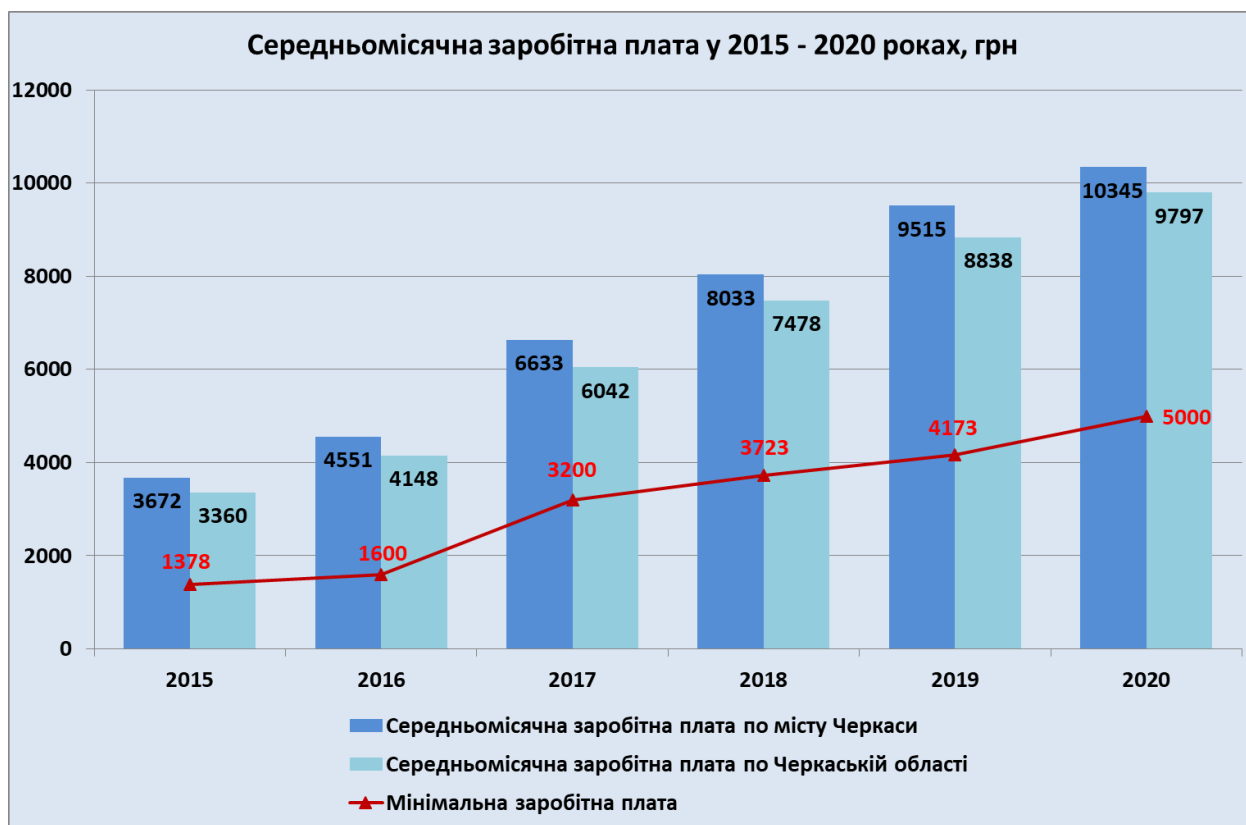
Темпи зростання середньомісячної заробітної плати штатних працівників м. Черкаси відповідали динаміці зростання рівня оплати праці по країні в цілому. Середньомісячна номінальна заробітна плата штатного працівника підприємств, установ та організацій у 2020р. порівняно з 2019 р. збільшилась на 5,6% і становила 10345 грн, що у 2 рази вище рівня мінімальної заробітної плати на кінець року (5000 грн) та склала 89,3% середньоукраїнського рівня.

Середньомісячна заробітна плата

Таблиця 4.1

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників, грн	2946	3113	3672	4551	6633	8033	9515	10345
до середнього рівня по Україні, %	90,2	89,4	87,5	87,8	85,5	90,6	90,6	89,3
до середнього рівня по області, %	109,8	110,0	109,3	109,7	109,7	107,4	107,7	105,6

Рисунок 4.1

За даними державної служби зайнятості кількість зареєстрованих безробітних на кінець грудня 2020 р. становила 3626 осіб.

Кількість вільних робочих місць (вакантних посад), заявлених підприємствами, установами та організаціями у службі зайнятості, на кінець 2020 року становила 262 одиниці. При цьому навантаження зареєстрованих безробітних склало 14 осіб на 1 вільне робоче місце (вакантну посаду). Рівень зареєстрованого безробіття за грудень 2020р. порівняно з груднем 2019 року збільшився на 1,1 відсотковий пункт і становив 2,1% населення працездатного віку.

Кількість зареєстрованих безробітних

Таблиця 4.2

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Кількість зареєстрованих безробітних, на кінець року, осіб	5155	4178	2541	2038	2260	1961	3626
Попит на робочу силу, на кінець року, осіб	281	453	277	126	361	248	262
Навантаження на 1 вільне робоче місце (вакантну посаду), на кінець року, осіб	18	9	9	16	6	8	14
Середня тривалість безробіття, на кінець року, місяців	5	5	5	5	5	5	5
Працевлаштовано зареєстрованих безробітних, осіб	3647	3075	2609	5016	4898	2355	2212

Рисунок 4.2

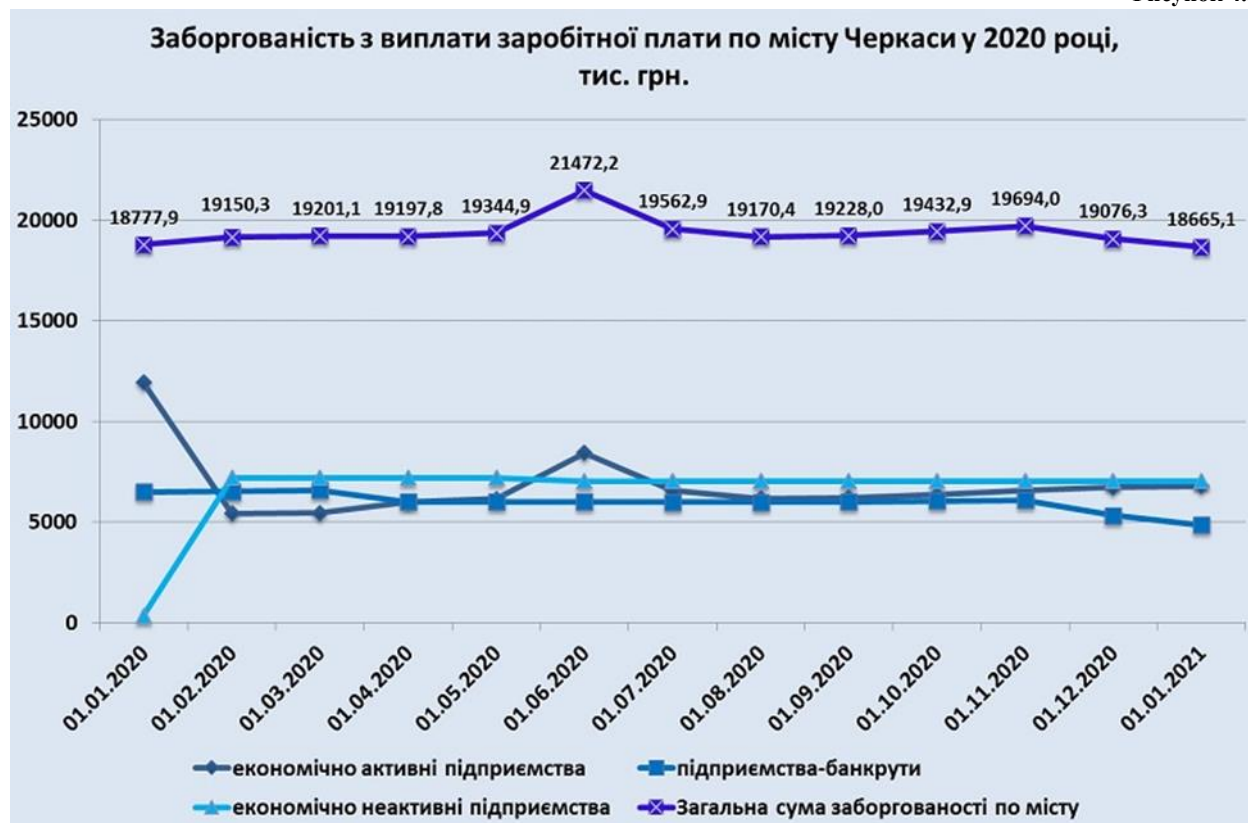
Потреба підприємств у кадрах упродовж 2020 року була нижчою у порівнянні із обсягами зареєстрованого ринку праці, оскільки підприємства вели свою діяльність у режимі карантинних обмежень, вимушеного зменшення потреб у кадрах та скорочення обсягів виробничої діяльності.

Заборгованість із виплати заробітної плати

Впродовж грудня 2020р. загальна сума заборгованості із виплати заробітної плати зменшилась на 2,2% і на 1 січня 2021р. становила 18,7 млн. грн (32,2% загальної суми боргу по області).

Рисунок 4.3

В структурі заборгованості заробітної плати 36,3% складають борги перед працівниками економічно активних підприємств, 26,0% – підприємств-банкрутів та 37,7% – економічно неактивних підприємств. Сума невикраденої заробітної плати працівникам економічно активних підприємств збільшилась за грудень 2020р. на 0,9% і на 1 січня 2021р. становила 6,8 млн. грн.

На підприємствах-банкрутах сума боргу порівняно з попереднім місяцем зменшилась на 8,9% і склала 4,9 млн. грн, на економічно неактивних підприємствах сума заборгованості із виплати заробітної плати залишилась незмінною і становила на 1 січня 2021р. 7,0 млн. грн.

Заборгованість з виплати заробітної плати

Таблиця 4.3

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Заборгованість з виплати заробітної плати станом на кінець року, млн. грн	7,2	7,6	7,9	6,8	76,6	41,5	18,8	18,7

Трудові ресурси

Кількість зайнятих працівників по місту Черкаси у 2020р. становила 91706 осіб, що складає близько 40% зайнятих в економіці області, та на 0,5% менше, ніж у 2019 році.

З них 62,458 тисячі осіб (68,1%) були задіяні на підприємствах, решта 29,248 тисячі – у фізичних осіб-підприємців. Більше половини зайнятих, - 48,981 тис. осіб (53,4%) – це працівники малого бізнесу.

Кількість найманих працівників у порівнянні з 2019 роком незначно зросла (на 1%) і склала 74,582 тисяч осіб. Але кількість найманих працівників у фізичних осіб-підприємців зменшилась на 13,8%, склавши 13,154 тисячі осіб.

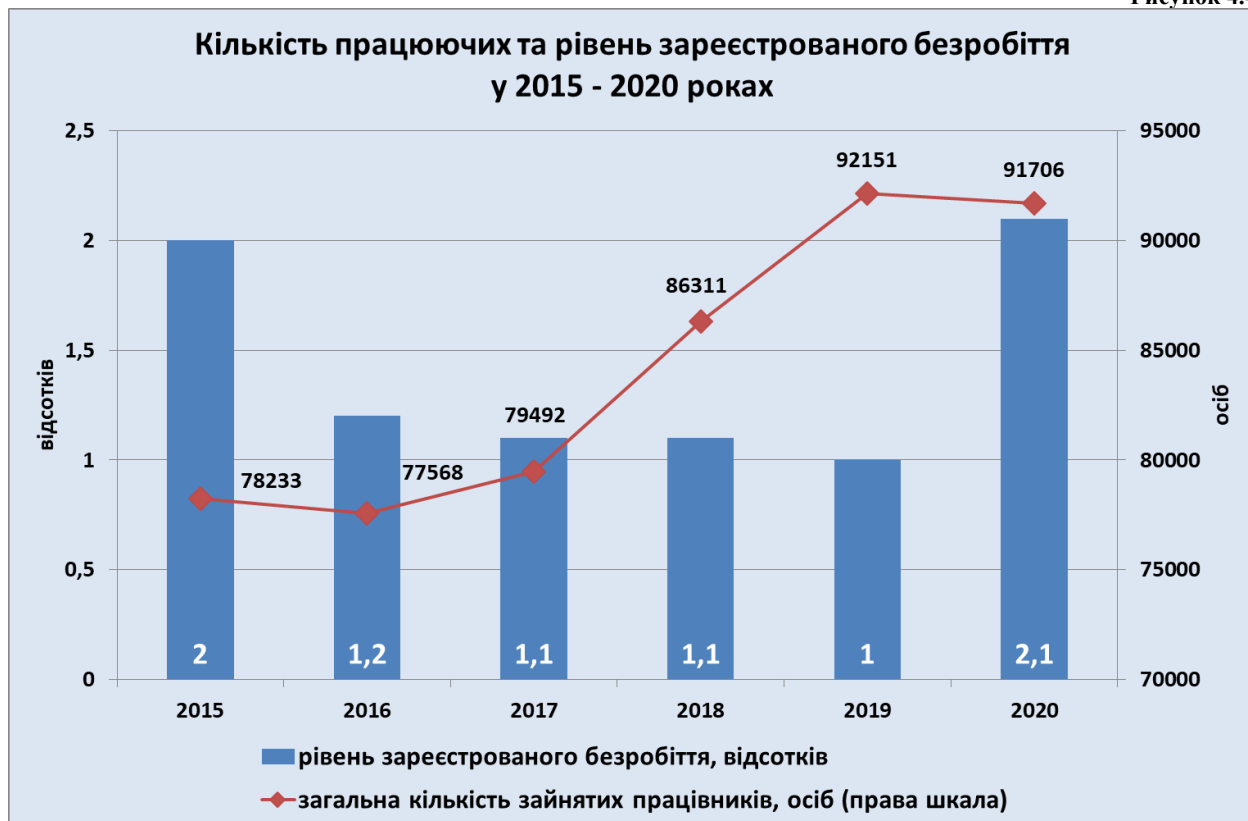
Кількість найманих працівників у СПД - юридичних осіб у 2020 році становила 61,428 тис. осіб. Частка зайнятих працівників у суб'єктів господарювання, що були задіяні у великому підприємстві становила 14,6%, у середньому – 53,8%, в малому – 31,6%.

Таблиця 4.4

Кількість зайнятих працівників

	Одиниці виміру	2016	2017	2018	2019	2020
Кількість зайнятих працівників по місту Черкаси, усього	осіб	77568	79492	86311	92151	91706
Кількість зайнятих працівників у Черкаській області, усього	осіб	200866	203741	219194	231319	225471

Рисунок 4.4

Таблиця 4.5

Демографічна ситуація

Наявне населення на 01.01.2021р. загалом, осіб	273533
у тому числі	
молодше працездатного віку (0-14 років), осіб	36839
у працездатному віці (15-64 роки), осіб	188031
старше працездатного віку (65 років і старше), осіб	46196
Зайнято в усіх сферах економічної діяльності, осіб	91706
<i>Демографічні дані</i>	
Народилось у 2020 році, осіб	1693
Померло у 2020 році, осіб	3738
Щільність населення на 1 кв.км., осіб	3507
Міграційне сальдо у 2020 році, осіб	-87

Фонд оплати праці по м. Черкаси за 2020 рік (згідно звітів по ЄСВ) становив 9449807 тис. грн. За 2020 рік по місту Черкаси створено 205 нових робочих місць.

Таблиця 4.6

Кількість пенсіонерів по місту Черкаси, які перебували на обліку в органах Пенсійного фонду України, станом на початок року, осіб

Рік	Всього	у тому числі одержують пенсії:					
		за віком	за інвалідністю	у разі втрати годувальника	за вислугу років	соціальні пенсії	інші
2017	92470	63421	18176	4767	5459	603	44
2018	92877	62534	19626	4636	5459	573	49
2019	93951	61817	21453	4776	5316	538	51
2020	94598	60796	23200	4869	5185	495	53
2021	94995	59884	24694	4802	5105	453	57

Охорона здоров'я

На території міста Черкаси знаходиться 23 заклади охорони здоров'я обласної комунальної власності та 15 закладів охорони здоров'я міської комунальної власності.

Зокрема, надання екстреної медичної допомоги в місті забезпечує комунальна установа «Обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф» (надалі Центр). До складу Центру входять 5 станцій швидкої медичної допомоги, які мають організаційно-правову форму – філії (відокремлені підрозділи). До складу 5 станцій швидкої медичної допомоги входять 16 підстанцій, 20 пунктів постійного базування та 7 пунктів тимчасового базування бригад ШМД. Забезпечення населення області своєчасною та ефективною медичною допомогою при станах, що загрожують життю людини (екстреною медичною допомогою), є одним з найважливіших завдань системи охорони здоров'я будь-якої сучасної держави.

Комунальне некомерційне підприємство "Черкаський обласний кардіологічний центр Черкаської обласної ради" (далі - ЧОКЦ) потужністю 110 ліжок, за 2018 рік в умовах закладу проліковано 4775 хворих та проведено 22414 відвідувань. ЧОКЦ є основною складовою частиною системи регіональної реперфузійної мережі області, що об'єднує всі лікувальні заклади, які беруть участь у наданні невідкладної кардіологічної допомоги. Для ЧОКЦ закуплено та встановлено ангіографічну систему на суму 23130,0 тис грн., в тому числі за рахунок цільової субвенції з державного бюджету – 11565,0 тис грн. та за рахунок коштів місцевого бюджету – 11565,0 тис грн. Відкриття ангіографічної операційної ЧОКЦ відбулося 05.03.2019.

Комунальне некомерційне підприємство "Черкаський обласний онкологічний диспансер Черкаської обласної ради" (далі – КНП "ЧООД ЧОР") потужністю 480 ліжок, за 2018 рік в закладі проліковано 13658 пацієнтів та проведено 58864 відвідувань. На базі КНП "ЧООД ЧОР" з 2017 року функціонує центр паліативної допомоги, в умовах якого пацієнтам області надається спеціалізована паліативна допомога. Центр розміщується у спеціально пристосованій для його функцій будівлі на двох поверхах, що за набором та площею службових, функціональних та допоміжних приміщень відповідає санітарно-гігієнічним нормам, вимогам техніки безпеки та протипожежним вимогам, стандартам надання паліативної допомоги, та забезпечений усіма видами комунальних умов для перебування пацієнтів.

У рамках інвестиційного проекту "Створення мережі профілактичних скринінгових центрів "Здоров'я жінки" на базі медичних установ області" у 2017 році придбано медичне та комп'ютерне обладнання на загальну суму – 18980,9 тис. грн., у тому числі за рахунок коштів місцевих бюджетів – 8980,9 млн. грн. На сьогоднішній день профілактичний скринінговий центр "Здоров'я жінки" функціонує в КНП "ЧООД ЧОР".

В місті спеціалізовану та високоспеціалізовану медичну допомогу населенню області з питань профілактики, діагностики та лікування ВІЛ/СНІДу надає комунальний заклад "Черкаський обласний центр профілактики та боротьби зі СНІДом" Черкаської обласної ради (далі – КЗ "ЧОЦ ПБ зі СНІДом" ЧОР). З 2016

року на базі централізованої лабораторії діагностики ВІЛ-інфекції, вірусних гепатитів, опортуністичних інфекцій КЗ "ЧОЦ ПБ зі СНІДом" ЧОР функціонує відділ вірусологічних та імунологічних досліджень, оснащений надсучасним діагностичним обладнанням провідних світових виробників, вартістю 10 млн. грн. Дана лабораторія створена без залучення бюджетних коштів.

З 2014 року на базі комунального закладу "Обласний спеціалізований Будинок дитини" Черкаської обласної ради (загальною потужністю 105 ліжок) діє Центр реабілітації для дітей з органічними ураженнями нервової системи, опорно-рухового апарату та розладами психіки, розрахований на 20 ліжок (з листопада 2016 – на 30 ліжок), у якому проводиться комплексна медична та психолого-педагогічна реабілітація не тільки вихованців Будинку дитини, але й дітей з інвалідністю, які проживають з батьками.

В місті функціонує комунальне некомерційне підприємство "Черкаський обласний клінічний госпіталь ветеранів війни Черкаської обласної ради" (далі – госпіталь) потужністю 250 ліжок. З метою надання якісної медичної реабілітації травмованим та пораненим учасникам антитерористичної операції (далі – АТО) у складі терапевтичного відділення госпіталю у жовтні 2014 року створено Центр реабілітації учасників АТО на 50 ліжок, на базі якого проліковано протягом 2018 року 1233 учасників АТО (2017 рік – 1203 особи, 2016 рік – 1052 особи, 2015 рік – 531 особа, 2014 рік – 78 осіб). У лютому 2016 року на базі фізіотерапевтичного відділення госпіталю введено в експлуатацію кімнату галотерапії. Протягом 2016-2018 років в умовах галокамери госпіталю оздоровлено 4155 пацієнтів з яких – 1389 учасників АТО, зокрема у 2018 році – 462 учасників АТО.

На базі комунального некомерційного підприємства "Черкаська обласна лікарня Черкаської обласної ради" (далі – обласна лікарня) потужністю 860 ліжок, з метою поліпшення якості надання медичної допомоги хворим ортопедо-травматологічного, нейрохірургічного та неврологічного профілю в період їх реабілітації, у тому числі і пораненим військовослужбовцям та демобілізованим учасникам АТО у січні 2015 року відкрито відділення відновного лікування на 15 ліжок, в якому у 2018 році проліковано 87 учасників АТО.

З 27.01.2017 розпочав прийом вагітних Черкаський обласний перинатальний центр потужністю 100 ліжок, що функціонує в складі обласної лікарні. Протягом 2018 року в Черкаському обласному перинатальному центрі проліковано 1656 пацієнток, прийнято 1370 пологів.

В лютому 2018 року відбулося відкриття реконструйованої операційної урологічного відділення обласної лікарні, яка оснащена апаратом – лазерна система контактної літотрипсії. Аналогічних апаратів в українських лікарнях поки що всього два, Черкаси стали третім містом, яке його отримало. Кошти на ремонт і закупівлю обладнання виділили з обласного бюджету. В цілому було витрачено більше 4,3 млн. гривень.

В області функціонує комунальне некомерційне підприємство "Черкаська обласна дитяча лікарня Черкаської обласної ради" потужністю 320 ліжок. На базі закладу діє Центр реабілітації дітей з органічним ураженням центральної нервової системи. Загальна кількість курсів реабілітації у 2018 році становить 1081.

17.09.2012 введено в експлуатацію тренажер „LokomatPro”. У 2018 році на тренажері „LokomatPro” проведено 107 курсів реабілітації, з яких 99 курсів – дітям з ДЦП, здійснено 978 процедур, у тому числі 903 – дітям з ДЦП. За рахунок коштів спеціального фонду кошторису за 2018 рік для комунального некомерційного підприємства "Черкаська обласна дитяча лікарня Черкаської обласної ради" придбано сучасне обладнання, а саме: Томограф комп'ютерний Optima CT 520 (виробник США) вартістю 14650,0 тис. грн.

Сьогодні у Черкасах вся робота сімейних лікарів, педіатрів дільничних, лікарів-спеціалістів проводиться з використанням електронної бази даних. Одночасно охоплено обліком все населення міста, яке протягом 2016-2017 роках звернулося на прийом до лікарів центрів первинної медико-санітарної допомоги.

У 2017 році за рахунок коштів громадського бюджету м. Черкаси впроваджено новий онлайн сервіс запису пацієнта на прийом до сімейного лікаря та дільничного педіатра. Таку послугу впроваджено у медичних комунальних закладах вперше в Україні. Ця послуга для черкасців є безкоштовною.

Мережа Черкаських міських закладів охорони здоров'я одна з перших в Україні в тестовому режимі підключена до центрального компоненту МОЗ України. З'єднання амбулаторій і поліклінік Черкас із центральним електронним реєстром МОЗ Україна є реальним кроком до реалізації глобальної медичної реформи в Україні.

Міська влада Черкас приділяє постійну увагу розвитку медицини. Загалом на медичну галузь у 2021 році з бюджету розвитку міста спрямували близько 60 млн грн. На ці кошти було придбане нове медичне обладнання і відремонтовані приміщення у різних закладах охорони здоров'я Черкас.

Отоларингологічні операції на новому сучасному обладнанні відтепер роблять у Першій міській лікарні Черкас. Його придбали за кошти міського бюджету. У отоларингологічному відділенні тепер щодня проводять операції за допомогою ендоскопічної стійки і шейвера німецької фірми KARL STORZ. Це обладнання для проведення функціональної ендоскопічної хірургії синусів (приносівих пазух) – FESS. Вона нині вважається найсучаснішим «золотим стандартом» хірургічного лікування хронічних захворювань носової порожнини та приносівих пазух.

Лікарі КНП «Третя Черкаська міська лікарня швидкої медичної допомоги» відтепер можуть працювати на новому обладнанні. Для операційного відділення закладу придбали артроскопічну стійку американського виробництва. 2,3 млн грн. на ці потреби надійшли у якості субвенції з держбюджету. За допомогою астроскопу можна проводити складні оперативні втручання на суглобах: колінних, плечових і дрібних, а також зв'язках. Приміром, оперувати спортивні травми: пошкодження менісків, розриви зв'язок. На рік за допомогою нового обладнання можна буде оперувати до 200 людей з подібними патологіями.

В педіатричній амбулаторії (підрозділ КНП «Другий Черкаський міський центр первинної медико-санітарної допомоги»), що за адресою вул. Кобзарська, 40, продовжився капітальний ремонт всередині приміщення. Ремонт проводиться за кошти міського бюджету. Загальна сума робіт - майже 9 млн грн. У 2021 році заплановано повністю завершити реконструкцію першого поверху амбулаторії, а з

наступного – перейти на другий. Будівлю переобладнують повністю – від заміни внутрішніх комунікацій (систем опалення, електро- і водопостачання, водовідведення) до повної реконструкції реєстратури, санвузлів, а також облаштування кабінетів щеплення і прийому лікарів.

Для проведення якісної діагностики у Першій міській лікарні на початку 2021 року було встановлено рентгенографічну і флюороскопічну систему OPERA T30cs. Новий рентгенапарат дозволив розширити перелік досліджень й знизити рівень опромінення пацієнтів, а наявність дистанційного управління – і медичних працівників. Система базується на сучасній високочастотній технології, що забезпечує отримання якісних обстежень в усіх сферах радіо діагностики. Рентгенівський комплекс використовують у пульмонології, гастроентерології, радіотерапії, педіатрії, урології, гінекології, екстреній медицині та травматології. На ремонт та закупівлю цього обладнання із міського бюджету було виділено більше 5,5 млн грн.

Наприкінці 2020 року у інфекційній лікарні Черкас після ремонту відкрили відділення інтенсивної терапії. У ньому облаштували шість реанімаційних ліжок.

У Черкасах відкрили нове приймальне відділення екстреної медичної допомоги у КНП «Третя Черкаська міська лікарня ШМД». За рахунок коштів із державного та міського бюджетів на реконструкцію приймального відділення було виділено більше 28 млн грн. За ці кошти здійснена реконструкція приймального відділення з добудовою (бл. 7 млн грн); капітальний ремонт оглядового відділення та облаштування прилеглої території (бл. 2 млн грн); придбане устаткування, меблі й інвентар (бл. 150 тис грн). Крім цього, коштом міського бюджету для відділення придбано медичне обладнання: ангіограф (бл. 15 млн грн), рентгенівську систему стаціонарну (понад 2 млн грн), мобільний рентгенівський апарат (2,5 млн грн), дефібрилятор (360 тис грн). У нових умовах у відділенні здійснюватиметься цілодобовий прийом, невідкладна допомога, повна діагностика й переведення пацієнтів у профільне відділення після встановлення остаточного діагнозу.

Таблиця 4.7

Медичні заклади, які знаходяться на території міста Черкаси

Кількість лікувальних закладів, поліклінік, амбулаторій, профілакторіїв, одиниць	38
Кількість ліжок, одиниць	3860
Кількість лікарів, осіб	1804
Кількість середнього медичного персоналу	4279
Кількість санаторіїв, одиниць	2
Кількість ліжок у них, одиниць	280

5. ГУМАНІТАРНА СФЕРА

Загальний опис

У сучасних Черкасах функціонують заклади дошкільної, шкільної, та позашкільної освіти, причому як державні, так і приватної форми власності. Окрім того в місті присутня велика кількість вищих навчальних закладів різних рівнів. Система дошкільних закладів у місті представлена розгалуженою мережею ясел і дитячих садочків — 54 заклади. Заклади середньої освіти в Черкасах представлені як загальноосвітніми (21 загальноосвітня школа), так і спеціалізованими та закладами нового типу (загалом 14), до яких, зокрема, належать ліцеї (фізико-математичний та гуманітарно-правовий), гімназії (3), спеціалізовані школи (8), колегіум — Перша міська гімназія, Міська гімназія № 9 імені О. М. Луценка, Міська гімназія № 31, Черкаський фізико-математичний ліцей, Черкаський гуманітарно-правовий ліцей, Черкаський колегіум «Берегиня», спеціалізовані школи № 3, № 13, № 17, № 18, № 20, № 27, № 28 та № 33. Позашкільні освітні заклади Черкас представлені Центром дитячої та юнацької творчості, міською станцією юних техніків, Клубом юних моряків з власною флотилією, Центром туризму та спорту (ЦТКСУМ).

Вищу освіту в Черкасах надає розгалужена система ВНЗ, як державних, так і приватних. До вищих навчальних закладів відносяться:

- Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького (ЧНУ) — надає освіту за 47 спеціальностями, зокрема: біологія, економіка, історія та юриспруденція, математика, психологія, інформаційні технології, філологія, фізика, хімія, фізична культура; здійснюється підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів;
- Черкаський державний технологічний університет (ЧДТУ) — надає освіту за спеціальностями: «фінанси», «облік і аудит», «економіка підприємств», «менеджмент організацій», «програмне забезпечення автоматизованих систем», «комп'ютерні системи», «радіотехніка», «прилади точної механіки», «технологія машинобудування», «металорізальні верстати та системи», «промислове та цивільне будівництво», «екологія», «хімічна технологія неорганічних речовин», «прикладна лінгвістика», «економічна кібернетика», «електротехнічні системи електроспоживання», «дизайн», «медичні прилади», «управління проектами»;
- ДВНЗ «Університет банківської справи»;
- Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України — вищий навчальний заклад системи ДСНС України, який готує рятувальників та пожежників;
- Черкаська медична академія.

Серед закладів фахової передвищої освіти: Черкаський державний бізнес-коледж; Черкаський комерційний технікум; Черкаський політехнічний фаховий коледж; Черкаське музичне училище ім. С.С. Гулака-Артемовського; Черкаський кооперативний економіко-правовий коледж.

Черкаси — значний культурно-освітній центр, тут працюють декілька театрів, обласна філармонія, 3 кінотеатри, численні музеї та заклади культури клубного типу. Черкаські мають змогу відпочивати у багатьох парках і скверах, відвідувати місцевий зоопарк.

Серед найбільших музеїв міста виділяються:

- Черкаський обласний краєзнавчий музей — головне зібрання матеріалів і предметів з природи та історії, етнографії, культури і сучасності Черкащини, один із найбільших краєзнавчих музеїв держави;
- Музей «Кобзаря» Тараса Шевченка — єдиний у світі музей, присвячений одній книжці;
- Черкаський художній музей — великий музей, в якому регулярно проводяться різноманітні виставки різних рівнів;
- Черкаський літературно-меморіальний музей В. Симоненка;
- Черкаський музей українського рушника — створений на початку 1990-х у Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького. В експозиції міститься понад 500 вишитих рушників кінця XIX — початку XX століть, у першу чергу, з Подніпров'я; ще стільки ж зберігається в запасниках цього унікального музею.

У Черкасах діють Черкаський академічний обласний український музично-драматичний театр імені Т.Г. Шевченка та Черкаський академічний театр ляльок.

У місті працює Черкаська обласна філармонія — створена 11 червня 1955 року. У її складі працюють Черкаський державний заслужений український народний хор (створений у 1957 році), Черкаський малий симфонічний оркестр, Ансамбль народної музики "Росава" (створений 1983 року) та тріо «Вербена» (колектив створено 1983 року).

Відомими музичними колективами Черкас є:

- Камерний хор «Канон» — колектив створений 1991 року як ансамбль духовної музики. Від 1994 працює в складі творчого об'єднання художніх колективів Черкаської обласної ради. У репертуарі хору — доробок вітчизняних та зарубіжних композиторів від XVI століття і до наших днів, твори культової музики, авторські твори, хорові обробки інструментальних творів, а також класичні та авангардні обробки українських народних пісень;
- Капела бандуристів — колектив працює в складі об'єднання художніх колективів Черкаської обласної ради. Капела має у своєму складі колективи так званих «малих форм» — чоловічий квартет, тріо бандуристок «Мальви» та «Черкашанки».

У місті функціонують 3 сучасних кінотеатри — кінопалаці Мультиплекс в ТРЦ «Любава» та в ТРЦ «Дніпро Плаза» та кінотеатр «Україна».

Значним культурним осередком у місті та архітектурною прикрасою Черкас є Палац культури «Дружба народів». В ПК працюють численні

культурно-мистецькі і творчі колективи міста. У 2012 році ПК «Дружба народів» було реконструйовано. Відкриття оновленого палацу культури відбулося 8 вересня 2012 року і було приурочено до 50-річчя з дня закладки Черкаського «Азоту». І сам комплекс, і майдан перед ним, є традиційним місцем проведення різноманітних культурних заходів. Фактично «Дружба народів» є головною сценою (концертним майданчиком) міста й області, на якій виступають всі відомі виконавці України та ближнього зарубіжжя. Окрім того існує декілька палаців та будинків культури: Палац культури ім. Кулика в центрі міста та Палац молоді у південно-західному районі міста.

Упродовж багатьох років місто відоме проведенням численних фестивалів. У Черкасах неодноразово проходили музичні фестивалі — «Через терни до зірок», фестивалі джазової та рок музики «Черкаські джазові дні». Також вже традиційні фестивалі: «Сила Борщу», «Черкаська Масляна», «Іван та Марічка», «Черкаська Смакота», «Полуниця — насолода смаку», Ніч на Івана Купала, Трипільські зорі котрі проходять у Долині Троянд та парку Сосновий Бір.

З 2003 року в передмісті Черкас проводиться традиційний міжнародний байк-фестиваль «Тарасова Гора», який щорічно збирає в перші дні літа до кількох тисяч мотоциклістів з України, та інших країн Європи. Це найчисельніший з мотофестивалів, які проводилися в Україні за останні роки.

Черкаси — спортивне місто, відоме своїми талановитими спортсменами, олімпійськими чемпіонами та призерами престижних спортивних змагань, які представляють Україну на міжнародній арені. В 50—60 роках ХХ століття в місті вже успішно розвивався спорт — місцеві спортивні колективи здобували свої перемоги в міжнародних змаганнях. Так футбольна команда «Колгоспник» стала чемпіоном України серед аматорів, жіноча гандбольна освітянська команда «Буревісник» стала бронзовим призером Чемпіонату СРСР. На початку 1970-х років широкого розвитку в місті набув веслувальний спорт. На XVIII Літній Олімпіаді в Токіо (1964) Черкаси представили свого першого олімпійського чемпіона — Андрія Хіміча. У 1980—90 роки особливого поширення серед мешканців міста набув волейбол. В результаті було створено чоловічу волейбольну команду «Азот», неодноразового призера волейбольної першості СРСР та переможця кубку з волейболу СРСР, підготовлено 7 майстрів спорту міжнародного класу.

В період 1990—2000 років, жіноча волейбольна команда «Хімволокно-Круг» виграла Кубок України та займала призові місця у суперлізі Чемпіонату України. Нині успішно виступає міська баскетбольна команда «Черкаські мавпи». У 2018 році Черкаські Мавпи вперше у своїй історії вибороли перше місце у чемпіонаті України з баскетболу — стали переможцями у фінальній серії баскетбольної Суперліги Парі-Матч.

Спортивне життя міста проходить на аренах його спортивних закладів. Це насамперед стадіони «Центральний» та «Спартак», водно-спортивна станція, фізкультурно-оздоровчий комплекс, палаци спорту «Спартак», «Україна»,

спорткомплекс «Будівельник» (з боксерським рингом), басейни «Астра». Планується зведення льодового палацу.

Щороку в Черкасах проводяться понад 200 спортивних заходів, спартакіад, змагань, турнірів, в яких беруть участь до 10 тисяч дітей, молоді та дорослого населення міста й гостей. Серед них:

- змагання на Кубок України з аквабайку — 2008 року проводились при розважальному комплексі «Бочка». У змаганнях брали участь аквабайкери з Черкас, Одеси, Києва, Дніпра;
- змагання на Кубок Кременчуцького водосховища — 2008 року проводились при крейсерському яхт-клубу «Парус». У змаганнях брало участь 27 екіпажів із Світловодська, Кременчука, Черкас та Горішніх Плавнів;
- чемпіонат України з пляжного волейболу — 2008 року проводився на волейбольних майданчиках «Рибка»;
- всеукраїнський фестиваль сучасної хореографії «Весняний вітер» — проводиться навесні в місті з 1997 року, з 2003 року під патронатом міського голови на Кубок черкаського мера.
- чемпіонат України з карате за версією FSKA, який проводить Федерація Фунакоши Шотокан України — і п'ятий чемпіонат проводився в місті 2008 року.
- змагання на Кубок Девіса з тенісу — 2008 року змагання у Другій групі Євро-Африканської Зони проводились на kortах спортивного комплексу «Селена».

Останніми роками в місті з'являються прибічники нових видів спорту. Так, в 2006 році, в Черкасах була заснована обласна федерація бейсболу та софтболу. Хоча вона включає в себе тільки дитячі команди, але вони вже встигли заявити про себе в усій Україні, в 2009 році команді було присвоєно II юнацький розряд. За ініціативи президента федерації в червні 2010 року в місті проходив XI Чемпіонат України з бейсболу серед команд Дитячої Ліги. У 2007 році була створена і Черкаська обласна федерація хокею.

Також у Черкасах потужно розвивається дитячий баскетбол. На сьогодні клуб «Черкаські Мавпи» має шість дитячих команд, які виступають в чемпіонатах України. Це такі команди, як: «Черкаські Мавпи-01», «Черкаські Мавпи-00», «Черкаські Мавпи-99», «Черкаські Мавпи-98», «Черкаські Мавпи-97», та «Черкаські Мавпи-96». Уже зараз перед цими колективами ставлять вагомі завдання в чемпіонатах України та Європейській Юнацькій Лізі. Так, «Черкаські Мавпи-96» тричі поспіль ставали чемпіонами України, а в сезоні 2011—2012 зуміли посісти п'яте місце у Суперфіналі Євроліги.

Освіта

Таблиця 5.1

Навчальні заклади	
Кількість навчальних закладів вищої освіти	6
Чисельність студентів	13262
Кількість закладів фахової передвищої освіти	6
Чисельність студентів	4057
Кількість професійно-технічних навчальних закладів	4
Чисельність учнів	1748
Чисельність педагогічних працівників	395
Кількість денних загальноосвітніх навчальних закладів	40 (35 міської комунальної власності, 5 приватні школи)
Чисельність учнів	28666
Чисельність педагогічних працівників	2146
Кількість постійних дошкільних закладів	53
Чисельність дітей	9607
Кількість педагогічних працівників	2438
Кількість установ дитячого дозвілля	5
Чисельність дітей у них	6688
Кількість педагогічних працівників	257

Таблиці 5.2

Провідні вищі навчальні заклади міста Черкаси

Назва вузу	Кількість студентів	Навчальна структура
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького	5885	До складу університету входять 8 навчально-наукових інститутів та 2 факультети. Навчально-наукові інститути: - ННІ іноземних мов - ННІ історії і філософії - ННІ економіки і права - ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва - ННІ природничих та аграрних наук - ННІ фізичної культури, спорту і здоров'я - ННІ української філології та соціальних комунікацій - ННІ фізики, математики та комп'ютерно-інформаційних систем - Психологічний факультет

		- Факультет обчислювальної техніки, інформаційних та управляючих систем
Черкаський державний технологічний університет	3021	Факультети: - Комп'ютеризованих технологій машинобудування та дизайну - Електронних технологій - Інформаційних технологій і систем - Будівельний - Харчових технологій та сфери обслуговування - Економіки та управління - Лінгвістичний - Навчально-науковий центр по роботі з іноземними студентами - Навчально-науковий центр післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки
Східноєвропейський університет економіки і менеджменту	630	У структурі Східноєвропейського університету економіки і менеджменту функціонують такі кафедри: - Кафедра маркетингу, фінансів, банківської справи та страхування - Кафедра економіки, обліку і оподаткування - Кафедра менеджменту і адміністрування - Кафедра готельно-ресторанної справи та туризму - Кафедра дизайну. - Кафедра теорії і практики перекладу та іноземних мов - Кафедра інформаційної, бібліотечної, архівної справи та соціально-гуманітарних дисциплін - Кафедра публічного права - Кафедра приватного права
Черкаський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи» Черкаський інститут банківської справи	156	Факультет управління та права: - Кафедра фінансів та банківської справи - Кафедра обліку і оподаткування - Кафедра права і соціально-гуманітарних дисциплін - Кафедра менеджменту та ІТ
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України	1920	- Факультет оперативно-рятувальних сил - Факультет пожежної безпеки - Факультет цивільного захисту
Черкаська медична академія	1650	Напрямки: - Медсестринство - Фармація. Промислова Фармація - Стоматологія - Технології медичної діагностики та лікування

Заклади культури

Таблиця 5.3

Мистецькі школи м. Черкаси

№ п/п	Назва закладу	Кількість осіб, що відвідували заклад протягом року	Кількість працівників
1.	Черкаська дитяча музична школа № 1 ім. М.В. Лисенка	660	68
2.	Черкаська дитяча музична школа № 2	500	61
3.	Дитяча музична школа №3 Черкаської міської ради	331	42
4.	Черкаська дитяча школа мистецтв	825	82
5.	Дитяча музична школа № 5	345	56
6.	Черкаська дитяча художня школа ім. Данила Нарбута	470	22

Таблиця 5.4

Міські заклади культури

№ п/п	Назва закладу	Кількість осіб, що відвідували заклад протягом року	Кількість працівників
1.	Черкаська міська централізована бібліотечна система	224552	80
2.	Черкаський міський Будинок культури ім.. І.Кулика	108000	45
3.	Черкаський міський Палац молоді	30606	30
4.	КП «Кінотеатр «Україна»	13 000	13
5.	Черкаський міський зоологічний парк	148214	24
6.	Черкаський міський археологічний музей Середньої Наддніпрянщини	10076	10

Найвизначніші пам'ятки

Таблиця 5.5

Кількість пам'яток	Один.
історії	22
археології	22
монументального мистецтва	23
архітектури	8

Фізкультура і спорт

Таблиця 5.6

Спортивні об'єкти:	Кількість, од.
Стадіони	2
Спортивні зали	72
Спортивні майданчики	142
Фізкультурно-оздоровчі центри	3
Стрільбища, тири	18
Плавальні басейни	4
Тренажерні зали	37
Інші спортивні споруди	50

Таблиця 5.7

Спортивні школи міста	К-сть дітей	К-сть тренерів-викладачів	Види спорту
Комплексна дитячо-юнацька спортивна школа	375	18/12	Морське багатоборство, настільний теніс, бадмінтон, кінний спорт
Комплексна дитячо-юнацька спортивна школа № 1	595	20/10	Художня гімнастика, волейбол, баскетбол, хокей на траві, футзал
Комплексна дитячо-юнацька спортивна школа № 2	457	23/14	Стрільба кульова, фехтування, велоспорт, стрільба з лука, триатлон, плавання
Комплексна дитячо-юнацька спортивна школа «Вікторія»	504	26/21	Дзюдо, бокс, вільна боротьба, боротьба греко-римська, важка атлетика, пауерліфтинг
Комплексна дитячо-юнацька спортивна школа «Вулкан»	443	14/11	Бокс, кікбоксінг, тхеквандо, військово-спортивні багатоборства
Комплексна дитячо-юнацька спортивна школа «Спартак»	352	18/16	Спортивна гімнастика, естетична гімнастика
дитячо-юнацька спортивна школа з веслування	224	17/7	Веслування на байдарках та каное, академічне веслування
дитячо-юнацька спортивна школа «Дніпро-80»	314	10/7	Футбол

Таблиця 5.8

№ з/п	Спортивні об'єкти	Середньомісячне число осіб, які використовують об'єкт	Примітка
1	КП «Спорткомплекс «Будівельник»	1530	-
2	КП «МСК «Дніпро»	1680	-
3	СК ДЮСШ «Дніпро-80»	750	-

Комітети самоорганізації населення

Одними з найактивніших організацій в місті є Комітети самоорганізації населення. Зараз в Черкасах діє 19 комітетів самоорганізації населення, які обслуговують різну кількість населення – від 1500 до 30000 жителів, а також охоплюють різну територію.

Таблиця 5.9

Комітети самоорганізації населення

Мікрорайон	Адреса	Керівники	Графік
Благовісний	вулиця Благовісна 72	Котенко Жанна Григорівна (голова), Чорнобиль Тетяна Андріївна (секретар)	Вівторок, середа, четвер, п'ятниця: 8.00-13.00
Богданівський	вулиця Гоголя 390	Мелікова Оксана Петрівна (голова), Грудинська Тетяна Анатоліївна (секретар)	Понеділок, вівторок, середа, четвер: 15.30-20.30
Дахнівський	вулиця Карбишева 5	Мирза Микола Олександрович (голова), Тупицька Людмила Дмитрівна (секретар)	Понеділок, вівторок, середа, четвер: 09.00-14.00
Дніпровський	вулиця Подолінського 13	Здоровенко Любов Петрівна (голова), Олексійчук Марина Павлівна (секретар)	Понеділок, вівторок, четвер: 9.00-14.00, Середа: 12.00-17.00
Зелений	вулиця В'ячеслава Чорновола 114/2	Волошин Анатолій Іванович (голова), Барбой Олена Василівна (секретар)	Вівторок, п'ятниця: 10.00–12.00, Середа, четвер: 15.00–17.00
Калиновий	вулиця Чехова 9А	Мигаль Віра Михайлівна (голова), Мельничук Роман Вікторович (секретар)	Понеділок вівторок, середа, четвер: 09.00-14.00
Кривалівський	вулиця Чехова 112	Струков В'ячеслав Ярославович (голова), Пшебишевська Віра Андріївна (секретар)	Понеділок, вівторок, середа, четвер, п'ятниця: 12.00-16.00
Лісовий	вулиця Олексія Панченка 7	Медведенко Надія Василівна (голова), Квітка Наталія Володимирівна (секретар)	Понеділок, середа: 14.00–19.00, Вівторок, четвер: 12.00-17.00
Митниця	вулиця Героїв Дніпра 29	Шуміленко Галина Миколаївна (голова), Ситар Євгенія Яківна (секретар)	Понеділок, п'ятниця: 09.00-14.00, Вівторок, середа: 14.00-19.00
Перемога	вулиця Тараскова 10	Гнатюк Олександра Степанівна (голова), Березюк Олена Йосипівна (секретар)	Понеділок: 10.00-12.00, Вівторок, середа: 09.00-13.00, 16.00-19.00, Четвер: 10.00-12.00 16.00-18.00
Привокзальний	вулиця Хоменка 14/2	Бойко Ольга Іванівна (голова), Майсерик Тетяна Володимирівна (секретар)	Понеділок: 9.00–13.00, Вівторок: 14.00-19.00, Середа: 09.00-13.00, Четвер 14.00–18.00, П'ятниця: 09.00-12.00
Припортовий	бульвар Шевченка 345	Дмитренко Лідія Іванівна (голова), Мащенко Катерина Олександрівна (секретар)	Понеділок, середа: 13.00-18.00, Вівторок, четвер: 9.00-14.00
Південний	вулиця 30-річчя Перемоги 22	Музиченко Людмила Петрівна (голова), Єфіменко Анна Андріївна (секретар)	Понеділок, середа, четвер: 14.00-19.00, Вівторок: 09.00-14.00
Соборний	вулиця Митницька 17/1	Ніконенко Віктор Віталійович (голова), Макаєва Богдана Володимирівна (секретар)	Понеділок, вівторок: 11.00–16.00, Середа, четвер: 10.00-15.00
Соснівський	вулиця Золотоніська 2	Демченко Ганна Миколаївна (голова), Мохнар Микола Олександрович (секретар)	Понеділок, середа: 09.00-14.00, Вівторок, четвер: 13.00-18.00

Хімселище	вулиця Самійла Кішки 218	Винокуров Сергій Анатолійович (голова), Пархоменко Ганна Павлівна (секретар)	Понеділок: 15.00-18.00, Вівторок, середа, четвер: 12.00-17.00, П'ятниця: 13.00-15.00
Центральний	вулиця Гоголя 222	Жалба Тетяна Леонідівна (голова), Нейлюк Алла Анатоліївна (секретар)	Вівторок: 10.00-15.00, Середа: 9.00-14.00, Четвер: 13.00–18.00, П'ятниця: 9.00-14.00
Черкаський	вулиця Пацаєва 53/1	Придатчук Анна Володимирівна (голова), Недбайло Олександр Васильович (секретар)	Понеділок, середа: 17.00- 19.00
Яблуневий	вулиця В'ячеслава Чорновола 162/3	Личко Дмитро Юрійович (голова), Шамшура Галина Вікторівна (секретар)	Вівторок: 10.00–17.00 (вул.Гвардійська, 7/5 - Терцентр), Середа: 10.00- 17.00, Четвер: 10.00-16.00

6. МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

Між Черкасами та 12 містами в різних країнах світу підписані угоди про співпрацю та встановлення дружніх побратимських зв'язків. Триває обмін досвідом у багатьох сферах – це і культура, освіта, туризм, охорона здоров'я, економіка та в галузі енергозбереження.

Черкаси з 2012 року приєдналися до європейської ініціативи - Угоди мерів, взявши на себе добровільні зобов'язання підвищувати енергоефективність, нарощувати використання відновлювальних джерел енергії та скоротити власні викиди CO₂ щонайменше на 20%, сприяючи, таким чином, розвитку екологічно орієнтованої економіки та підвищенню якості життя. В рамках Угоди Мерів був розроблений «План дій зі сталого енергетичного розвитку міста Черкаси».

Місто постійно бере участь у престижному конкурсі європейських муніципалітетів. За розвиток та поширення ідей європейської єдності та співробітництва Черкаси отримали визнання від Парламентської Асамблеї Ради Європи: Диплом Ради Європи у 2013 році та Почесний Прапор Європи у 2016 р.

Таблиця 6.1

Міста побратими Черкас

	м. Бидгощ, Польща Регулярно відбувається обмін творчими колективами, групами художників, черкаські підприємці брали участь у виставках-ярмарках Бидгоща. Міжнародним партнером Черкаського національного університету є Університет Казимира Великого з міста Бидгощ.
	м. Гірін, КНР 16 листопада 1995 року підписано угоду про поріднення міст Черкаси і Гірін, Китайська Народна Республіка.
	м. Мадаба, Йорданське Хашимітське Королівство 2011 року підписано угоду про співпрацю між Черкасами та Мадабою, що передбачає співпрацю міст у різних напрямках: від туристичної сфери до обміну досвідом в галузі енергетики, економіки, промисловості, охорони здоров'я, культури. У залі Черкаської обласної філармонії відбувся концерт за участю Національного ансамблю народних мистецтв Йорданії.
	м. Орша, Республіка Білорусь 2012 року підписано угоду про співробітництво між двома містами. Досягнуто домовленості щодо подальшого розвитку співробітництва в економічній галузі, щодо обміну школярами, співпраці у культурній сфері.

	м. Петах-Тіква, Держава Ізраїль Угода про співпрацю між містами підписана 16 квітня 2010 року з 10 по 16 квітня 2011 року делегація міста Черкаси взяла участь у роботі Міжнародного молодіжного табору - 2011, який проходив в Петах-Тікві.
	м. Руставі, Республіка Грузія 2012 року підписано угоду про встановлення побратимських відносин та співпраці між двома містами. Досягнуто домовленості щодо подальшого розвитку співробітництва в економічній галузі, туризмі, у сфері культури.
	м. Сумгаїт, Азербайджан З метою розвитку дружби та співробітництва між народами Азербайджанської Республіки та України, зміцнення економічних зв'язків 3 вересня 2003 р. була підписана безстрокова угода про відновлення дружніх побратимських зв'язків між містами Сумгаїт та Черкаси.
	Район Ванчжоу, КНР 2003 року у Черкасах підписана угода про споріднення району Ванчжоу, Китайська Народна Республіка і Черкаси. Налагоджено партнерські стосунки між Першою міською гімназією Черкас та середньою школою № 2 району. Ванчжоу. У 2011 року було підписання Програми дружнього обміну на 2011-2015 роки та участь у VIII міжнародній виставці садівництва «Чунцін ЕХРО», де Черкаси презентували свій проект ландшафтного дизайну.
	м. Кушадаси, Туреччина У листопаді 2018 року відбувся офіційний візит делегації Черкас до турецького міста Кушадаси. Обговорювались питання підписання угоди про дружбу та співробітництво між містами та можливі напрямки співпраці. Також черкаська делегація, взяла участь у відзначенні 95-ої річниці заснування Турецької Республіки. Угоду про встановлення побратимських відносин між двома містами підписано 19 березня 2019 року. У травні 2019 року Черкаси відвідала делегація освітян з міста Кушадаси. Метою такого візиту стало налагодження дружніх, партнерських стосунків між містами, а також обмін педагогічним досвідом та культурною спадщиною.
	Мозирський район, Республіка Білорусь У березні 2019 року делегація Черкас відвідала білоруське місто Мозир. У рамках візиту відбувся форум «Мозир -Черкаси-2019». Учасники форуму ознайомилися з економічним та інвестиційним потенціалом Черкас та Мозирського району. Відбувся ряд візитів на низку промислових підприємств та презентація продукції, що випускається. Підсумком форуму стало підписання 13.03.2019 р. угоди про співпрацю між Черкасами та Мозирським районом.

	м. Фергана, Узбекистан Підписання угоди про співпрацю між Черкасами та Ферганою відбулося в межах відзначення Дня міста Черкаси, 14 вересня 2019 року. Угода передбачає розвиток співпраці у сфері розвитку економіки, розширення співпраці бізнесу, зокрема переробної галузі, легкої промисловості, аграрної та агрохімічної галузі, туризму, ЖКК, енергозбереження та розвитку альтернативних джерел енергії, охорони здоров'я, реалізації освітніх та культурних проектів та обмінів; реалізації спільних міжнародних проектів.
	м. Ечміадзин, Вірменія Угоду про встановлення побратимських відносин та співпрацю підписано 8 жовтня 2021 року під час візиту міського голови Черкас Анатолія Бондаренка до м. Ечміадзина. З боку Черкас документ підписав міський голова Анатолій Бондаренко, з іншої сторони – мер міста Ечміадзин Діана Гаспарян. Підписання угоди дасть поштовх для втілення спільних перспективних проектів у сфері розвитку економіки й туризму, розширення співпраці бізнесу (переробної, аграрної і хімічної галузей, легкої промисловості), обміну досвідом з благоустрою міських територій, у сфері охорони здоров'я та медичних послуг.

Пріоритетом роботи влади Черкас є стандарти і принципи, якими керуються Рада Європи і Європейський Союз. Підтвердженням цього є проекти, які вже були втілені містом. Зокрема, Черкаська міська рада є активним учасником і партнером міжнародних та Європейських організацій. Протягом останніх років у місті реалізовувались ряд проектів за участі міжнародних організацій

Таблиця 6.2

Назва проекту	Опис проекту, включає позначення донорів	Період	Загальний обсяг інвестицій
1. Проект з модернізації системи теплопостачання на КП Черкаси тепло-комуненерго»	Європейський Банк Реконструкції і Розвитку. Опис дій в межах проекту: - встановлення котла на біопаливі потужністю 2,5 Мвт.; - технічне переоснащення трьох котелень з заміною котлів на сучасні жаротрубні котли, потужністю 12 Мвт. кожен; - встановлення попередньо ізольованих труб на 17,4 км тепломереж у двотрубному виконанні; - встановлення 109 ІТП у 103 житлових будинках; - встановлення трьох когенераційних машин 1,2 Мвт електричної потужності кожна.	2008-2014	11200000 євро
2. «Модернізація водопровідних та каналізаційних насосних станцій КП «Черкасиводо-канал»	Міжнародний банк реконструкції та розвитку. Опис дій в межах проекту: - Модернізація двох головних каналізаційних та семи районних каналізаційних насосних станцій». - Модернізація трьох водопровідних насосних станцій.	2009-2014	10880050 дол. США
3. «Реконструкція мереж водовідведення, впровадження автоматизованої системи управління та будівництво очисних споруд промивних вод на Дніпровській водоочисній станції»	Міжнародний банк реконструкції та розвитку. Опис дій в межах проекту: - Реконструкція головного каналізаційного колектора по вул.Чигиринській в м.Черкаси; - Реконструкція ділянки головного каналізаційного колектора по вул.Гоголя від вул.Різдвяної до вул.Добровольського в м.Черкаси; - Впровадження автоматичної системи управління технологічними процесами з використанням SCADA	з 2016 року і по цей час	12339772 дол. США

4.Проект оптимізації муніципальної стратегії модернізації енергетичних мереж міста Черкаси та організація децентралізованого франко-українського співробітництва в галузі енергетики. (За сприяння Посольства Франції в Україні).	Посольство Франції в Україні. В рамках підписаного 07.11.2015 між Посольством Франції в Україні та Черкаською міською радою меморандуму, в Черкасах був реалізований спільний проект в енергетичному секторі - «Зелене місто – Черкаси». Проект включав до свого складу: - Оцінку енергетичної ситуації в муніципалітеті та розробку плану сталого енергетичного розвитку (ПСЕР). - Аудит 6 секторів, що покриваються інструментарієм TRACE (муніципальні будівлі, муніципальний транспорт, вуличне освітлення, тепло та енергія, вода та стічні води, тверді побутові відходи). - Підтримка в перетворенні ПСЕР на конкретні проекти для сталого переходу. - Вибір флагманського проекту. За результатом роботи над проектом «Зелене місто – Черкаси», був представлений комплексний звіт, який дав оцінку поточній ситуації в енергетиці та сталому розвитку міста, та рекомендації з оглядом технічної модернізації систем та менеджменту, для подальшої розробки плану дій міста. Також, для послідувочої реалізації, був відібраний Проект з комплексної оцінки сфери поводження з відходами у місті Черкаси.	2015-2016	65000 євро
5.Інвестиційний проект з термомодернізації освітніх бюджетних закладів міста (гімназія №9, ЗОШ №21, ЗОШ№26)	Північна Екологічна Фінансова Корпорація НЕФКО. У закладах освіти міста, в яких реалізується проект: - Утеплено фасадів – 2176 м2; - Замінено дерев'яних вікон на енергозберігаючі - 2634 м2;	2015-2018	9120000 грн.
6.Проект «Місцеві ініціативи задля стабільної України (Link)	Регіональний Центр для Центральної та Східної Європи (РЕЦ). Черкаси брали участь в реалізації проекту «Місцеві ініціативи задля стабільної України (Link)», основні умови якого передбачали проведення ряду тренінгів для представників міської ради та реалізацію пріоритетного муніципального енергоефективного проекту.	2016-2017	-
7.Проект з дослідження модернізації системи поводження з відходами у м. Черкаси	Фінансувався за рахунок гранту Французької Республіки. В результаті реалізації проекту компанією BETEN INGENIERIE представлено техніко економічне обґрунтування, бізнес-план та варіанти фінансування впровадження модернізованого міського комплексу з управління відходами.	2016 – 2017 рік	500000 євро
8.Партиципаторний бюджет - можливості для підвищення громадської активності і встановлення належного партнерства з органами влади	Міжнародна громадська організація «Фундація українсько-польської співпраці ПАУСІ». Черкаси одне з «пілотних» міст, що залучені до проекту Фундації ПАУСІ «Партиципаторний бюджет – можливості для підвищення громадської активності». Згідно ідеї партиципаторного бюджету мешканці міста приймають активну участь в облаштуванні територій на яких проживають. Проведення навчань, тренінгів, ознайомчих візитів	2015 рік	70000 грн.
9.Співпраця з містом - побратимом Бидгощ (Польща)	Мерія міста Бидгощ. Обмін досвідом та ознайомчі візити щодо вивчення досвіду стратегічного планування, функціонування міських комунальних підприємств, впровадження транспортної реформи, діяльності служб із утримання доріг, вирішення проблеми твердих побутових відходів. Проведення спільних заходів у сфері освіти та культури.	2010 рік і по цей час	-
10.Партисипативна демократія та обґрунтовані рішення на місцевому рівні в Україні	Черкаси стали одним з 10-ти учасників проекту, що реалізувався Асоціацією міст України спільно з Норвезькою асоціацією місцевих і регіональних влад за фінансування та підтримки МЗС Норвегії, націленого на підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування у сфері місцевих фінансів. В рамках даного проекту у м.Черкаси в 2018 році було створену робочу групу, яка працює над вирішенням таких завдань, як забезпечення відшкодування витрат за лікування мешканців інших територіальних громад, переведення окремих закладів на самоокупність, впровадження інноваційних технологій на	2018 рік і по цей час	-

	вторинному рівні надання медичної допомоги, впровадження Концепції паркування транспортних засобів на території м.Черкаси.		
11.Енергоефективність у громадах II	В рамках Механізму Підтримки послуг з енергоефективності для громадських будівель проекту «Енергоефективність у громадах II», який реалізується компанією «Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH» за дорученням Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ), заклади охорони здоров'я, підпорядковані Департаменту охорони здоров'я та медичних послуг Черкаської міської ради долучилися до конкурсу щодо проведення термографічного обстеження будівель лікарень, оголошеного у жовтні місяці 2019 року. Умови конкурсного відбору: - безкоштовне виконання термографічного обстеження обраних закладів; - обстеження буде виконано у період з листопада 2019 по лютий 2020 року; - закладам будуть передані звіти з термографічного обстеження із наданням рекомендацій. З метою участі у конкурсі 6 закладів охорони здоров'я міста Черкаси подали оформлені заявки. За результатами конкурсного відбору для реалізації заходів проекту відібрано приміщення КНП «Перша Черкаська міська лікарня» та КНП «Черкаська міська дитяча лікарня». Проведено протягом лютого 2020 року термографічне обстеження будівель КНП «Перша Черкаська міська лікарня» та КНП «Черкаська міська дитяча лікарня». Станом на 01.05.2020 року надано звіт з термографічного обстеження комплексу будівель КНП «Перша Черкаська міська лікарня».	2019 – 2020 роки	-
12. Європейська енергетична відзнака (ЄЕВ)	Три українських міста, зокрема Черкаси, було відібрано до участі у другому етапі пілотного проекту Європейської енергетичної Відзнаки (ЄЕВ), що реалізується за фінансової підтримки Державного секретаріату Швейцарії з економічних питань (SECO). ЄЕВ є міжнародним інструментом підтримки міст, націлених на стійку енергетичну політику та міський розвиток шляхом раціонального використання енергоресурсів та збільшення частки відновлювальних джерел в енергетичному балансі міста. Для муніципалітетів участь в ЄЕВ вважається цінним підтвердженням проактивної енергетичної політики, а також визнанням високої якості управління містом, що, в свою чергу, є важливим для міжнародних донорів та потенційних інвесторів.	2019 рік і по цей час	20000 швейцарських франків